

KÄÄPIÖVILJELMIEN MIESTYÖVOIMAN
KÄYTTÖ

MAASEUDUN TYÖVOIMAN TUTKIMUKSIA IV

TOINI RISTIMÄKI

USE OF MANPOWER OF DWARF FARMS

FINNISH RURAL LABOUR FORCE STUDIES IV

SUMMARY

HELSINKI 1955

Alkusanat

Käsillä oleva julkaisu Maaseudun työvoiman tutkimuksia IV sisältää 0.25—4.99 peltohehtaarin suuruisten viljelmien miestyövoiman käyttöä osoittavat tutkimustulokset. Ne perustuvat etupäässä siihen maaseudun työvoiman tutkimuksen aineiston osaan, jonka yksikkönä oli henkilö. Myös tutkimuksen kohteena olevan henkilöryhmän ajankäyttö miespäivinä laskettiin tätä tutkimusta varten, mutta ao. taulukot on yhdenmukaisuuden vuoksi julkaistu tutkimussarjan II osassa.

Käsillä oleva tutkimus esitettiin ja hyväksyttiin jonkin verran laajemmassa muodossa sosiaalipolitiikan lisensiaattityönä Helsingin yliopistossa. Tutkimusta kirjoittaessani olen saanut arvokkaita neuvoja ja ohjeita opettajaltani professori HEIKKI WARIKSELTA sekä professori K. U. PIHKALALTA, jotka molemmat ovat tarkastaneet käsikirjoituksen. Myös yliopiston metsätaloustieteellisen laitoksen esimies, professori EINO SAARI on lukenut käsikirjoituksen ja antanut arvokkaita neuvoja. Heille kaikille esitän parhaat kiitokseni. Samoin haluan kiittää maatalous- ja metsätieteiden tohtoria LAURI HEIKINHEIMOA, joka maaseudun työvoiman tutkimuksia ohjatessaan on minua monin tavoin auttanut.

Kiitän myös Tilastollisen päätoimiston väestölaskentaosaston ja maataloushallituksen tilastotoimiston virkamiehiä, joilta olen joutunut pyytämään monia tietoja.

Julkaisun englanninkielisen tekstin on kääntänyt filosofian maisteri HILKKA KONTIOPÄÄ ja tarkastanut Mr. L. A. KEYWORTH, M. A. (Cantab). Kuvat on piirtänyt herra PAAVO HAATAJA.

Maaseudun työvoiman tutkimuksen kustansi pääasiassa valtio, Metsämiesten Säätiön ensin rahoitettua esitutkimukset. Tämän osatutkimuksen käsikirjoitusvaiheessa olen nauttinut Suomen Luonnonvarain Tutkimussäätiön apurahaa. Lisäksi olen kiitollisuuden velassa Suomen Metsätieteelliselle Seuralle, joka on ottanut tämän tutkielman julkaisusarjaansa.

Helsingissä, toukokuussa 1955.

Toini Ristimäki

Helsinki 1955

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapainon Oy.

Sisällysluettelo

	Sivu
1. Johdanto	7
2. Tutkimuksen kohde ja tutkimusmenetelmä	11
3. Kääpiöviljelmät ja niiden miestyövoima	15
31. Kääpiöviljelmien lukumäärä	15
32. Kääpiöviljelmien miesten lukumäärä ja ikärakenne	17
4. Kääpiöviljelmien miesten työvoiman käyttö	21
41. Oman työn panos	21
411. Maatalouden oman työn panos	25
412. Investointeihin käytetty oman työn panos	27
413. Metsätalouden oman työn panos	28
414. Erikoismaatalouden sekä käsityön ja pienteollisuuden oman työn panos	29
415. Oman työn panoksen kausivaihtelu	30
42. Ansiotyöpanos	34
421. Koko ansiotyöpanos	34
422. Metsätalouden ja uiton ansiotyöpanos	37
423. Maatalouden ansiotyöpanos	42
424. Talonrakennustöiden ansiotyöpanos	42
425. Muu ansiotyöpanos	45
426. Ansiotyöpanoksen rakenne	48
427. Ansiotyöpanoksen kausivaihtelu	49
43. Työttömyysaika	52
431. Työttömyysajan määrä	52
432. Työttömyysajan kausivaihtelu	59
5. Kääpiöviljelmien miesten merkitys maaseudun miestyövoimassa	63
6. Kääpiöviljelmien miesten oman työn tehokkuus	67
7. Kääpiöviljelmien miesten vuositulot	81
8. Sosiaalinen maatalouspolitiikka	88
Kirjallisuusluettelo — <i>References</i>	94
<i>Summary</i>	97

1. Johdanto

Ennen koneellisen teollisuuden syntymistä oli kaikissa nykyisin teollistuneissa valtioissa tapahtunut merkittävä yhteiskunnallinen ja taloudellinen murros. Maaseudulla muodostui maata omistavan luokan alapuolelle suurilukuinen epäitsenäinen väestö, johon kuului tilattomia ja mökkiläisiä. Niissä maissa, joissa käsityö ammattikuntalaitoksen puitteissa oli pääsyyt kehityksessään pitkälle, myös siinä tapahtui samanlaisen epäitsenäisen luokan syntyminen. Silloisen elinkeinorakenteen ulko- ja alapuolelle jäi siten varsinkin maaseudulla suurilukuinen väestöryhmä, jonka työvoimaa maatalous ei pystynyt läheskään täysin käyttämään hyväkseen (JUTIKKALA 1934, s. 124, KILPI 1913, ss. 140—143). Seurauksena oli etenkin talvisin esiintyvä työttömyys, joka ei kuitenkaan juuri herättänyt huomiota, koska se oli jatkuvaa, vuodesta toiseen toistuvaa (JUTIKKALA 1953, s. 264).

Tällä suhteellisella liikaväestöllä ei ennen teollistamista ollut juuri mahdollisuuksia työvoimansa tehokkaaseen käyttöön. Muut elinkeinot kuin maatalous olivat vasta kehityksensä alussa, eikä maatalous tarvinnut sitä ainakaan kokonaan. Tällaisen liikaväestön olemassaolo oli kuitenkin eräs välttämätön edellytys elinkeinoelämän kehittymiselle. Siitä teollisuus ja muut uudet elinkeinot ammensivat suurimman osan tarvitsemastaan työvoimasta.

Monessa maassa maatalouden suhteellisen liikaväestön muodostamat reservit ovat jo tyhjentyneet, liikaväestö on kokonaan siirtynyt muihin elinkeinoihin. Monessa maassa, mm. Tanskassa, maatalouskin kärsii työvoimapulaa (VEDEL-PETERSEN 1948, ss. 97—99). Se on herättänyt vakavaa keskustelua, mistä saadaan työvoima, joka tarvitaan elinkeinojen edelleen kehittyessä ja uusien syntyessä. Jatkuva elintason nousu edellyttää tuotannon laajenemista, varsinkin ns. service-elinkeinojen tulevat sitä laajemmiksi mitä korkeammaksi elintaso nousee. Kussakin elinkeinossa tapahtuva rationalisointi tietysti sallii niiden jossakin määrin laajentua, mutta pelättävissä on, että ne pitkälle teollistuneissa maissa joutuvat ankaraan kilpailuun työvoimasta. Kun siitä lähinnä muodostuu palkkakilpailu, aiheuttaa se yhteiskunnalle inflaation vaaran (SVENNILSON 1948, ss. 81—82).

Suhteellisen liikaväestön muodostuminen alkoi eri maissa eri aikoihin ja osittain eri syistä. Suomessa liikaväestön paine alkoi raskaimmin tuntua myöhemmin kuin monessa muussa maassa, vasta 1800-luvun puolella. Useat syyt johtivat Suomessa epäitsenäisten mäkitupalaisien ja loisten luokan suureen laajuuteen: isojako, jossa kyläkunnan yhteiset maat jaettiin manttaaliin pannun maan omistajien kesken, tapa jättää tila jakamattomana yhdelle perillisistä sekä ennen kaikkea 1700—1800-luvuilla tapahtunut suuri väestönlisäys. Se ei isojaon toimeenpanon jälkeen enää voinut yhtä helposti kuin aikaisemmin siirtyä uudisviljelijöinä koskemattomille alueille (JUTIKKALA 1942, ss. 510—552). Vuonna 1870 mäkitupalaisia ja loisia oli 29 % koko maanviljelysväestöstä, jolloin heidän lukumääränsä oli kasvanut kolminkertaiseksi vuodesta 1805, kun taas talollisten luku oli pysynyt suunnilleen ennallaan. Mäkitupalaisien ja loisten ohella myös torpparien luku oli lisääntynyt noin kaksinkertaiseksi. Väestön lisäys oli siten tapahtunut melkein yksinomaan epäitsenäisissä väestöryhmissä (JUTIKKALA 1934, s. 128). Vuoteen 1901 mennessä tämä mäkitupalaisista ja loisista ym. heihin verrattavista henkilöistä koostunut väestöryhmä oli kasvanut vielä suuremmaksi; 48 % maanviljelysväestön ruokakunnista kuului siihen (GEBHARD 1913, s. 89).

Teollisuuden, kaupan, liikenteen ym. elinkeinojen kehittyminen tarjosi Suomessakin purkautumistien osalle maaseudun liikaväestöä. Myös siirtolaisuus vei siitä osan. Teollistumisessa ei meillä kuitenkaan ole päästy läheskään samalle tasolle kuin monessa muussa maassa, vaan maatalousväestön osuus on vielä varsin suuri. Sitä osoittaa seuraava asetelma, josta näkyy miespuolisen maa- ja metsätalousväestön nykyinen osuus (vuonna 1950) koko ammatissa toimivasta miespuolisesta väestöstä eräissä maissa (Suomen tilastollinen vuosikirja 1953, ss. 342—343):

Suomi	46 %
Ruotsi	25 %
Tanska	29 %
Norja	32 %
U.S.A.	16 %

Nämä luvut eivät ole täysin vertailukelpoiset, koska maatalouden luontaiset edellytykset em. maissa ovat erilaiset ja koska metsätaloudella on niissä vaihteleva osuus. Parhaiten voidaan verrata toisiinsa Suomen ja Ruotsin lukuja. Tosin Etelä-Ruotsissa edellytykset maatalouden harjoittamiselle ovat paremmat kuin Suomessa, ja metsätalouden suhteellinen osuus on Ruotsissa pienempi, joskin sen absoluuttinen merkitys on siellä

samaa suuruusluokkaa kuin Suomessa. Näistä seikoista johtuu, että maa- ja metsätaloudessa toimivien miesten osuus koko ammatissa toimivasta väestöstä tulee Suomessa jonkin verran suuremmaksi kuin Ruotsissa, joskaan ne eivät läheskään riitä selittämään em. lukujen suurta eroa.

Toisaalta on otettava huomioon, että Suomessa naiset osallistuvat maatalouden töihin paljon suuremmassa laajuudessa kuin Ruotsissa. Varsinkin karjanhoitotyöt ovat Suomessa melkein yksinomaan naisten tehtävinä. Jos lasketaan koko maa- ja metsätalousväestön osuus (naiset mukaan lukien) koko ammatissa toimivasta väestöstä, saadaan tulokseksi 20 % Ruotsissa, Suomen vastaavan luvun pysyessä samana (46 %).

Huolimatta siitä, että maa- ja metsätalousväestön osuus Ruotsissa on noin puolta pienempi kuin Suomessa, se pystyy kuitenkin tuottamaan elintarvikkeita henkilöä kohti paljon enemmän kuin Suomessa. Vehnän, maidon ja voin tuotanto oli Ruotsissa runsaasti kaksinkertainen (Suomen tilastollinen vuosikirja 1953, ss. 354—355 ja 360—361). Omavaraisuus tuotteissa sekä elintarvikkeiden kulutus henkilöä kohti oli Ruotsissa suurempi kuin Suomessa (Suomen tilastollinen vuosikirja 1953, ss. 382—383 ja s. 401). Maatalousväestön sekä absoluuttisesti että suhteellisesti paljon suuremmasta määrästä huolimatta maatalouden tuotos väkilukuun verrattuna on siten Suomessa pienempi kuin Ruotsissa. Lisäksi on Ruotsissa laskettu, että maatalousväestön määrää voitaisiin edelleen pienentää aina 1/6:aan koko väestöstä (SVENNILSON 1948, s. 74).

Suhteellisen liikaväestön ongelmaa ei Suomessa olekaan vielä ratkaistu. Historiallisena ilmiönä se esiintyi maassamme maataomistavan luokan alapuolelle muodostuneena epäitsenäisenä maatalousväestönä. Itsenäisyysajan alkupuolen maareformit muuttivat torpparit ja mäkitupalaiset itsenäisiksi viljelmänhaltijoiksi ja asuttivat tilatonta väestöä etupäässä valtion maista muodostetuille viljelmille. Epäitsenäiset maanvuokraajat katosivat käytännöllisesti katsoen kokonaan ja tilattomien lukumäärä pieneni. Itsenäisyyden aikana tuli lisäksi tilojen osittaminen perinnönjaossa yleiseksi. Tuloksena näistä molemmista kehityssuunnista oli itsenäisten tilojen lukumäärän suuri lisäys (Yleinen maatalouslaskenta . . . 1954 s. 53). Suurin osa näistä uusista tiloista muodostui kuitenkin niin pieniksi, että niiden haltijaperheiden työvoimaa ei voida tehokkaasti käyttää omaan maatalouteen (mm. ELLILÄ 1950 ja 1953).

Pohjaltaan nykyinen liikaväestön ongelma on meillä sama kuin viime vuosisadallakin. Kun maatalous on varsin kausiluontoinen elinkeino, eikä sitä täydentäviä työmahdollisuuksia ole riittävästi tarjolla, ei työvoima maatalouden hiljaisina kausina tule tehokkaasti käytetyksi. Vallitsevien

kin tuotantomenetelmien puitteissa maatalouden työvoiman määrä ylittää sen määrän, joka nykyisen suuruisen maataloustuotannon ylläpitämiseen tarvitaan (vrt. Action against unemployment 1950, s. 128). Tästä taas johtuu vähäinen tuottavuus ja elintason alhaisuus. Mikäli maataloutta rationalisoidaan, vähenee sen työvoiman tarve edelleen ja suhteellinen liikaväestö vastaavasti kasvaa, jos muut elinkeinot eivät laajene ja ota maataloudesta vapautuvaa työvoimaa käyttöönsä.

Maatalouden suhteellinen liikaväestö ei ole yksinomaan Suomen oloille ominainen piirre. Päinvastoin se on kaikkien taloudellisesti ja teollisesti heikosti kehittyneiden maiden yhteinen ongelma, jolla on varsin laajat mittasuhteet maatalousväestön ollessa suhteellisen suuri (Action against unemployment 1950, ss. 127—136). Suomessa kääpiöviljelmien miehet muodostavat tämän suhteellisen liikaväestön näkyvimmän kerroksen.

2. Tutkimuksen kohde ja tutkimusmenetelmä

Yliopiston metsätaloustieteellisessä laitoksessa on vuodesta 1949 lähtien suoritettu tutkimuksia maaseudun miespuolisesta työvoimasta, sen rakenteesta, käytöstä tuotannon eri aloilla sekä käyttämättä jääneestä osasta. Tutkimuskohteina ovat myös eräät työvoiman osaryhmät, kuten metsätyövoima ja viljelmien miestyövoima.

Käsillä oleva tutkimus kohdistuu pienimpien so. 0.25—4.99 hehtaaria peltoa käsittävien viljelmien miestyövoiman käyttöön. Käsitys näiden viljelmien merkityksestä viljelijäperheensä työllisyydelle ja toimeentulolle sekä vastaavasti niiden nimitys on eri tutkijoilla vaihdellut. Mm. ELLILÄ (1950 ja 1953), JUTILA (1943, Asutuslainsäädäntötoimikunnan mietinnössä) ja SAKSA (1952), pitävät 5 peltohehtaaria rajana, jota pienemmät viljelmät eivät pysty tehokkaasti käyttämään haltijaperheen työvoimaa (ellei harjoiteta erikoismaataloutta) eivätkä antamaan sille riittävää toimeentuloa. ELLILÄ (1950 ja 1953) käyttää termiä kääpiöviljelmiä 0.25—4.99 tai 2—4.99 peltohehtaaria käsittävistä viljelmistä, JUTILA (Asutuslainsäädäntötoimikunnan . . . 1943) nimittää kääpiöviljelmiksi 0.25—1.99 sekä sekamuotoisviljelmiksi 2—4.99 peltohehtaaria käsittäviä viljelmiä. Yhteistä on molemmille, että vielä seuraavankin suuruusluokan viljelmien (peltoa 5—10 tai 5—15 hehtaaria) haltijaperheiden katsotaan tarvitsevan ainakin jonkin verran ansiotuloja viljelmän ulkopuolelta riittävään toimeentuloon päästäkseen. SAKSA (1952) taas nimittää 0.50—4.99 peltohehtaarin viljelmiä tukiviljelmiksi. K. U. PIHKALA (1953) sen sijaan lukee jo vähintään 3 hehtaaria peltoa käsittävät viljelmät perheviljelmiksi, jotka pystyvät suurimmaksi osaksi käyttämään haltijaperheen työvoiman ja antamaan sille riittävän toimeentulon. Viljelmiä, joilla on peltoa vähemmän kuin 3 hehtaaria, hän nimittää tukiviljelmiksi. Myös SUNILA (1922) pitää 3 peltohehtaaria rajana, jota suuremmat viljelmät antavat haltijaperheelle riittävän toimeentulon.

Riippuu tuotannon suunnasta, maataloustekniikan kehitystasosta ym. seikoista, kuinka suuren viljelmän kulloinkin katsotaan pystyvän käyttämään haltijaperheensä työvoiman ja tarjoamaan sille riittävän toimen-

tulon. Seuraavassa on, ottamatta kantaa em. kysymykseen, tutkittu 0.25—4.99 peltihehtaaria käsittävien viljelmien miestyövoiman käyttöä. Näitä viljelmiä nimitetään tässä *kääpiöviljelmiksi*. Ne on edelleen jaettu kolmeen suuruusluokkaan seuraavasti:

I luokka, peltoa 0.25—0.99 hehtaaria	
II » » 1 — 1.99 »	
III » » 2 — 4.99 »	

Kääpiöviljelmien miehiksi nimitetään 15—64 vuoden ikäisiä miehiä, jotka ovat joko kääpiöviljelmien haltijoita tai haltijaperheen jäseniä. Myös vuokraviljelmien haltijat perheenjäsenineen kuuluvat tutkimuksen piiriin. Koska haluttiin nimenomaan tutkia niitä kääpiöviljelmien miehiä, jotka todella olivat tehneet oman maatilatalouden töitä, rajoitettiin tätä käsitettä siten, että vain ne miehet, joiden työpanos oman tai jonkin perheenjäsenen em. kokoisen viljelmän maatilatalouteen oli vuonna 1950 vähintään 21 päivää, kuuluivat tutkimuksen piiriin. Varsinkin maan teollisuusalueilla on melko runsaasti sellaisiakin kääpiöviljelmien haltijoita tai haltijaperheen jäseniä, jotka eivät lainkaan ole tehneet oman maatilatalouden töitä tai jotka tekivät niitä aivan vähän. Nämä miehet ovat todennäköisesti jo siirtyneet maataloudesta muihin elinkeinoihin. Sitä paitsi ei näistä miehistä eräiden aineiston puutteellisuuksien vuoksi olisi voitu esittää tilastollisesti luotettavia tuloksia.

Maaseudun työvoiman tutkimuksessa jouduttiin luomaan osittain uusi terminologia (HEIKINHEIMO 1954 a). Seuraavassa määritellään lyhyesti tässä tutkimuksessa käytetyt uudet termit.

Työpanos on tuotantoon käytetyn työvoiman määrä työajan yksiköinä mitattuna, aikayksikkönä tässä työpäivä.

Arkiaika tarkoittaa kaikkia muita vuoden päiviä paitsi niitä pyhäpäiviä ja muita virallisia vapaapäiviä (vappu ja itsenäisyyspäivä), jotka eivät sisälly työpanokseen.

Arkiajan käyttö koostuu työpanoksesta alaryhmineen sekä muusta arkiajan käytöstä.

Maaseudun työvoiman tutkimuksen aineisto saatiin ottamalla maalaiskuntien 15—64-vuotiaista miehistä 5.8 %:n suuruinen näyte. Kunkin kuu-kauden 1. tai 15. päivänä syntyneistä miehistä täytettiin väestönlaskennan yhteydessä erityinen työvoimalomake, jossa selvitettiin heidän arkiaikansa käyttö vuonna 1950. Kun mainitun tutkimuksen metodista on ilmestynyt erillinen teos (HEIKINHEIMO 1954 a), ei tässä yhteydessä puututa tarkem-

min näytteenotto- eikä suurennusmenetelmän teoreettiseen puoleen, eikä myöskään menetelmän luotettavuuteen yleensä. Kuitenkin on syytä todeta, että kääpiöviljelmien miehiä koskevan tutkimuksen tulosten luotettavuus saattaa olla jonkin verran pienempi kuin maaseudun työvoiman tutkimuksessa yleensä. Kääpiöviljelmien miehet ovat vaikeimmin haastateltavia, koska heidän ajankäyttönsä pirstoutuu lukuisiin pieniin ryhmiin, ja siten saattaa pienten ryhmien katoa (vrt. HEIKINHEIMO 1954 a, ss. 45—46) esiintyä enemmän kuin maaseudun työvoiman tutkimuksessa yleensä. On kuitenkin mahdotonta todeta, kuinka paljon suurempi mittausharhan mahdollisuus on kääpiöviljelmien miesten ajankäyttölomakkeissa. Poimintaharhojen ja käsittelyerheiden vaikutus sen sijaan on samaa suuruusluokkaa kaikissa maaseudun työvoiman tutkimuksen osissa.

Näyteyksikkönä oli käsillä olevassakin tutkimuksessa henkilö, joka edellä esitetyn määritelmän mukaisesti katsottiin kääpiöviljelmän miehiksi, eikä esim. määrätyn kokoinen viljelmä. Kääpiöviljelmien miehiä kuului maaseudun työvoiman tutkimuksen näytteeseen viljelmänsuuruusluokittain ja lääneittäin taulukon I osoittamat määrät.

Taulukko 1. Kääpiöviljelmien miesten lukumäärä näytteessä, viljelmänsuuruusluokittain ja lääneittäin.

Table 1. Number of men of dwarf farms in the sample, by farm size classes and counties.

Lääni — County	Viljelmänsuuruusluokka Farm size class			Yhteensä Total
	I	II	III	
Kääpiöviljelmien miehiä näytteessä Number of men of dwarf farms in sample				
Uudenmaan — Uusimaa	105	77	206	388
Turun ja Porin — Turku and Pori . .	307	349	785	1 441
Ahvenanmaa — Åland	30	28	41	99
Hämeen — Häme	179	204	538	921
Kymen — Kymi	66	89	283	438
Mikkelin — Mikkelä	168	215	646	1 029
Kuopion — Kuopio	388	603	1 394	2 388
Vaasan — Vaasa	251	370	1 165	1 786
Oulun — Oulu	232	462	1 070	1 764
Lapin — Lapland	160	263	493	916
Koko maaseutu — All rural districts	1 886	2 663	6 621	11 170

Kun näytteeseen Ahvenanmaalla tuli vain 99 kääpiöviljelmien miestä, katsottiin tämä liian pieneksi aineistoksi, jotta se voitaisiin tilastollisesti

merkitsevin tuloksin edelleen jakaa ryhmiin ominaisuuksien perusteella. Seuraavassa esitettävissä luvuissa eivät Ahvenanmaalla asuvat kääpiöviljelmien miehet siten ole mukana.

Maaseudun työvoiman tutkimuksen reikäkorttiaineistosta erotettiin kääpiöviljelmien miesten kortit ja ne käsiteltiin Hollerith-koneita käyttäen. Saadut tulokset suurennettiin läänien suurennuskertoimilla. Käsillä oleva tutkimus perustuu etupäässä henkilökorttien muodostamaan aineistoon. Lasketut arkiajan käyttöä koskevat perustaulukot on julkaistu maaseudun työvoiman tutkimuksia -sarjan osassa II (taulukot 14 ja 15, HEIKINHEIMO 1955). Niitä, samoin kuin muitakin maaseudun työvoiman tutkimuksen tuloksia käytetään seuraavassa useimmiten lähdeä tarkemmin mainitsematta.

Kun seuraavassa tehdään johtopäätöksiä tutkimuksen estimaateista, on myös niiden varmuusrajat otettu huomioon, vaikka niitä ei erikseen esitetä. Varmuusrajojen laskemisessa noudatettu menettelytapa on selostettu tutkimussarjan osissa I ja II (HEIKINHEIMO 1954 a ja 1955).

3. Kääpiöviljelmät ja niiden miestyövoima

31. Kääpiöviljelmien lukumäärä

Taulukko 2 osoittaa kääpiöviljelmien lukumäärän vuonna 1950 sekä niiden osuuden kaikista yli 0.25 peltotehtaarin viljelmistä sekä kuva 1 niiden alueellisen jakautumisen. Taulukko 3 osoittaa kääpiöviljelmien keskimääräisen metsäpinta-alan.

Taulukko 2. Kääpiöviljelmien lukumäärä ja osuus kaikista yli 0.25 peltotehtaarin viljelmistä maaseudulla, lääneittäin.

Table 2. Number of dwarf farms and their percentage of all farms with over 0.25 ha under plough in rural communes, by counties.

Lääni — County	Viljelmänsuuruusluokka Farm size class			Yhteensä Total	Kääpiöviljelmät % kaikista yli 0.25 peltotehtaarin viljelmistä Dwarf farms per cent of all farms with over 0.25 ha under plough
	I	II	III		
	Viljelmiä Farms				
Uudenmaan — Uusimaa	4 029	1 934	3 938	9 901	43
Turun ja Porin — Turku and Pori..	10 474	7 183	13 775	31 432	50
Hämeen — Häme	6 347	4 103	8 611	19 061	49
Kymen — Kymi	2 799	1 935	4 833	9 567	43
Mikkelin — Mikkelä	3 887	3 393	8 631	15 911	60
Kuopion — Kuopio	7 433	7 408	17 896	32 737	64
Vaasan — Vaasa	7 371	7 024	18 961	33 356	45
Oulun — Oulu	4 441	6 350	14 805	25 596	61
Lapin — Lapland	2 188	2 824	5 537	10 549	78
Koko maaseutu — All rural districts	48 969	42 154	96 987	188 110	53

Lähde: Vuoden 1950 yleisen maatalouslaskennan julkaisematon aineisto.

Source: The unpublished material of the 1950 Census of Agriculture.

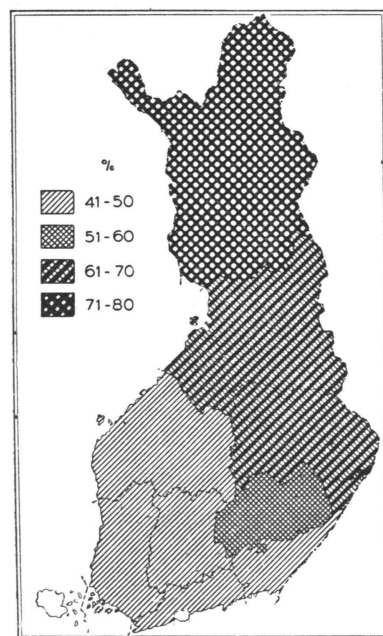
Taulukko 3. Kääpiöviljelmien keskimääräinen metsäpinta-ala, viljelmän-suuruusluokittain ja lääneittäin.

Table 3. Average forest area of dwarf farms, by farm size classes and counties.

Lääni — County	Viljelmäsuuruusluokka Farm size class			Kaikki kääpiö- viljelmät — All dwarf farms
	I	II	III	
	Keskimääräinen metsäpinta- ala, ha — Average forest area ha.			
Uudenmaan — Uusimaa	0.8	2.1	7.7	3.8
Turun ja Porin — Turku and Pori..	1.0	3.1	10.0	5.5
Hämeen — Häme	1.2	3.7	15.3	8.1
Kymen — Kymi	1.4	4.9	17.7	10.4
Mikkelin — Mikkelä	2.9	8.3	26.0	16.6
Kuopion — Kuopio	4.8	10.2	25.8	17.5
Vaasan — Vaasa	2.4	6.6	16.7	11.4
Oulun — Oulu	10.1	29.5	39.7	32.0
Lapin — Lapland	32.2	45.8	73.9	57.7
Koko maaseutu — All rural districts	4.2	12.3	24.6	16.6

Lähde: Vuoden 1950 yleisen maatalouslaskennan julkaisematon aineisto.

Source: The unpublished material of the 1950 Census of Agriculture.

Kuva 1. Kääpiöviljelmät prosentteina kaikista vähintään 0.25 peltotehtaaria käsittävistä viljelmistä, lääneittäin.

Lähde: Taulukko 2/s. 15.

Figure 1. Dwarf farms in per cent of all farms with over 0.25 ha under plough, by counties. Source: Table 2/p. 15.

32. Kääpiöviljelmien miesten lukumäärä ja ikärakenne

Maaseudun noin 189 000:lla kääpiöviljelmällä oli vuonna 1950 tutkimuksen piiriin kuuluvia miehiä taulukon 4 osoittamat määrät. Taulukko 5 osoittaa, kuinka monta viljelmän töihin em. määrässä osallistunutta miestä keskimäärin oli kääpiöviljelmää kohti.

Taulukko 4. Kääpiöviljelmien miesten lukumäärä sekä heidän osuutensa kaikista maaseudun miehistä ja kaikista yli 0.25 peltotehtaarin viljelijöistä, lääneittäin.

Table 4. Number of men of dwarf farms and their percentage of all men and of all farmers with over 0.25 ha under plough, by counties.

Lääni — County	Viljelmäsuuruusluokka Farm size class			Yhteensä Total	Kääpiöviljelmien miehet % kaikista Men of dwarf farms per cent of all	
	I	II	III		miehistä men	viljeli- jöistä farmers
	1 000 miestä Men in thousands					
Uudenmaan — Uusimaa	2	1	4	7	11	30
Turun ja Porin — Turku and Pori..	5	6	14	25	20	37
Hämeen — Häme	3	4	9	16	18	39
Kymen — Kymi	1	2	5	8	13	27
Mikkelin — Mikkelä	3	4	10	17	30	50
Kuopion — Kuopio	6	10	24	40	35	59
Vaasan — Vaasa	4	6	21	31	23	35
Oulun — Oulu	4	8	17	29	34	52
Lapin — Lapland	3	5	8	16	46	80
Koko maaseutu — All rural districts	31	46	112	189	25	44

Miesten määrä viljelmää kohti kasvoi joka suuruusluokassa itää ja pohjoista kohti. Kun pienimmillä viljelmillä mainittu luku oli Lapin lääniä lukuun ottamatta pienempi kuin 1 ja seuraavassakin suuruusluokassa Etelä-Suomessa ja Vaasan läänissä samoin pienempi kuin 1, osoittaa se, että miehet näiltä viljelmiltä ovat melkoisessa määrässä siirtyneet muihin elinkeinoihin. Suhteellisesti runsainta tämä siirtyminen on ollut Etelä-Suomessa, jossa monipuolisiksi kehittynyt elinkeinoelämä on avannut kääpiöviljelmien miehille mahdollisuudet paremman toimeentulon hankkimiseen maatilatalouden ulkopuolella.

Koska ikä on eräs tekijä, jolla saattaa olla vaikutusta arkielämän käyttöön, tutkitaan seuraavassa kääpiöviljelmien miesten ikärakennetta.

Kuva 2 osoittaa kääpiöviljelmien miesten ikärakenteen eri lääneissä

Taulukko 5. Miesten määrä viljelmää kohti, lääneittäin.

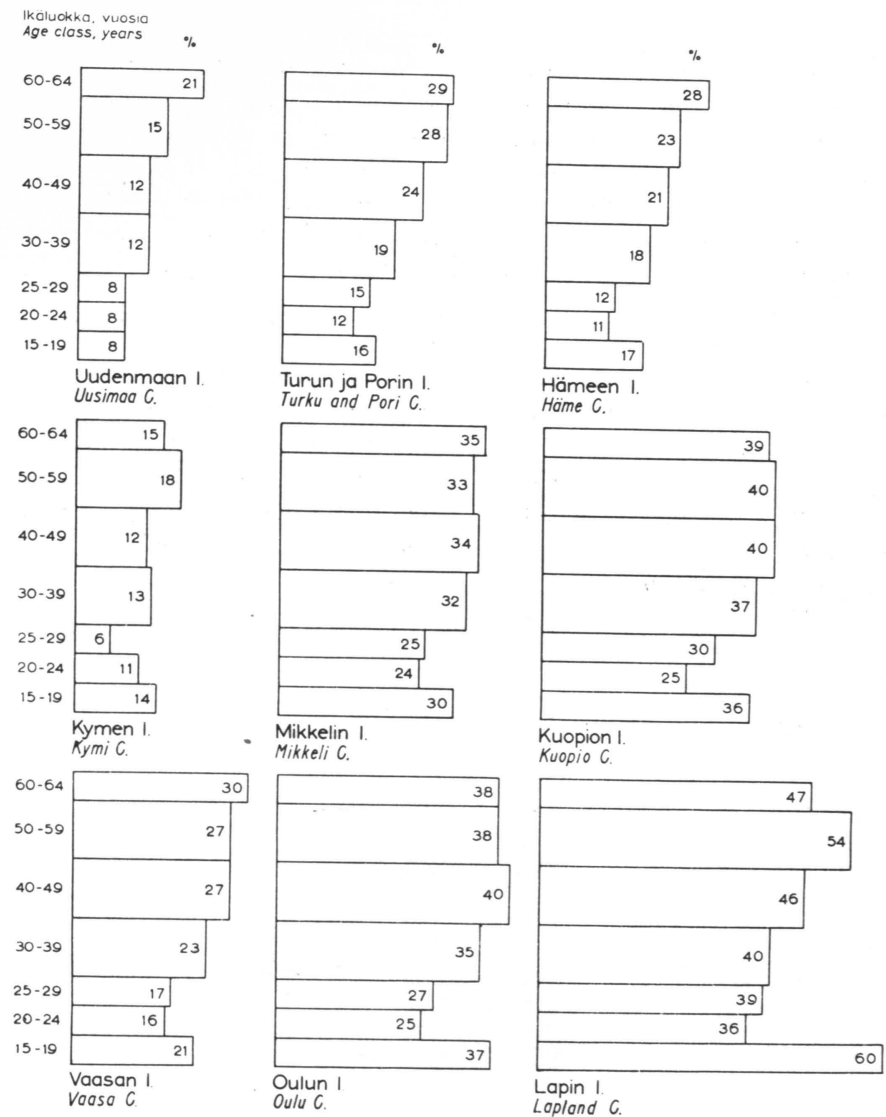
Table 5. Number of men per farm, by counties.

Lääni — County	Viljelmäsuuruusluokka Farm size class		
	I	II	III
	Miehiä viljelmää kohti — Number of men per farm		
Uudenmaan — Uusimaa	0.5	0.8	1.0
Turun ja Porin — Turku and Pori	0.5	0.8	1.0
Hämeen — Häme	0.5	0.9	1.1
Kymen — Kymi	0.4	0.8	1.0
Mikkelin — Mikkelä	0.7	1.1	1.2
Kuopion — Kuopio	0.9	1.4	1.3
Vaasan — Vaasa	0.6	0.9	1.1
Oulun — Oulu	0.9	1.2	1.2
Lapin — Lapland	1.3	1.6	1.6
Koko maaseutu — All rural districts	0.7	1.1	1.2

maaseudun kaikkiin miehiin verrattuna. Vaakasuorat pylväät tarkoittavat kussakin 5- tai 10-vuotiskäluokassa olleiden kääpiöviljelmien miesten osuutta prosentteina kaikista vastaavaan ikäluokkaan kuuluvista maaseudun miehistä. Ao. prosenttiluku on merkitty kunkin pylvään kulmaan.

Mikäli kääpiöviljelmien miesten ikärakenne olisi samanlainen kuin kaikkien maaseudun miesten, olisivat ikäluokkien osuuksia kuvaavat pylväät kaikki yhtä korkeat. Etelä-Suomessa sekä myös Vaasan läänissä kääpiöviljelmien miesten osuus oli kuitenkin sitä suurempi mitä vanhemmasta ikäluokasta oli kysymys. Lapin läänissä on kuva muuten samanlainen, mutta nuorimmassa ikäluokassa, 15—19-vuotiaissa, oli kääpiöviljelmien miesten osuus huomattavasti suurempi kuin muissa ikäluokissa. Tämä johtuu siitä, että Lapin läänissä viljelijäperheisiin kuuluvien nuorukaisten työpanos omaan maatilatalouteen oli maaseudun työvoiman tutkimuksen mukaan (RISTIMÄKI 1955) suhteellisesti paljon suurempi kuin heitä vanhemmilla miehillä, jotka kävivät enemmän ansiotöissä. Nuorukaiset ovat siten suhteellisesti useammin saattaneet tulla tähän tutkimukseen mukaan.

Mikkelin, Kuopion ja Oulun lääneissä kääpiöviljelmien miesten ikärakenne vastasi kaikkien miesten ikärakennetta, paitsi 20—29-vuotiaiden kohdalla, joita heissä oli suhteellisesti vähemmän kuin muihin ikäluokkiin kuuluvia miehiä. Kun maaseudun kaikkien miesten ikärakenne näissä lääneissä oli »normaali», tasaisesti suippeneva pyramidi, oli se siten kääpiö-

Kuva 2. Kääpiöviljelmien miesten osuus prosentteina kaikista maaseudun miehistä kussakin ikäluokassa, lääneittäin.

Figure 2. Men of dwarf farms in per cent of all men in each age class, by counties.

viljelmien miehilläkin »normaali», em. ikäluokkien kohdalla ollutta lovea lukuun ottamatta.

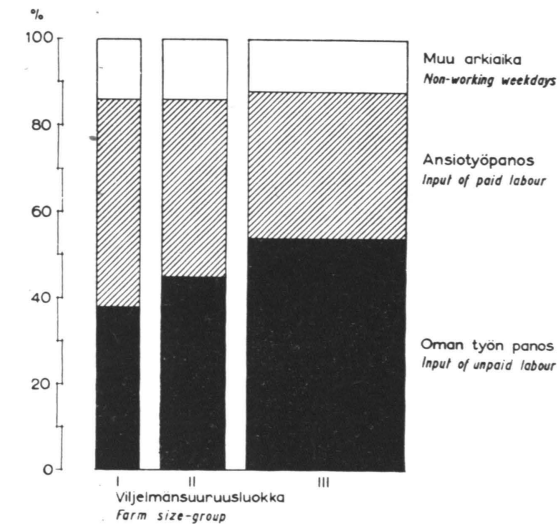
On helposti selitettävissä, että kääpiöviljelmien miehistä oli suhteel-

lisesti enemmän keski-ikäisiä ja vanhoja miehiä kuin maaseudun miehissä yleensä. Maaseudulta asutuskeskuksiin ja maataloudesta muihin elinkeinoin siirtyneet lienevät etupäässä nuoria, jotka pystyvät sopeutumaan uusiin oloihin helpommin kuin vanhemmat, jo omaan elämäntapaansa kiinnittyneet miehet. Tämä siirtyminen on ilmeisesti ollut suhteellisesti suurinta juuri kääpiöviljelmiltä, joiden tarjoamat toimeentulon mahdollisuudet ovat vähäisimmät. Selvin tämä ilmiö on Etelä-Suomessa ja Vaasan läänissä, jossa nuorten siirtyminen maatilataloudesta muihin elinkeinoin on alkanut aikaisemmin kuin muualla maassa. Mainituilla alueilla kääpiöviljelmien miesten osuus eri ikäluokissa jatkuvasti suhteellisesti suureni siirryttäessä nuoremmista ikäluokista vanhempiin. Itä- ja Pohjois-Suomessa tämä muuttoliike on päässyt vauhtiin myöhemmin, jota osoittaa, että vain 20—29-vuotiaiden kääpiöviljelmien miesten osuus oli pienempi kuin muiden ikäluokkien. Näillä alueilla maataloudesta siirtyminen onkin vaikeampaa, se kun edellyttää muuttoa paljon pitemmälle kuin Etelä-Suomessa, koska muiden elinkeinojen kuin maa- ja metsätalouden merkitys on siellä vähäisempi.

4. Kääpiöviljelmien miesten työvoiman käyttö

41. Oman työn panos

Omiin töihin on seuraavassa luettu oman maatilatalouden työt (juoksevat maanviljely-, karjanhoito- ja kotitaloustyöt, kotitarve- ja myyntipuun korjuu, oman metsän hoitotyöt sekä omat uudisraivaus- ja talonrakennustyöt) sekä metsästys, kalastus, poronhoito ja pien- sekä koti-teollisuus. Kääpiöviljelmien miesten työpanos näihin töihin yhteensä oli 29.9 milj. miespäivää eli 52 % arki ajasta. Kuva 3 osoittaa, millainen merkitys oman työn panoksella oli kääpiöviljelmien miesten arki ajassa koko maassa. Taulukko 6 osoittaa oman työn panoksen osuuden arki ajasta.

Kuva 3. Kääpiöviljelmien miesten arki ajan käyttö viljelmäsuuruusluokittain, koko maaseutu. Pylväiden leveydet kuvaavat heidän lukumääriään eri viljelmäsuuruusluokissa. Lähde: HEIKINHEIMO 1955 taulukko 14.

Figure 3. Total activity of men of dwarf farms by farm size classes, all rural districts. Column widths indicate their numbers in the different farm size classes. Source: HEIKINHEIMO 1955 Table 14.

Taulukko 6. Kääpiöviljelmien miesten oman työn panos prosentteina arki ajasta, viljelmänsuuruusluokittain ja lääneittäin.

Table 6. Input of unpaid labour of dwarf farm men in per cent of total activity, by farm size classes and counties.

Lääni — County	Oman työn panos — Input of unpaid labour				
	Oman työn panos yhteensä — Total input of unpaid labour	Maatilatalouden — To farming	Siitä — Thereof:		
			Maanviljelyyn ja karjanhoitoon — To agriculture	Investointeihin — To investments	Metsätalouteen — To forestry
% arki ajasta — Per cent of total activity					
0.25—0.99 ha					
Uudenmaan — Uusimaa ..	38	29	18	8	3
Turun ja Porin — Turku and Pori	37	30	20	7	3
Hämeen — Häme	32	27	17	7	3
Kymen — Kymi	38	33	21	7	5
Mikkelin — Mikkelä	34	31	17	8	6
Kuopion — Kuopio	37	33	17	9	7
Vaasan — Vaasa	39	32	20	6	6
Oulun — Oulu	39	36	20	8	8
Lapin — Lapland	46	41	21	9	11
Koko maaseutu — All rural districts	38	33	19	8	6
1—1.99 ha					
Uudenmaan — Uusimaa ..	50	41	28	8	5
Turun ja Porin — Turku and Pori	44	38	26	7	5
Hämeen — Häme	39	37	22	9	6
Kymen — Kymi	42	34	21	7	6
Mikkelin — Mikkelä	45	41	24	9	8
Kuopion — Kuopio	45	43	24	10	9
Vaasan — Vaasa	44	38	25	7	6
Oulun — Oulu	49	44	25	9	10
Lapin — Lapland	50	46	25	10	11
Koko maaseutu — All rural districts	45	41	24	9	8
2—4.99 ha					
Uudenmaan — Uusimaa ..	60	56	40	8	8
Turun ja Porin — Turku and Pori	59	56	40	7	9
Hämeen — Häme	61	59	40	8	11
Kymen — Kymi	64	61	40	8	13
Mikkelin — Mikkelä	64	62	41	7	14
Kuopion — Kuopio	61	59	37	9	13
Vaasan — Vaasa	57	53	36	7	10
Oulun — Oulu	55	53	33	9	11
Lapin — Lapland	57	54	30	11	13
Koko maaseutu — All rural districts	59	56	37	8	11

Oman työn panos oli siten huomattavan suuri eikä työpanoksen osuudessa arki ajasta juuri ollut merkittäviä alueellisia eroja. Viljelmänsuuruusluokittain oli sen sijaan havaittavissa selvä ero. Kun suurimmassa luokassa, 2—4.99 peltotehtaan viljelijöillä, oman työn panos oli 59 % vuoden arki ajasta, oli vastaava luku pienimmässä luokassa, alle hehtaarin viljelijöillä, 38 %.

Työpanoksen vähäiset alueelliset erot ovat osittain näennäiset. Jos lasketaan työpanos viljelmää tai peltotehtaan kohti, (jolloin metsästyks, kalastus, poronhoito sekä pien- ja kotiteollisuus samoin kuin talonrakennus ja metsätalous on jätettävä huomioon ottamatta) saadaan melkoisesti suuremmat alueelliset erot, kuten jälempänä osoitetaan (ks. taulukko 19 s. 69). Lähinnä tämä selittyy siitä, että viljelmällä oli erilainen määrä niiden töihin osallistuvia miehiä. Vaikka keskimääräinen oman työn panos miestä kohti oli samaa suuruusluokkaa kuin Etelä-Suomessa, muodostui työpanos peltotehtaan kohti Pohjois-Suomessa paljon suuremmaksi kuin Etelä-Suomessa (vrt. taulukko 19/s. 69), koska kokonaistyöpanos viljelmälle koostui useamman miehen työpanoksista kuin Etelä-Suomessa. Kuten taulukko 5/s. 18 osoitti, kasvoi miesten lukumäärä viljelmää kohti kaikissa suuruusluokissa Etelä-Suomesta itään ja pohjoiseen mentäessä. Kaikkein eniten tämä seikka vaikutti alle yhden sekä 1—1.99 peltotehtaan viljelmällä.

Taulukkoon 7 on laskettu, kuinka kääpiöviljelmien miehet jakautuivat maatilatalouden oman työn panoksen suuruuden mukaan. Metsästyksen, kalastuksen ja poronhoidon sekä käsityön ja pienteollisuuden oman työn panokset eivät ole näissä luvuissa mukana. Ne olivat kuitenkin niin vähäiset, että niiden mukaan ottaminen ei olennaisesti muuttaisi kuvaa.

Suurimmassa viljelmänsuuruusluokassa 60 % miehistä koko maassa teki pääosan vuodesta oman maatilatalouden töitä. Läneittäin ei selvää suuntaa luvuissa ollut, vain Kymen ja Mikkelin läänien luvut olivat merkittävästi suuremmat kuin koko maaseudun keskiarvo. Näiden miesten muun Etelä-Suomen lukuja korkeampi suhteellinen määrä Kymen läänissä aiheutunee lähinnä siitä, että se on taloudellisessa suhteessa erittäin heterogeenista aluetta. Paitsi Kymijokilaakson teollisuusalueita, joilla maatalouskin lienee pitkälle koneistettu, kuuluu lääniin myös taloudellisesti heikosti kehittyneitä alueita valtakunnan kaakkoisrajalla. Juuri tällaisilla alueilla työvoiman käyttö omalla viljelmällä on sangen runsasta.

Myös Mikkelin läänissä lienee elinkeinoelämä melkoisen kehittymätön ja suuremmassa määrässä maatalouden varassa kuin muualla (vrt. väestön elinkeinot, Tilastokatsauksia 1953). Kun siellä maaperä lisäksi

Taulukko 7. Kääpiöviljelmien miesten jakautuminen prosentteina maatalouden oman työn panoksen suuruuden mukaan, viljelmänsuuruusluokittain ja lääneittäin.

Table 7. Men of dwarf farms classified according to their input of unpaid labour to farming, by farm size classes and counties.

Lääni — County	Maatilatalouden oman työn panos, pv/v Input of unpaid labour to farming, days per year			Kaikki kääpiöviljelmien miehet All men of dwarf farms
	(21—50)	21—150	151 +	
	%			
	0.25—0.99			
Uudenmaan — Uusimaa	(44)	83	17	100
Turun ja Porin — Turku and Pori ..	(34)	83	17	100
Hämeen — Häme	(41)	88	12	100
Kymen — Kymi	(35)	79	21	100
Mikkelin — Mikkelä	(35)	82	18	100
Kuopion — Kuopio	(30)	81	19	100
Vaasan — Vaasa	(34)	82	18	100
Oulun — Oulu	(23)	71	29	100
Lapin — Lapland	(16)	68	32	100
Koko maaseutu — All rural districts	(32)	80	20	100
	1—1.99 ha			
Uudenmaan — Uusimaa	(27)	66	34	100
Turun ja Porin — Turku and Pori ..	(27)	71	29	100
Hämeen — Häme	(23)	74	26	100
Kymen — Kymi	(32)	81	19	100
Mikkelin — Mikkelä	(17)	66	34	100
Kuopion — Kuopio	(14)	65	35	100
Vaasan — Vaasa	(23)	72	28	100
Oulun — Oulu	(13)	60	40	100
Lapin — Lapland	(9)	56	44	100
Koko maaseutu — All rural districts	(18)	67	33	100
	2—4.99 ha			
Uudenmaan — Uusimaa	(13)	43	57	100
Turun ja Porin — Turku and Pori ..	(9)	43	57	100
Hämeen — Häme	(9)	37	63	100
Kymen — Kymi	(5)	31	69	100
Mikkelin — Mikkelä	(5)	29	71	100
Kuopion — Kuopio	(5)	37	63	100
Vaasan — Vaasa	(11)	46	54	100
Oulun — Oulu	(7)	44	56	100
Lapin — Lapland	(7)	43	57	100
Koko maaseutu — All rural districts	(8)	40	60	100

on kivistä, vaatii sen viljely enemmän työtä kuin parempilaatuisten maiden viljely.

Molemmissa pienimmissä viljelmänsuuruusluokissa voidaan selvästi todeta, kuinka muut elinkeinot ovat Etelä- ja Länsi-Suomessa vetäneet miehiä näiltä viljelmiltä. Se käy ilmi myös niistä luvuista, jotka osoittavat tilapäisluontoisesti (21—50 päivää vuodessa) oman maatilatalouden töitä tehneiden miesten suhteellista määrää. Ne olivat näillä alueilla merkittävästi suuremmat kuin Oulun ja Lapin lääneissä. Tämä suunta näkyi selvästi siitä huolimatta, että viljely Etelä- ja Länsi-Suomessa lienee intensiivisempää myös kääpiöviljelmillä kuin muualla maassa. Myöskin puutarhanhoito — joskin varsin harvalukuisilla kääpiöviljelmillä harjoitettu — keskittyy Etelä-Suomeen. Lisäksi on otettava huomioon, että luvuista kokonaan puuttuvat ne kääpiöviljelmien haltijaperheiden jäsenet, jotka ovat siirtyneet muiden elinkeinojen palvelukseen, joten heidän työpanoksensa omaan maatilatalouteen ei ollut 20 päivää suurempi vuodessa. Pohjois-Suomessa tällaiset miehet olivat sangen harvalukuiset. Suurimmassa luokassa sen sijaan oli kaikkialla maassa suhteellisesti saman verran pääosan vuodesta oman maatilatalouden töitä tehneitä miehiä. Kun Etelä-Suomessa viljelmää kohti oli jonkin verran vähemmän miehiä kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa, ja kun viljely Etelä-Suomessa lienee myös näillä viljelmillä ollut intensiivisempää, on sama suunta, joskin heikompana, vallalla myös tässä suuruusluokassa.

Seuraavassa tarkastellaan lähemmin, millainen merkitys erilaisilla omilla töillä oli arkiajan käytössä. Kalastus ei ole seuraavassa mukana omien töiden ryhmässä. Etelä-Suomen ja Vaasan läänin rannikkoseuduilla lienee kuitenkin ollut ainakin jonkin verran kalastusta harjoittaneita kääpiöviljelmien miehiä.

411. Maatalouden oman työn panos

Maataloustöillä tarkoitetaan seuraavassa maanviljely-, karjanhoito- ja kotitaloustöitä sekä uudisraivaustöitä. Kääpiöviljelmien miesten työpanos näihin töihin uudisraivausta lukuun ottamatta oli vuonna 1950 yhteensä 17.6 milj. miespäivää, eli 31 % arki ajasta.

Kun tarkastellaan kääpiöviljelmien miesten jakautumista maatalouden oman työn panoksen suuruuden mukaan (taulukko 8), todetaan sekä läänien että viljelmänsuuruusluokkien välisiä eroja. Suurimmassa luokassa, 2—4.99 peltohehtaarin viljelijöissä oli eniten näitä töitä pääosan vuodesta tehneitä. Uudenmaan ja Hämeen lääneissä tällaisia miehiä oli merkittä-

Taulukko 8. Kääpiöviljelmien miesten jakautuminen prosentteina maatalouden oman työn panoksen suuruuden mukaan, viljelmänsuuruusluokittain ja lääneittäin.

Table 8. Men of dwarf farms classified according to their input of unpaid labour to agriculture, by farm size classes and counties.

Lääni — County	Maatalouden oman työn panos, pv/v Input of unpaid labour to agriculture, days per year				Kaikki kääpiö- viljelmien mie- het — All men of dwarf farms
	0	(1—50)	1—150	151 +	
%					
0.25—0.99 ha					
Uudenmaan — Uusimaa	13	(51)	77	10	100
Turun ja Porin — Turku and Pori..	8	(45)	82	10	100
Hämeen — Häme	14	(54)	80	6	100
Kymen — Kymi	12	(38)	77	11	100
Mikkelin — Mikkelä	8	(49)	85	7	100
Kuopion — Kuopio	7	(48)	86	7	100
Vaasan — Vaasa	5	(49)	86	9	100
Oulun — Oulu	8	(35)	81	11	100
Lapin — Lapland	6	(29)	83	11	100
Koko maaseutu — All rural districts	8	(45)	83	9	100
1—1.99 ha					
Uudenmaan — Uusimaa	5	(35)	68	27	100
Turun ja Porin — Turku and Pori..	2	(37)	81	17	100
Hämeen — Häme	5	(34)	86	9	100
Kymen — Kymi	3	(44)	83	14	100
Mikkelin — Mikkelä	2	(31)	83	15	100
Kuopion — Kuopio	3	(27)	85	12	100
Vaasan — Vaasa	3	(34)	83	14	100
Oulun — Oulu	3	(22)	82	15	100
Lapin — Lapland	4	(19)	83	13	100
Koko maaseutu — All rural districts	3	(29)	83	14	100
2—4.99 ha					
Uudenmaan — Uusimaa	3	(18)	56	41	100
Turun ja Porin — Turku and Pori..	2	(15)	61	37	100
Hämeen — Häme	1	(15)	59	40	100
Kymen — Kymi	2	(9)	59	39	100
Mikkelin — Mikkelä	1	(10)	61	38	100
Kuopion — Kuopio	2	(13)	63	35	100
Vaasan — Vaasa	1	(18)	67	32	100
Oulun — Oulu	2	(15)	73	25	100
Lapin — Lapland	2	(15)	72	26	100
Koko maaseutu — All rural districts	1	(14)	65	34	100

västi enemmän kuin Oulun ja Lapin lääneissä. Myös seuraavassa suuruusluokassa, 1—1.99 peltotehtaarin viljelijöissä oli Uudenmaan läänissä huomattavasti enemmän etupäässä maataloustöitä tehneitä miehiä. Pienimmässä luokassa sen sijaan ei enää voida todeta läänien välisiä merkitseviä eroja.

Suunta oli siten osittain päinvastainen kuin koko maatilatalouden töiden ollessa kysymyksessä. Pohjois-Suomessa muut maatilatalouteen sisältyvät työt yhdessä olivat ilmeisesti kääpiöviljelmien miesten arkiajan käytössä merkitykseltään suhteellisesti suuremmat kuin Etelä-Suomessa.

Etelä-Suomen lukujen suuremmuuteen vaikuttavat monet seikat. Mm. erikoismaataloutta, kuten puutarhan, kanojen ja mehiläisten hoitoa, samoin kuin rypsin ja sokerijuurikkaan viljelyä harjoitetaan etupäässä näillä seuduilla. Kun erikoismaatalouden töitä pääosan vuodesta tehneitä miehiä ei voitu erottaa aineistossa varsinaista maataloutta harjoittavista miehistä, nostavat he pääasiallisesti maataloustöitä tehneiden miesten suhteellisia määriä Etelä-Suomessa, vaikka heidän lukumääränsä olikin melko vähäinen (ks. luku 414). Toinen tekijä on miesten määrä viljelmää kohti. Kun esim. Uudenmaan läänissä yhden miehen oli 2—4.99 peltotehtaarin viljelmällä hoidettava viljelmän työt, joihin Lapin läänissä osallistui joka toisella viljelmällä 2 miestä, kohotti tämäkin seikka Etelä-Suomessa niiden miesten lukua, jotka pääosan vuodesta tekivät maataloustöitä.

Eriäinen tuotantosuunta voi myös selittää läänien välisiä eroja. Kääpiöviljelmien maatalous on yleensä kuitenkin sangen karjatalousvaltainen.

Niiden miesten määrä, jotka eivät lainkaan tehneet vuonna 1950 omia maataloustöitä, oli aivan vähäinen. Eniten heitä oli pienimmässä viljelmänsuuruusluokassa Etelä-Suomen teollisuusalueilla. Onkin todennäköistä, että näillä miehillä oli hyvin löyhä yhteys maatilatalouteen. Kun kääpiöviljelmien miehiksi luettiin ne, joiden työpanos oman maatilatalouden töihin oli vähintään 21 päivää, saattoi tähän ryhmään joutua myös aivan tilapäisluontoisesti talonrakennustöitä tehneitä miehiä (oman talon rakennus esim. asuntotontille). Tällaisten miesten määrä oli todennäköisesti kuitenkin hyvin pieni. Lisäksi saattoi kääpiöviljelmien miehissä olla myös uudistilallisia, joilla ei vielä ollut valmista peltoa aivan vähäistä määrää enempää.

412. Investointeihin käytetty oman työn panos

Investointiluontoisiksi töiksi luettiin talonrakennus- ja uudisraivaustyöt. Kääpiöviljelmien miesten työpanos näihin töihin oli yhteensä 4.6 milj. miespäivää eli 8 % arkiajasta.

Investointiluontoisten töiden osuus arki ajasta (taulukko 6/s. 22) oli varsin vähäinen eikä läänien välillä ollut havaittavissa eroja. Kun maassa vuonna 1950 vallitsi vilkas rakennustoiminta, josta maaseudun osuus oli huomattava (Taloudellinen tilannekatsaus . . . 1951), näyttää se siis omien töiden osalta keskittyneen muihin ryhmiin kuin kääpiöviljelmien miehiin. Maaseudun työvoiman tutkimuksen aineisto osoittikin, että varsinaisilla tontin haltijoilla (0—0.24 hehtaaria peltoa) talonrakennustöiden osuus arki ajasta oli huomattavasti suurempi kuin muilla ryhmillä. Maanhankintalain mukainen rakennustoiminta, jota kääpiöviljelmilläkin on jonkin verran tapahtunut, oli vuonna 1950 jo vähenemässä, sen huippu sattui asuinrakennusten osalta vuoteen 1949. Myös Lapin hävitetyn alueen jälleenrakennus oli jo suurimmaksi osaksi saatu loppuun suoritetuksi vuoteen 1950 mennessä (Asutustoiminnan aikakauskirja 1951).

Työpanos uudisraivaustöihin oli jonkin verran pienempi (2.2 milj. miespäivää) kuin talonrakennustöihin (2.4 milj. miespäivää). Kun kääpiöviljelmien koko pinta-alakin useimmissa tapauksissa oli melko pieni (Yleinen maatalouslaskenta . . . 1954, ss. 24—27), ei niillä liene ollut maatalouskelepoista maata paljonkaan. Sen lisäksi maanhankintalain nojalla muodostetuilla tiloilla, joista osa on saattanut tulla luetuksi kääpiöviljelmiin, raivaustyöt usein suoritettiin vierasta työvoimaa käyttäen, niinkuin talonrakennustyötkin. Edellä esitetyt työpanosluvut eivät siten läheskään osoita uudisraivaus- tai talonrakennustöiden kokonaismäärää kääpiöviljelmillä. Samoin on myös muiden oman maatilatalouden töiden laita, joskin todennäköisesti vähäisemmässä määrässä.

413. Metsätalouden oman työn panos

Oman metsätalouden töihin on seuraavassa luettu kotitarve- ja markkinapuun korjuu sekä metsänhoitotyöt.

Työpanos oman metsätalouden töihin yhteensä oli 5.5 milj. miespäivää, mistä 4.1 milj. miespäivää kotitarvepuun korjuuseen.

Myös omalla metsätaloudella oli melko pieni merkitys kääpiöviljelmien miesten ajankäytössä (taulukko 6/s. 22). Se onkin varsin luonnollista, sillä metsää oli kääpiöviljelmillä vähän (taulukko 3/s. 16). Merkitseviä alueellisia eroja ei voitu havaita. On silti todennäköistä, että niin kotitarve- kuin myyntipuunkin korjuun osuus arki ajasta Pohjois-Suomessa, Oulun ja Lapin lääneissä, oli jonkin verran suurempi kuin etelämpänä. Ne kääpiöviljelmät, joilla oli enimmänsä metsää, sijaitsivat juuri näillä alueilla.

414. Erikoismaatalouden sekä käsityön ja pienteollisuuden oman työn panos

On vaikeata saada selville, millainen merkitys erikoismaataloudella vuonna 1950 oli eri suuruisilla viljelmillä. Vuoden 1950 maatalouslaskennasta (Yleinen maatalouslaskenta . . . 1954, s. 146) käy ilmi mm. kuinka paljon sikoja, kanoja ja mehiläisyhdyskuntia oli vuonna 1950 eri suuruisilla viljelmillä. Niiden perusteella ei kuitenkaan voida päätellä, kuinka moni kääpiöviljeljä olisi erikoistunut esim. kananhoitoon. Kun 0—4.99 peltohehtaarin viljelmillä koko maassa oli keskimäärin 9 kpl kanoja tai muuta siipikarjaa viljelmää kohti, osoittaa tämä, että siipikarjan hoitoa harjoitettiin kääpiöviljelmillä varsin vähäisessä laajuudessa. Tehokas, erikoistunut siipikarjanhoito edellyttää ELLILÄN (1950) mukaan 50—100 kanaa. Myös sikatalouden merkitys oli aivan vähäinen, sikoja oli kääpiöviljelmillä keskimäärin 0.5 kpl.

Turkiseläinten hoito keskittyy maassamme melko suppealle alueelle Vaasan läänissä. Missä määrässä sitä harjoitettiin eri suuruisilla viljelmillä, ei saatu selvitettyksi maatalouslaskennankaan aineiston pohjalla.

Kauppapuutarhoista kerättiin maatalouslaskennan yhteydessä eräitä tietoja, mm. kuinka paljon niillä oli peltoa. Maataloushallitus luovutti tämän käsittelemättömän aineiston käytettäväkseni. Sen mukaan koko maan maalaiskunnissa oli 1973 kauppapuutarhaa ja niistä 38 %:lla oli peltoa 0.25—4.99 hehtaaria, jolloin ne siis kuuluivat kääpiöviljelmiin. Kaikista kääpiöviljelmistä tämä määrä oli kuitenkin vain 1 %. Suhteellisesti eniten kauppapuutarhoja oli Uudenmaan läänissä, joskin luku sielläkin oli pieni (2.4 % kääpiöviljelmistä). Puutarhanhoidon merkitys pääasiassa ammattina oli siten kääpiöviljelmien miehille sangen vähäinen. Kun keskimääräinen puutarhapinta-ala kääpiöviljelmillä oli pieni, 1.4 aaria (Uudenmaan läänissä 4.6 aaria) ja kun perheen naispuoliset jäsenet tavallisesti hoitavat ainakin kotipuutarhan työt, jäi näidenkin töiden merkitys miesten arki ajan käytössä pieneksi.

Tiedot käsityön ja kotiteollisuuden nykyisestä laajuudesta ja harjoittajista ovat myös varsin niukat. Käsityön osalta tiedot vuodelta 1936, jolloin niitä kerättiin erästä komiteaa varten (Kotiteollisuuskomitean . . . 1950). Vuoden 1950 maatalouslaskennan perusteella siitä kyllä saadaan joitakin tietoja, ei kuitenkaan viljelmänsuuruusluokittain (Yleinen maatalouslaskenta . . . 1954, s. 216). Pienteollisuudesta taas suoritettiin tutkimus viimeksi vuonna 1945 (Maaseudun elinkeinokomitean . . . 1951).

Tietojen mukaan käsityötä harjoitettiin suurimmaksi osaksi sivuelin-

keinona maatalouden rinnalla. Sivuelinkeino se oli 75 %:lle harjoittajistaan, joista yli 80 % oli viljelmiltä, joiden peltoala oli 5 hehtaaria pienempi. Asiaa tutkinut komitea totesi, että käsityöllä oli koko maassa aleneva suunta, koska sen tuotteiden menekki oli heikko. Ei liene syytä olettaa sen aseman parantuneen vuoteen 1950 mennessä. Kääpiöviljelmien miesten työpanos omaan lukuun harjoitettuun käsityöhön ja pienteollisuuteen oli 1.2 milj. miespäivää eli vain 2 % arkiajasta.

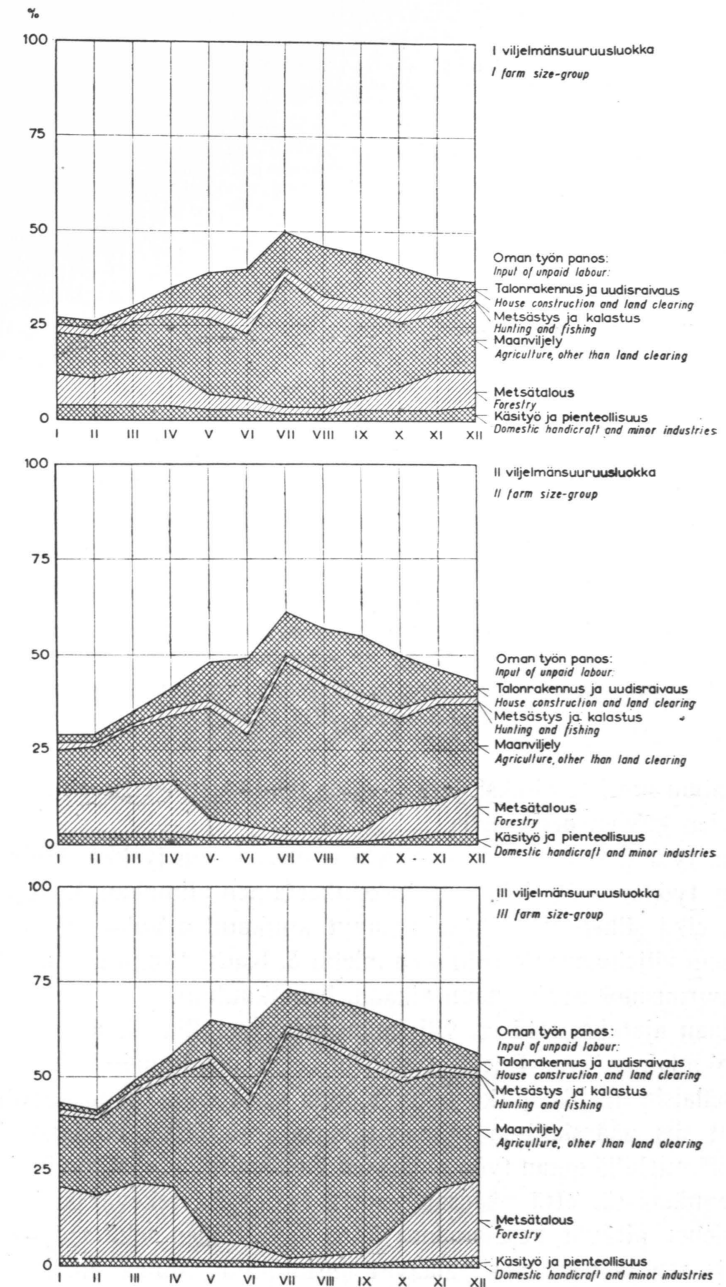
Pienteollisuus taas keskittyy etupäässä kaupunkeihin ja muihin asutuskeskuksiin ja pyrkii luultavasti maaseudullakin olemaan pääasiallinen ammatti. Näyttää siis siltä, että niin käsityöllä kuin pienteollisuudellakin oli varsin vähäinen merkitys kääpiöviljelmien miesten työllisyyden ja toimentulon parantajana.

415. Oman työn panoksen kausivaihtelu

Omiin töihin on seuraavassa luettu oman maatilatalouden töiden lisäksi oma käsityö ja pienteollisuus sekä oma metsästys, kalastus ja poronhoito. Kausivaihtelu on esitetty viljelmäsuuruusluokittain koko maassa, koska aineiston pienuuden vuoksi sitä ei voida esittää lääneittäin edes kaikkien kääpiöviljelmien miesten kohdalta.

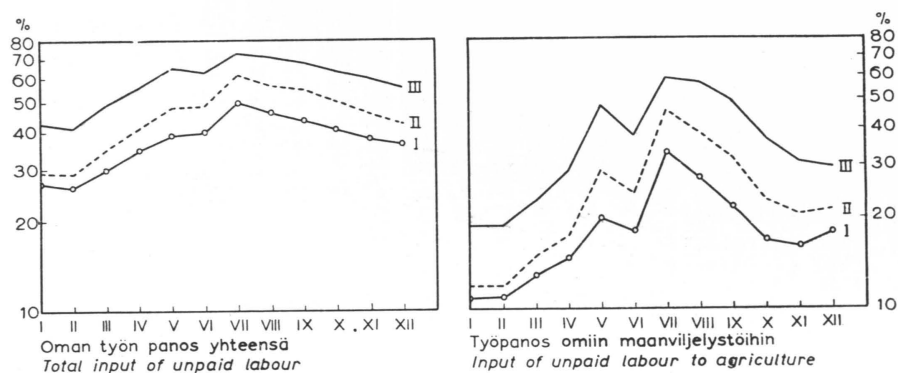
Jonkin ajankäyttöryhmän työpanoksen kausivaihtelua kuvaavat prosenttiluvut voidaan laskea kahdella tavalla. Työpanos eri kuukausina voidaan laskea prosentteina joko ao. ryhmän kokonaistyöpanoksesta vuoden aikana tai ao. kuukauden koko arkiajasta. Edellistä tapaa noudattaen saadaan kuva pelkästään kausivaihtelusta. Jälkimmäistä menetelmää käyttäen saadaan kausivaihtelun lisäksi käsitys ao. ajankäyttöryhmän työpanoksen suhteellisesta suuruudesta muihin ryhmiin verrattuna ja samoin siihen sisältyvien alaryhmien keskinäisistä suuruussuhteista kunakin kuukautena. Oman työn panoksen sekä ansiotyöpanoksen kausivaihtelua osoittavat kuvat 4 ja 7 on piirretty jälkimmäistä menetelmää käyttäen ja prosenttiluvut siis laskettu kunkin kuukauden koko arkiajasta.

Kuvaan 4 on aritmeettiseen asteikkoon piirretty koko oman työn panoksen kausivaihtelun lisäksi siihen sisältyvien eri töiden työpanoksien kausivaihtelu viljelmäsuuruusluokittain koko maassa. Sen perusteella voidaan erilaisten omien töiden kausivaihtelua verrata keskenään kussakin viljelmäsuuruusluokassa erikseen. Sen lisäksi on kuvaan 5 piirretty puolilogaritmiseen asteikkoon kaikkien omien töiden sekä maanviljelytöiden työpanoksen kausivaihtelu eri viljelmäsuuruusluokissa niiden väli-

Kuva 4. Oman työn panoksen kausivaihtelu viljelmäsuuruusluokittain, koko maaseutu. Työpanos kunakin kuukautena prosentteina kuukauden koko arkiajasta. Lähde: HEIKINHEIMO 1955 taulukko 15.

Figure 4. Seasonal variation in the total input of unpaid labour by farm size classes, all rural districts. The labour input during each month in per cent of all week-days of the month. Source: HEIKINHEIMO 1955 Table 15.

Kuva 5. Koko oman työn panoksen sekä maanviljelyn oman työn panoksen kausivaihtelu viljelmäsuuruusluokittain, koko maaseutu. Työpanos kunakin kuukautena prosentteina kuukauden koko arkiajasta. Puolilogaritminen asteikko. Lähde: HEIKINHEIMO 1955 taulukko 15.

Figure 5. Seasonal variation in the total input of unpaid labour and in the input of unpaid labour to agriculture by farm size classes. All rural districts. The labour input during each month in per cent of all week-days of the month. Semilogarithmic scale. Source: HEIKINHEIMO 1955 Table 15.

sen vertailun suorittamiseksi, jota ei voida tehdä aritmeettiseen asteikkoon piirrettyjen kuvien perusteella.

Oman työn panoksen kausivaihtelu ei ollut kovin jyrkkä. Huipussaan ollessaan työpanos oli vain noin kaksinkertainen alimpaan kohtaan verrattuna, eikä siihen silloinkaan mennyt kuukauden koko arki aika edes suurimman viljelmäsuuruusluokan miehiltä. Kausihuippu sattui joka viljelmäsuuruusluokassa samaan aikaan, heinäkuuhun.

Voidaan ajatella, että eri viljelmäsuuruusluokilla tässäkin suhteessa olisi jonkinlainen ero. Edellä todettiin, että pienimmässä luokassa oli eniten sellaisia miehiä, jotka tekivät omia töitä vain tilapäisluontoisesti ja saivat siis pääasiallisen toimeentulonsa ansiotöistä. Voidaan olettaa, että näillä miehillä oman työn panoksen kausivaihtelu olisi hyvin jyrkkä. On todennäköistä, että pääosan vuotta ansiotöitä tekevät kääpiöviljelmien miehet pitävät kesälomansa juuri kevättöiden sekä sadonkorjuun aikaan ja sen jälkeen taas palaavat ansiotöihin. Muina aikoina naiset huolehtivat viljelmän töistä, miesten osallistuessa niihin pyhäpäivinä ja iltaisin. Pääasiallisesti ansiotöitä tehneistä pienimmänkin viljelmäsuuruusluokan miehistä kuitenkin varsin harvat olivat pysyväisessä ympäri vuoden jatkuvassa työsuhteessa. Näitä miehiä oli etupäässä Etelä-Suomen

teollisuusalueilla. Suurin osa joutui vuoden mittaan useaan kertaan siirtymään työpaikasta ja työstä toiseen. Kahden ansiotyösuhteen väliaikana he todennäköisesti huolehtivat oman viljelmänsä töistä, jolloin heidän työpanoksensa kausivaihtelu ei muodostunut sen jyrkemmäksi kuin muissa viljelmäsuuruusluokissa.

Oman työn panoksen kausivaihtelussa oli todennäköisesti myös alueellisia eroja. WESTERMARCK (1949, ss. 507—509) on osoittanut, että Ruotsissa, jossa olot vastaavat meikäläisiä, maatalan töiden kausivaihteluun vaikuttaa ratkaisevasti kaksi tekijää, joista toinen on kasvukauden pituus. Näin ollen voidaan olettaa, että ainakin maanviljelytöiden kausivaihtelu olisi jyrkin Pohjois-Suomessa, jossa kasvukausi on lyhyempi kuin Etelä-Suomessa. Kun kääpiöviljelmillä kaikissa suuruusluokissa oli Pohjois-Suomessa enemmän metsää ja vastaavasti myös jonkin verran enemmän omia metsätöitä kuin Etelä-Suomessa, tasoittaa se omien töiden kokonaistyöpanoksen kausivaihtelua Pohjois-Suomessa, koska metsätyöt ovat talvi-voittoisia töitä. Toisaalta myös erikoismaatalous, jonka edellyttämä työ jakautuu tasaisemmin eri kuukausien osalle kuin maanviljelytyöt yleensä keskittyi Etelä-Suomeen. Sielläkin sitä kuitenkin harjoitettiin kääpiöviljelmillä niin vähäisessä määrin, että se tuskin pääsi vaikuttamaan kausivaihteluun.

Erialaisten omien töiden kausivaihtelu oli eri suuntainen, jolloin omien töiden kokonaistyöpanoksen kausivaihtelu tasoittuu. Varsinaisten maanviljelytöiden osuus oli luonnollisesti suurimmillaan kesäkuukausina, jolloin muiden töiden työpanos jäi joka viljelmäsuuruusluokassa varsin pieneksi. Kun on kysymys miesten työpanoksesta, eivät jokseenkin ilman kausivaihtelua olevat karjanhoitotyöt (WESTERMARCK 1949, ss. 497—499) juuri pääse tasoittamaan maanviljelytöiden (joihin myös karjanhoito luettiin) kausivaihtelua. Sen sijaan ne lieventävät viljelmän kokonaistyöpanoksen (nais- ja miestyövoiman työpanos yhdessä) kausivaihtelua. Toinen sulan maan aikaan keskittyvä työryhmä on talonrakennus- ja uudisraivaustyöt. Edellä todettiin, että niiden työpanoksen osuus arki ajasta oli varsin vähäinen, mutta kesäaikana niiden osuus omien töiden kokonaistyöpanoksesta oli melko suuri varsinkin molemmissa pienemmissä viljelmäsuuruusluokissa.

Omien töiden työpanoksen jyrkkäkään kausivaihtelu ei ole haitallinen ilmiö, jos jotakin muuta työtä on tarjolla omien töiden ollessa vähimmillään. Kuten myöhemmin havaitaan, eivät ansiotyöt kuitenkaan pystyneet käyttämään kaikkea sitä aikaa, mikä ei mennyt omiin töihin.

Niin kauan kun oma maatilatalous on kääpiöviljelmien miehillekin

pääasiallinen tai ainoa toimeentulon lähde, oman työn panoksen kausivaihtelu pysyy sangen lievänä. Kun ansiotöitä ei aina ole tarjolla silloin kun kääpiöviljelmien miehet niihin voisivat ja halusivat mennä ja kun niihin ei aina haluta mennäkään, muodostuu oman työn panos varsinkin talvisaikaan suuremmaksi kuin töiden tehokas hoito vaatisi.

42. Ansiotyöpanos

421. Koko ansiotyöpanos

Oma maatilatalous ei Suomen oloissa tarjoa riittävää toimeentuloa läheskään kaikille viljelijöihin kuuluville miehille. Vielä yli 10 peltotehtaan viljelmillä oli maaseudun työvoiman tutkimuksen mukaan yli 40 % niiden miehistä tehnyt ainakin jonkin verran ansiotöitä. Vielä vähemmän pystyvät siihen kääpiöviljelmät, joita eräät asiantuntijat (mm. ELLILÄ 1950 ja 1953, КАHМА 1950) ainakaan teoriassa eivät pidä varsinaisina maatalouden harjoittajina. ELLILÄ pitää kääpiöviljelmää vain asuntoviljelmänä, joilta viljelijäperhe saa parhaassa tapauksessa melkoisen osan elintarvikkeistaan, mutta alle 2 peltotehtaan viljelmillä vain täydennystä ruokavaliioon. Toimeentulo on pääasiassa perustettava ansiotöiden varaan. Omat työt veivät kuitenkin yli puolet (52 %) kääpiöviljelmien miesten arkiajasta.

Kääpiöviljelmien miesten koko ansiotyöpanos oli 20 milj. miespäivää, mikä oli kolmannesta pienempi kuin oman työn panos. Arkiajasta sen osuus oli runsas kolmannes (taulukko 9).

Taulukko 10 osoittaa kääpiöviljelmien miesten jakautumisen ansiotyöpanoksen suuruuden mukaan. Pääosan vuodesta ansiotöitä (työpanos vähintään 151 päivää vuodessa) oli tehnyt runsaasti puolet pienimmän ja viidennes suurimman viljelmäsuuruusluokan miehistä. Molemmassa pienemmissä viljelmäsuuruusluokissa oli Lapin läänissä vähiten pääosan vuotta ansiotöitä tehneitä miehiä. Tämä epäilemättä johtuu siitä, että Lapin läänissä ansiotyömahdollisuudet olivat muilla aloilla kuin metsätaloudessa huomattavasti vähäisemmät kuin Etelä-Suomessa. Kun otetaan huomioon, että Lapin läänissä viljelmän tuotos oli jaettava useamman sen töihin osallistuneen viljelijäperheen miehen kesken kuin Etelä-Suomessa, oli ansiotöiden määrä Lapin läänin miehillä silmiinpistävän vähäinen. Hämeen läänissä taas pääosan vuotta ansiotöitä tehneiden miesten suhteellinen määrä oli merkittävästi suurempi kuin koko maaseudun keskiarvo. Nämä luvut osoittavatkin maatalousvaltaisen sekä teollistuneen alueen vaikutusta miesten arkiajan käyttöön.

Taulukko 9. Kääpiöviljelmien miesten ansiotyöpanos prosentteina arkiajasta, viljelmäsuuruusluokittain ja lääneittäin.

Table 9. Input of paid labour of dwarf farm men in per cent of total activity, by farm size classes and counties.

Lääni — County	Ansiotyöpanos — Input of paid labour				
	Koko ansiotyöpanos Total input of paid labour	Metsätalouteen — To forestry	Maatalouteen — To agriculture	Talonrakennukseen To house construction	Muihin To others
	% arkiajasta — Per cent of total activity				
	0.25—0.99 ha				
Uudenmaan — Uusimaa..	48	7	5	13	23
Turun ja Porin — Turku and Pori	50	9	7	12	22
Hämeen — Häme	52	13	7	12	20
Kymen — Kymi	51	12	3	9	27
Mikkelin — Mikkelä	52	22	6	8	16
Kuopion — Kuopio	49	20	6	6	17
Vaasan — Vaasa	46	13	6	9	18
Oulun — Oulu	47	17	5	8	17
Lapin — Lapland	39	16	3	5	15
Koko maaseutu — All rural districts	48	15	6	9	18
	1—1.99 ha				
Uudenmaan — Uusimaa..	39	6	8	12	13
Turun ja Porin — Turku and Pori	43	9	7	9	18
Hämeen — Häme	49	19	6	10	14
Kymen — Kymi	43	11	3	7	22
Mikkelin — Mikkelä	42	22	4	7	9
Kuopion — Kuopio	41	19	4	5	13
Vaasan — Vaasa	42	14	4	7	17
Oulun — Oulu	39	16	3	4	16
Lapin — Lapland	34	14	2	4	14
Koko maaseutu — All rural districts	41	15	4	7	15
	2—4.99 ha				
Uudenmaan — Uusimaa..	28	6	3	8	11
Turun ja Porin — Turku and Pori	30	7	5	6	12
Hämeen — Häme	27	12	4	7	4
Kymen — Kymi	24	9	2	4	9
Mikkelin — Mikkelä	25	15	2	3	5
Kuopion — Kuopio	27	13	2	4	8
Vaasan — Vaasa	31	10	3	5	13
Oulun — Oulu	33	12	2	4	15
Lapin — Lapland	30	12	2	3	13
Koko maaseutu — All rural districts	29	11	3	4	11

Taulukko 10. Kääpiöviljelmien miesten jakautuminen prosentteina ansiotyöpanoksen suuruuden mukaan, viljelmäsuuruusluokittain ja lääneittäin.

Table 10. Men of dwarf farms classified according to their total input of paid labour, by farm size classes and counties.

Lääni — County	Ansiotyöpanos, pv/v — Input of paid labour, days per year				Kaikki kääpiöviljelmien miehet — All men of dwarf farms
	0	(1-50)	1-150	151 +	
%					
0.25—0.99 ha					
Uudenmaan — Uusimaa	17	(9)	30	53	100
Turun ja Porin — Turku and Pori..	9	(11)	35	56	100
Hämeen — Häme	11	(6)	28	61	100
Kymen — Kymi	9	(11)	35	56	100
Mikkelin — Mikkelä	8	(7)	34	58	100
Kuopion — Kuopio	7	(8)	39	54	100
Vaasan — Vaasa	12	(10)	42	46	100
Oulun — Oulu	5	(8)	51	44	100
Lapin — Lapland	9	(11)	56	35	100
Koko maaseutu — All rural districts	9	(9)	39	52	100
1—1.99 ha					
Uudenmaan — Uusimaa	23	(8)	34	43	100
Turun ja Porin — Turku and Pori..	15	(12)	40	45	100
Hämeen — Häme	5	(9)	41	54	100
Kymen — Kymi	19	(11)	36	45	100
Mikkelin — Mikkelä	9	(11)	54	37	100
Kuopion — Kuopio	8	(12)	53	39	100
Vaasan — Vaasa	14	(11)	44	42	100
Oulun — Oulu	7	(15)	58	35	100
Lapin — Lapland	12	(15)	62	26	100
Koko maaseutu — All rural districts	11	(12)	49	40	100
2—4.99 ha					
Uudenmaan — Uusimaa	31	(17)	43	26	100
Turun ja Porin — Turku and Pori..	20	(22)	56	24	100
Hämeen — Häme	19	(25)	60	21	100
Kymen — Kymi	27	(21)	57	16	100
Mikkelin — Mikkelä	20	(25)	65	15	100
Kuopion — Kuopio	20	(22)	61	19	100
Vaasan — Vaasa	19	(21)	57	24	100
Oulun — Oulu	12	(18)	64	24	100
Lapin — Lapland	16	(18)	65	19	100
Koko maaseutu — All rural districts	19	(21)	60	21	100

Kääpiöviljelmien miesten joukossa oli myös jonkin verran sellaisia miehiä, jotka eivät lainkaan tehneet ansiotöitä ja jotka siis saivat toimeentulonsa yksinomaan omasta maatilataloudesta. Eniten heitä oli suurimmassa viljelmäsuuruusluokassa, jossa heitä oli suunnilleen saman verran kuin pääosan vuotta ansiotöitä tehneitä miehiä. Kaikissa viljelmäsuuruusluokissa oli Uudenmaan läänissä merkittävästi enemmän kuin maaseudulla keskimäärin niitä miehiä, jotka eivät lainkaan olleet tehneet ansiotöitä.

Tämä saattaa johtua siitä, että kääpiöviljelmien miehissä siellä oli suhteellisesti eniten vanhempia miehiä, joiden ei aina ole helppo saada työtä työmarkkinoilla ja joiden kulutustasoa koskevat vaatimukset ovat pienet. Samaan suuntaan vaikuttaa se, että viljelmää kohti oli siellä vähemmän miehiä kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa. Rannikkoseutujen kalastusta harjoittavat kääpiöviljelmien miehet sekä erikoismaatalouden harjoittajat kuulunevat myös tähän ryhmään. Nämä seikat eivät kuitenkaan yksinään riitä selittämään näiden miesten suurta määrää varsinkin Uudenmaan läänissä. Onkin todennäköistä, että myös Etelä-Suomen teollisuusalueilla on hiukan syrjässä valtaväyliltä samantapaisia köyhiä ja kehittymättömiä seutuja kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa, joilla maatilatalous yksinään tarjoaa kääpiöviljelmän haltijaperheelle niukan toimeentulon.

Uudenmaan läänissä ja ehkä Etelä-Suomessa yleensä oli siten runsaimmin sekä pääasiallisesti ansiotöitä että yksinomaan oman maatilatalouden töitä tehneitä kääpiöviljelmien miehiä kaikissa viljelmäsuuruusluokissa. Pohjois-Suomessa, lähinnä Lapin läänissä, taas oli eniten vain tilapäisluontoisesti sekä ansiotöitä että omia töitä tehneitä miehiä. Ne kääpiöviljelmien miehet, jotka eivät lainkaan tehneet ansiotöitä (15 % kaikista), edustivat taloudellisesti katsoen heikoimmassa asemassa olleita. Sangan harvalukuiset erikoismaatalouden ym. sellaisten alojen harjoittajat, jotka Etelä-Suomessa kuuluivat tähän ryhmään, eivät pysty tätä kuvaa muuttamaan.

Seuraavassa tarkastellaan, mitä eri ansiotöitä kääpiöviljelmien miehet tekivät sekä niiden osuutta ansiotöiden kokonaistyöpanoksesta.

422. Metsätalouden ja uiton ansiotyöpanos

Maaseudun työvoiman tutkimuksen mukaan maaseudun kaikkien 15—64-vuotiaiden miesten ansiotyöpanos metsätalouteen (ilman uittoa) vuonna 1950 oli 21.4 milj. miespäivää, ja keskimääräinen ansiotyöpanos 63 päivää vuodessa metsätalouden työntekijöillä. Kääpiöviljelmien mies-

Taulukko 11. Kääpiöviljelmien miesten jakautuminen prosentteina metsätalouden ja uiton ansiotyöpanoksen suuruuden mukaan, viljelmänsuuruusluokittain ja lääneittäin.

Table 11. Men of dwarf farms classified according to their input of paid labour to forestry and floating, by farm size classes and counties.

Lääni — County	Metsätalouden ja uiton ansiotyöpanos, pv/v — Input of paid labour to forestry and floating, days per year				Kaikki kääpiöviljelmien miehet — All men of dwarf farms
	0	(1-50)	1-150	151 +	
%					
0.25—0.99 ha					
Uudenmaan — Uusimaa	59	(25)	40	1	100
Turun ja Porin — Turku and Pori..	50	(29)	45	5	100
Hämeen — Häme	49	(19)	44	7	100
Kymen — Kymi	52	(20)	39	9	100
Mikkelin — Mikkelä	29	(21)	54	17	100
Kuopion — Kuopio	28	(21)	57	15	100
Vaasan — Vaasa	45	(23)	47	8	100
Oulun — Oulu	35	(20)	56	9	100
Lapin — Lapland	24	(25)	70	6	100
Koko maaseutu — All rural districts	39	(23)	52	9	100
1—1.99 ha					
Uudenmaan — Uusimaa	60	(27)	40	—	100
Turun ja Porin — Turku and Pori..	52	(26)	47	1	100
Hämeen — Häme	28	(22)	63	9	100
Kymen — Kymi	52	(19)	39	9	100
Mikkelin — Mikkelä	22	(21)	72	6	100
Kuopion — Kuopio	24	(25)	66	10	100
Vaasan — Vaasa	39	(23)	54	7	100
Oulun — Oulu	27	(29)	65	8	100
Lapin — Lapland	28	(29)	67	5	100
Koko maaseutu — All rural districts	33	(25)	60	7	100
2—4.99 ha					
Uudenmaan — Uusimaa	57	(29)	42	1	100
Turun ja Porin — Turku and Pori..	49	(33)	50	1	100
Hämeen — Häme	40	(29)	56	4	100
Kymen — Kymi	47	(27)	52	1	100
Mikkelin — Mikkelä	30	(31)	65	5	100
Kuopion — Kuopio	37	(27)	59	4	100
Vaasan — Vaasa	45	(29)	52	3	100
Oulun — Oulu	37	(31)	59	4	100
Lapin — Lapland	34	(30)	62	4	100
Koko maaseutu — All rural districts	41	(30)	56	3	100

ten ansiotyöpanos metsätalouteen oli vastaavasti 7.4 milj. miespäivää, mikä oli 13 % arkiajasta ja runsas kolmannes (37 %) koko ansiotyöpanoksesta. Keskimääräinen metsätalouden ansiotyöpanos oli metsätöitä tehneillä kääpiöviljelmien miehilläkin 63 päivää vuodessa.

Kaikissa viljelmänsuuruusluokissa oli Etelä-Suomessa sekä Vaasan läänissä muihin lääneihin verrattuna vähiten metsä- ja uittotyöntekijöitä (taulukko 11). Kun Etelä-Suomessa kuitenkin suurin osa niistäkin miehistä, jotka eivät lainkaan olleet tehneet palkattuja metsä- ja uittotöitä, teki vuoden mittaan ansiotöitä, olivat he siten siirtyneet maa- ja metsätaloudesta muiden elinkeinojen piiriin. Suhteellisesti eniten näitä miehiä oli pienimmässä viljelmänsuuruusluokassa, heidän kun on helpompi siirtyä maa- ja metsätalouden muodostamasta kokonaisuudesta muihin elinkeinoihin. Myöskin Itä- ja Pohjois-Suomessa oli osa niistä pienimmän viljelmänsuuruusluokan miehistä, jotka eivät lainkaan olleet tehneet palkattuja metsä- ja uittotöitä, siirtynyt muihin elinkeinoihin, joskaan ei läheskään samassa laajuudessa kuin Etelä-Suomessa. Sen sijaan molempien muiden viljelmänsuuruusluokkien miehissä, jotka eivät lainkaan olleet tehneet metsä- ja uittotöitä, oli Itä- ja Pohjois-Suomessa suhteellisesti paljon enemmän niitä, jotka yksinomaan tekivät oman maatilatalouden töitä. Etelä-Suomen sekä Itä- ja Pohjois-Suomen välillä oli siten tässä suhteessa selvä ero. Itä- ja Pohjois-Suomessa metsätyöt varsin useassa tapauksessa olivat kääpiöviljelmien miesten pääasiallinen ansiotyön muoto, jolloin ne miehet, jotka yleensä ansiotöitä tekivät, tekivät myös metsä- ja uittotöitä ainakin jonkin verran. Etelä-Suomessa metsä- ja uittotöihin osallistuminen oli suhteellisesti harvinaisempaa.

Hämeen läänissä muodostivat keskimmäisen viljelmänsuuruusluokan miehet poikkeuksen tästä säännöstä. Valtaosa heistä (72 %) oli niihin osallistunut, mikä oli merkittävästi enemmän kuin Etelä-Suomessa yleensä. Näyttää siltä, että nämä miehet, joille oma maatilatalous ei tarjoa riittävästi työtä, mutta joiden yhteys siihen vielä oli lujempi kuin pienimmän viljelmänsuuruusluokan miehillä, täyttivät työllisyydessä ja siten kulutustasossa olevan aukon metsätöiden avulla useammassa tapauksessa kuin Etelä-Suomessa yleensä. Kuitenkin vain tilapäisluontoinen metsä- ja uittotöihin osallistuminen oli näillä miehillä runsaampaa. Myös suurimman viljelmänsuuruusluokan miehillä voidaan havaita sama ilmiö, joskaan ero muuhun Etelä-Suomeen verrattuna ei ollut läheskään yhtä jyrkkä.

Vaikka kääpiöviljelmien miehet runsaasti osallistuivat palkattuihin metsä- ja uittotöihin, oli heidän joukossaan sangen vähän (vain 8 % metsätöitä tehneistä) varsinaisia ammattimaisia metsätyöntekijöitä

(metsä- ja uittotyöpanos vähintään 151 päivää vuodessa). Samaa osoitti myös työpanoksen keskimääräinen suuruus (63 päivää vuodessa). Ammattimaisia metsätyöntekijöitä oli kääpiöviljelmien miehissä kuitenkin suhteellisesti yhtä paljon kuin kaikissa metsä- ja uittotyöntekijöissä.

Kun ammattimaisia metsätyöntekijöitä oli varsin vähän, oli metsätalouden merkitys kääpiöviljelmien miehille siten suurin tilapäisen ansiotyön tarjoajana. Varsinkin Itä- ja Pohjois-Suomessa metsätalouden ja uiton palveluksessa työskenteli varsin runsaasti kääpiöviljelmien miehiä (30—40 % kaikista) tosin tilapäisluontoisesti, mutta silti melkoisin työpanoksin, 50—150 päivää vuodessa.

Kääpiöviljelmien miesten metsätalouden ansiotyöpanosta vuonna 1950 kuvaavat luvut saattavat olla jonkin verran »normaalista» poikkeavat. Alkuvuodesta 1950 vallitsi maassamme jo vuonna 1949 alkanut matalasuhdanne, joka lähinnä kohdistui metsäteollisuuteen. Talvella 1950 metsätöitä oli siten tavallista vähemmän tarjolla. Vuoden lopulla tosin huomattavasti vilkastunut kysyntä maailmanmarkkinoilla (ns. Korean suhdanne) paransi metsäteollisuuden asemaa. Syksystä 1950 lähtien oli metsätyötilaisuuksia siten sangen runsaasti, esiintyipä työvoimasta puuttettakin. Kun varsinainen metsätyökausi kuitenkin alkaa suurimmassa osassa maata vasta joulutammikuussa, jäi palkattujen metsätöiden määrä vuonna 1950 pienemmäksi kuin edellisinä vuosina (Valtiovarainministeriön suhdannesarjat 1950). Mikäli suunnitellut hakkuut vuonna 1950 toteutettiin lyhyemmässä ajassa käyttäen hyväksi kaikkea tarjolla olevaa työvoimaa, on mahdollista, että kääpiöviljelmien miesten ansiotyöpanos metsätöihin muodostui pienemmäksi kuin he olisivat halunneet. Laajempien hakkuiden vallitessa juuri kääpiöviljelmien miesten ansiotyöpanos metsätöihin saattaisi muodostua suuremmaksi, koska oma maatilatalous ei heiltä vaadi yhtä suurta työpanosta kuin suurempien viljelmien miehiltä, jotka myös melko runsaasti osallistuivat palkattuihin metsätöihin. Suhdannevaihteluiden vaikutusta kääpiöviljelmien miesten työpanoksen suuruuteen eri elinkeinoissa on kuitenkin mahdotonta selvittää vain yhtä vuotta koskevan tutkimuksen perusteella, kun muita vertailukelpoisia tutkimuksia ei liioin ole käytettävissä.

Kääpiöviljelmien miesten pieni ansiotyöpanos metsätöihin johtuu metsä- ja maatalouden töiden voimakkaasta kausivaihtelusta. Nykyisin ollaan kuitenkin melko yksimielisiä siitä, että metsätalouden kausivaihteluita olisi edullista tasoittaa (mm. Lausunto metsätyövoiman ... 1952) ja että siihen myös on teknilliset mahdollisuudet (KOROLEFF 1951, ss. 71—94). Se edellyttää myös työvoiman käytön kausivaihtelun tasoit-

Taulukko 12. Kääpiöviljelmien miesten jakautuminen prosentteina maatilatalouden ansiotyöpanoksen suuruuden mukaan, viljelmänsuuruusluokittain ja lääneittäin.

Table 12. Men of dwarf farms classified according to their input of paid labour to farming, by farm size classes and counties.

Lääni — County	Maatilatalouden ansiotyöpanos, pv/v — Input of paid labour to farming, days per year				Kaikki kääpiöviljelmien miehet — All men of dwarf farms
	0	(1—50)	1—150	151 +	
	%				
	0.25—0.99 ha				
Uudenmaan — Uusimaa	68	(20)	31	1	100
Turun ja Porin — Turku and Pori ..	49	(35)	47	4	100
Hämeen — Häme	54	(30)	44	2	100
Kymen — Kymi	61	(33)	39	—	100
Mikkelin — Mikkelä	43	(42)	55	2	100
Kuopion — Kuopio	50	(33)	48	2	100
Vaasan — Vaasa	54	(32)	44	2	100
Oulun — Oulu	58	(30)	41	1	100
Lapin — Lapland	60	(33)	39	1	100
Koko maaseutu — All rural districts	53	(32)	45	2	100
	1—1.99 ha				
Uudenmaan — Uusimaa	59	(22)	36	5	100
Turun ja Porin — Turku and Pori ..	53	(30)	42	5	100
Hämeen — Häme	45	(42)	52	3	100
Kymen — Kymi	71	(23)	29	—	100
Mikkelin — Mikkelä	52	(38)	48	—	100
Kuopion — Kuopio	52	(39)	47	1	100
Vaasan — Vaasa	58	(34)	41	1	100
Oulun — Oulu	62	(30)	37	1	100
Lapin — Lapland	68	(27)	31	1	100
Koko maaseutu — All rural districts	56	(33)	42	2	100
	2—4.99 ha				
Uudenmaan — Uusimaa	66	(25)	33	1	100
Turun ja Porin — Turku and Pori ..	58	(31)	41	1	100
Hämeen — Häme	54	(37)	45	1	100
Kymen — Kymi	69	(27)	31	0	100
Mikkelin — Mikkelä	61	(35)	39	—	100
Kuopion — Kuopio	63	(31)	36	1	100
Vaasan — Vaasa	63	(30)	37	0	100
Oulun — Oulu	65	(29)	35	0	100
Lapin — Lapland	71	(24)	29	—	100
Koko maaseutu — All rural districts	63	(31)	37	0	100

tamista ja nykyistä huomattavasti suuremman ammattimaisen työntekijäkunnan luomista. Vastaavasti silloin tarvittaisiin lukumäärältään paljon pienempi kausityöntekijäkunta kuin nykyisin. Kääpiöviljelmien miehille tämä merkitsisi huomattavaa ansiotöiden vähennystä.

423. Maatalouden ansiotyöpanos

Maatalouden töiksi on seuraavassa luettu maanviljely-, karjanhoito-, kotitalous- sekä uudisraivaustyöt. Kääpiöviljelmien miesten ansiotyöpanos näihin töihin yhteensä oli 2.1 milj. miespäivää, mikä oli noin 10 % koko ansiotyöpanoksesta.

Taulukossa 12 on esitetty kääpiöviljelmien miesten jakautuminen maatilatalouden ansiotyöpanoksen suuruuden mukaan. Ansiotyöpanos kotitarvepuun korjuuseen vieraalle tämän metsästä on laskettu yhteen maatalouden ansiotyöpanoksen kanssa, vaikka se jo sisältyi myös metsätalouden ja uiton ansiotyöpanokseen. Kotitarvepuun korjuun ansiotyöpanoksen suuruutta ei kääpiöviljelmien miesten osalta saada selville, mutta kaikilla maaseudun miehillä se oli varsin vähäinen, noin 15 % maatilatalouden ansiotyöpanoksesta. Kääpiöviljelmien miehillä sen osuus lie-nee ollut pienempi kuin kaikilla maaseudun miehillä, koska ammattimaiset maataloustyöntekijät suurimmaksi osaksi olivat löydettävissä muista ryhmistä kuin heistä. Kotitarvepuun korjuun ansiotyöpanoksen sisältyminen maatilatalouden töihin taulukossa 12 ei siten aiheuttane suurta virhettä.

Ammattimaisia maataloustyöntekijöitä (maatilatalouden ansiotyöpanos vähintään 151 päivää vuodessa) oli kääpiöviljelmien miehissä tuskin lainkaan (1 % kaikista). Suurin osa palkattuja maatilatalouden töitä tehneistä kääpiöviljelmien miehistä teki niitä korkeintaan 50 päivää vuodessa. On kuitenkin otettava huomioon, että näihin lukuihin sisältyvät myös ns. työvaihtopäivät, jolloin kääpiöviljelmien miehet tekivät työtä esim. naapurille korvataksaan saadun hevos- tai traktorityön. Tämä lienee melko yleistä ja se vielä vähentää näiden töiden merkitystä ansiotöinä.

424. Talonrakennustöiden ansiotyöpanos

Talonrakennustöihin luettiin maaseudun työvoiman tutkimuksessa sekä yksityiset asuin- ja talousrakennustyöt että julkiset rakennustyöt, mm. voimalaitosten rakentaminen. Talonrakennustöillä oli maaseudun

Taulukko 13. Kääpiöviljelmien miesten jakautuminen prosentteina talonrakennuksen ansiotyöpanoksen suuruuden mukaan, viljelmänsuuruusluokittain ja lääneittäin.

Table 13. Men of dwarf farms classified according to their input of paid labour to house construction, by farm size classes and counties.

Lääni — County	Talonrakennuksen ansiotyöpanos, pv/v — Input of paid labour to house construction, days per year				Kaikki kääpiöviljelmien miehet — All men of dwarf farms
	0	(1—50)	1—150	151 +	
					%
					0.25—0.99 ha
Uudenmaan — Uusimaa	59	(14)	31	10	100
Turun ja Porin — Turku and Pori..	58	(17)	34	8	100
Hämeen — Häme	58	(16)	37	5	100
Kymen — Kymi	65	(15)	26	9	100
Mikkelin — Mikkelä	66	(14)	29	5	100
Kuopion — Kuopio	73	(11)	23	4	100
Vaasan — Vaasa	69	(13)	23	8	100
Oulun — Oulu	68	(14)	25	7	100
Lapin — Lapland	68	(23)	31	1	100
Koko maaseutu — All rural districts	66	(15)	28	6	100
					1—1.99 ha
Uudenmaan — Uusimaa	61	(12)	29	10	100
Turun ja Porin — Turku and Pori..	66	(17)	28	6	100
Hämeen — Häme	60	(17)	36	4	100
Kymen — Kymi	79	(7)	15	6	100
Mikkelin — Mikkelä	70	(17)	27	3	100
Kuopion — Kuopio	74	(15)	23	3	100
Vaasan — Vaasa	71	(12)	24	5	100
Oulun — Oulu	76	(16)	23	1	100
Lapin — Lapland	76	(16)	22	2	100
Koko maaseutu — All rural districts	71	(15)	25	4	100
					2—4.99 ha
Uudenmaan — Uusimaa	66	(20)	31	3	100
Turun ja Porin — Turku and Pori..	72	(15)	25	3	100
Hämeen — Häme	73	(18)	25	2	100
Kymen — Kymi	79	(12)	19	2	100
Mikkelin — Mikkelä	81	(13)	18	1	100
Kuopion — Kuopio	80	(13)	19	1	100
Vaasan — Vaasa	74	(15)	23	3	100
Oulun — Oulu	76	(15)	22	2	100
Lapin — Lapland	82	(12)	17	1	100
Koko maaseutu — All rural districts	77	(14)	21	2	100

kaikille miehille melko suuri merkitys ansiotöinä, kokonaistyöpanos niihin vuonna 1950 oli noin 14.1 milj. miespäivää, eli 6 % arkiajasta.

Kääpiöviljelmien miesten ansiotyöpanos talonrakennustöihin (3.2 milj. miespäivää) oli jonkin verran suurempi kuin maataloustöihin, mutta ei läheskään saavuttanut metsätalouden ansiotyöpanosta (7.4 milj. miespäivää). Kun kuitenkin harvalukuisemmat kääpiöviljelmien miehet tekivät palkattuja talonrakennustöitä kuin maatilatalouden töitä, muodostui keskimääräinen työpanos suuremmaksi kuin maatilatalouden ansiotyöpanos niitä tehneillä miehillä. Tekijöilleen niillä siten oli suurempi merkitys kuin maatilatalouden töillä ja keskimääräinen ansiotyöpanos niihin muodostui suunnilleen saman suuruiseksi (64 päivää vuodessa) kuin metsätalouden ansiotyöpanos metsätyöntekijöille.

Huomattavasti harvalukuisemmat kääpiöviljelmien miehet (26 %) tekivät vuoden mittaan talonrakennus- kuin metsä- tai maataloustöitä vieraille (taulukko 13). Viljelmänsuuruusluokkien väliset erot olivat varsin vähäiset, pienimpien viljelmien miehet tekivät niitä jonkin verran suuremmassa laajuudessa kuin muut. Oma maatilataloushan sitoo vähiten tämän suuruisen viljelmien miehiä eikä siten estä heitä osallistumasta etupäässä sulan maan aikana tehtäviin talonrakennustöihin. Näiden miesten on myös helpompi kuin muiden kääpiöviljelmien miesten siirtyä vieraille paikkakunnalle työhön, kuten melko suuressa laajuudessa tapahtuukin. Varsinkin vilkkaina rakennuskausina, jollainen vuosi 1950 oli (Taloudellinen tilannekatsaus... 1951), maalaiskuntien miehet käyvät runsaasti asutuskeskuksissakin töissä. Vuonna 1950 tosin rakennustoiminnan painopiste oli maaseudulla, mutta sekin varsin monessa tapauksessa edellyttää työvoiman saantia vierailta paikkakunnilta. On vaikeata sanoa, missä määrin Oulujoen suuret voimalaitostyömaat ovat vetäneet tämän viljelmänsuuruusluokan miehiä töihinsä.

Lääneittäin voidaan talonrakennustöihin osallistuneiden kääpiöviljelmien miesten suhteellisissa määrissä havaita selvä suunta. Kaikissa viljelmänsuuruusluokissa oli niihin osallistuneita miehiä Etelä-Suomessa suhteellisesti enemmän kuin muualla. Talonrakennustöitä näyttää ansiotöinä olevan enemmän kuin muualla saatavissa niillä alueilla, joilla teollisuudella, kaupalla ym. elinkeinoilla on suhteellisesti suurin merkitys. Maatalousvaltaisilla alueilla yksityisten asuin- ja talousrakennusten teossa käytetään lisäksi runsaasti omaakin työvoimaa, eikä muita talonrakennustöitä ole yhtä paljon kuin teollistuneemmilla alueilla.

Varsinaisia ammattimaisia rakennustyöntekijöitä oli kääpiöviljelmien

miehissä varsin vähän, vain 3 % kaikista. Läänien väliset erot eivät ole merkitsevät.

425. Muu ansiotyöpanos

Muulla ansiotyöllä tarkoitetaan seuraavassa teollisuuden, kaupan, liikenteen sekä henkisten alojen töitä. Maaseudun työvoiman tutkimuksessa kaikki nämä työt merkittiin haastattelulomakkeessa samalle riville, eikä niitä siten saada erotetuksi toisistaan. Kerätyn aineiston käsittelyvaiheessa niihin vielä yhdistettiin omat henkiset työt. Jossakin määrässä tähän ryhmään myös merkittiin sellaiset työt, joita ei voitu merkitä muille erilaisille ansiotöille varatuille riveille.

Maaseudun kaikkien miesten ansiotyöpanos näihin töihin oli yhteensä 49.6 milj. miespäivää, eli 21 % arkiajasta. Kääpiöviljelmien miesten vastaava ansiotyöpanos oli 4.2 milj. miespäivää, mikä oli kaikkiin maaseudun miehiin verrattuna melko vaatimaton. Se ei kohonnut edes metsätalouden ansiotyöpanoksen suuruiseksi.

Ei saada selville, kuinka monen kääpiöviljelmän miehen pääasiallinen ammatti (näiden alojen työpanos vähintään 151 päivää vuodessa) oli teollisuuden, kaupan tai liikenteen piirissä. Maaseudun työvoiman tutkimuksessa nämä tiedot jätettiin lävistämättä ns. henkilökortille. Väestönlaskennasta ei liioin ole saatavissa tietoja viljelijäväestön jakautumisesta elinkeinoittain. Maatalouslaskennassa tosin selvitettiin viljelijöiden jakautuminen pääammatin mukaan viljelmänsuuruusluokittain (Yleinen maatalouslaskenta... 1954, ss. 84—85), mutta tiedot koskevat vain viljelmien omistajia. Koska käsillä oleva tutkimus koskee toisaalta vain vähintään 21 päivää omia töitä tehneitä kääpiöviljelmien miehiä ja toisaalta myös viljelijäperheen muitakin jäseniä kuin omistajaa, ei maatalouslaskennan lukuja voida soveltaa tämän tutkimuksen piiriin kuuluviin miehiin. Sen vuoksi voidaan teollisuuden ym. elinkeinojen ammattimaisina työntekijöinä olleiden kääpiöviljelmien miesten määristä tehdä vain eräitä arvioita.

Kun pääosan vuotta 1950 metsä-, maatalous- ja talonrakennustöitä vieraille tehneiden miesten suhteelliset määrät vähennetään pääosan vuotta ansiotöitä tehneiden miesten määristä, niin jällelle jäävät teollisuuden, kaupan ja liikenteen ym. alojen ammattityöntekijät. Näihin lukuihin sisältyvät kuitenkin myös ne pääosan vuotta ansiotöissä olleet miehet, joiden koko ansiotyöpanos koostui useiden eri alojen ao. työpanoksista. Nämä luvut lääneittäin ja viljelmänsuuruusluokittain näkvvät taulukosta 14.

Taulukko 14. Teollisuuden, kaupan, liikenteen ym. alojen ammattityöntekijöinä olleiden kääpiöviljelmien miesten osuus kaikista kääpiöviljelmien miehistä, viljelmänsuuruusluokittain ja lääneittäin.

Table 14. Men of dwarf farms whose principal occupation was industry, commerce, transport, communications etc., in per cent of all men of dwarf farms, by farm size classes and counties.

Lääni — County	Viljelmänsuuruusluokka Farm size class		
	I	II	III
	%		
Uudenmaan — <i>Uusimaa</i>	41	28	21
Turun ja Porin — <i>Turku and Pori</i>	39	33	19
Hämeen — <i>Häme</i>	46	37	14
Kymen — <i>Kymi</i>	38	30	13
Mikkelin — <i>Mikkeli</i>	34	28	9
Kuopion — <i>Kuopio</i>	33	25	13
Vaasan — <i>Vaasa</i>	28	29	18
Oulun — <i>Oulu</i>	27	25	18
Lapin — <i>Lapland</i>	27	18	14
Koko maaseutu — <i>All rural districts</i>	34	27	16

Teollisuuden, kaupan, liikenteen ym. alojen ammattimaisten työntekijöiden suhteellisissa määrissä oli viljelmänsuuruusluokittain selvä ero, joka tosin Pohjois-Suomessa oli pienempi kuin muualla. Eniten näitä miehiä oli pienimmässä viljelmänsuuruusluokassa, mutta myös keskimäisessä heitä oli vielä yli neljännes kaikista. Teollisuuden ja kaupan alaan kuuluvat ammatit edellyttävät enimmäkseen säännöllistä, ympäri vuoden jatkuvaa työntekoa, johon pienempien viljelmien lähinnä palstaviljelijöiksi katsottavilla miehillä on suuremmat mahdollisuudet.

Myös lääneittäin oli näiden miesten suhteellisissa määrissä selvä ero. Suurimman viljelmänsuuruusluokan miehillä ei tässä suhteessa tosin ollut merkittävää suuntaa, mutta sitä selvempi se oli pienimmässä viljelmänsuuruusluokassa. Molemmassa pienemmissä viljelmänsuuruusluokissa oli Etelä-Suomessa teollisuuden ym. elinkeinojen ammattityöntekijöitä merkittävästi enemmän kuin Pohjois-Suomessa.

On todennäköistä, että Etelä- ja Pohjois-Suomessa asuvien kääpiöviljelmien miesten välillä oli tässä suhteessa suurempikin ero kuin taulukko 14 osoittaa, koska sen lukuihin sisältyvät myös ne miehet, jotka olivat tehneet eri alojen ansiotöitä yhteensä pääosan vuodesta, siis todelliset sekatyöntekijät. Kaikki viittaa siihen, että teollisuuden, kaupan ja liikenteen

teen ammattityöntekijöitä oli Pohjois-Suomessa varsin vähän. Tunnettua on, että Pohjois-Suomen, varsinkin Lapin läänin maaseudulla ei ollut montakaan teollisuuslaitosta. Väestönlaskennan mukaan (Tilastokatsaus 1953) Lapin läänin maaseudulla oli kaikista 15—64-vuotiaista miehistä 24 % em. elinkeinojen ammattityöntekijöitä, mutta Uudenmaan läänin maaseudulla 48 %. Mikäli teollisuudesta ym. elinkeinoista pääasiallisen toimeentulonsa saaneiden Uudenmaan ja Lapin lääneissä asuneiden kääpiöviljelmien miesten lukumäärien välillä vallitsisi sama suhde kuin kaikkien miesten vastaavien lukumäärien välillä, pitäisi Uudenmaan läänissä asuvissa kääpiöviljelmien miehistä olla kaksinkertainen määrä em. ammattityöntekijöitä Lapin läänin verrattuna. Lapin läänin luvut taulukossa 14 olivat kuitenkin suuremmat, mikä osoittaa, että siellä oli luvuissa mukana myös sekatyöntekijöitä. Lisäksi on todennäköistä, että Uudenmaan läänissä kääpiöviljelmien miehistä oli enemmän kuin kaksinkertainen määrä teollisuuden ym. alojen ammattityöntekijöitä Lapin läänin verrattuna. Samaa osoittavat maatalouslaskennan viljelmien omistajia tarkoittavat luvut (Yleinen maatalouslaskenta . . . 1954, ss. 85—87). Edellä sanottu koskee kääpiöviljelmien miehiä myös Oulun sekä Kuopion ja Mikkelin lääneissä, joskaan ehkä ei samassa laajuudessa.

Näyttää siltä, että Uudenmaan ja Hämeen lääneissä ovat pienimmän viljelmänsuuruusluokan miehet päässeet pisimmälle sillä tiellä, joka johtaa maatilataloudesta muiden elinkeinojen ammattityöntekijäksi. Heistä jo lähes puolet (41 ja 46 %) teki pääosan vuodesta teollisuuden ym. elinkeinojen töitä, jolloin oma maatilatalous todennäköisesti muodostui heille lähinnä työvaihtelua tarjoavaksi harrastukseksi, kuten omakotipalsta kaupunkien työntekijöille.

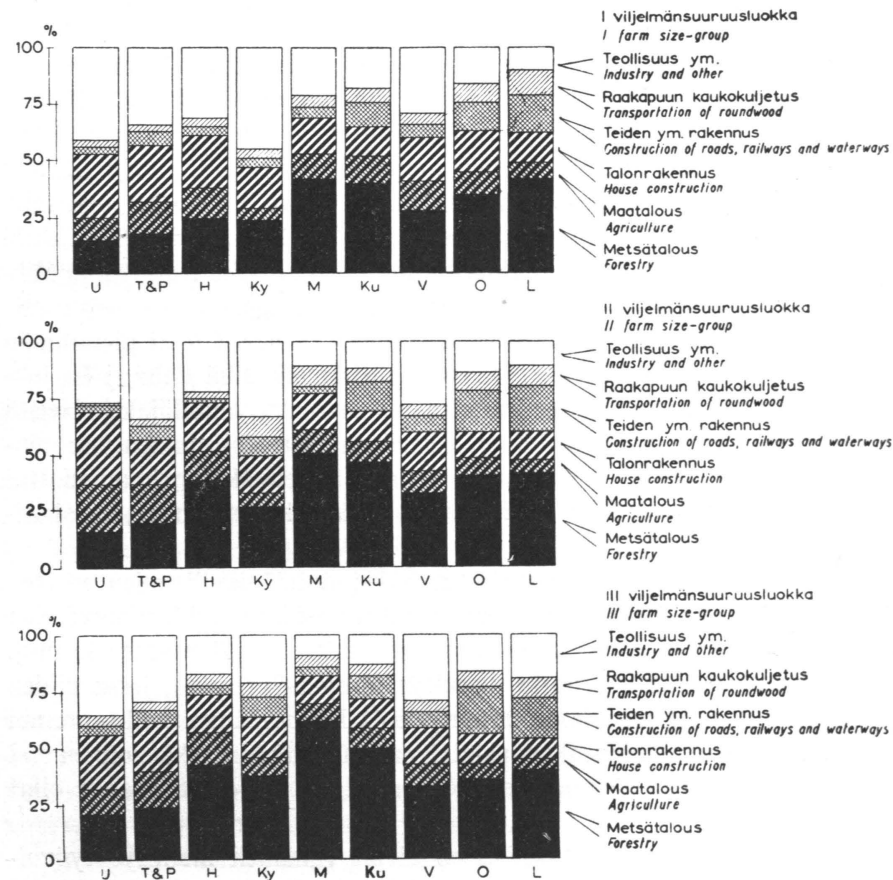
Kaikkien edellä mainittujen töiden lisäksi oli kääpiöviljelmien miesten ansiotyöpanos teiden ja rautateiden rakennustöihin sekä uittoväylien perkaukseen 2.0 milj. miespäivää ja raakapuun kaukokuljetukseen 1.1 milj. miespäivää. Tietöillä oli suurin merkitys Pohjois-Suomessa, jossa niiden ansiotyöpanos (7 % arkiajasta Oulun ja 6 % Lapin läänissä) oli suurempi kuin ansiotyöpanos talonrakennus- tai maataloustöihin sekä noin puolet metsätalouden ansiotyöpanoksesta. Huomattava osa niistä lienee ollut työttömyystöitä.

Raakapuun kaukokuljetuksella oli aivan vähäinen merkitys työvoiman käyttäjänä. Myös kaikille maaseudun miehille sillä oli suhteellisesti yhtä pieni merkitys.

426. Ansiotyöpanoksen rakenne

Kuvassa 6 on esitetty eri töiden ansiotyöpanos prosentteina koko ansiotyöpanoksesta eri viljelmäsuuruusluokkien miehillä lääneittäin.

Metsätalouden ansiotyöpanos näyttää olleen suhteellisesti suurin. Muiden töiden ansiotyöpanokset eivät läheskään pääse samaan osuuteen, lukuun ottamatta teollisuutta, kauppaa ym. elinkeinoja Etelä-Suomessa. Muiden töiden ansiotyöpanokset yhteensä olivat kuitenkin suuremmat kuin metsätalouden ansiotyöpanos, lukuun ottamatta Mikkelin lääniä,

Kuva 6. Ansiotyöpanoksen rakenne viljelmäsuuruusluokittain ja lääneittäin. Lähde: HEIKINHEIMO 1955 taulukko 14.

Figure 6. Structure of the total input of paid labour, by farm size classes and counties. Source: HEIKINHEIMO 1955 Table 14.

jossa suurimman viljelmäsuuruusluokan miesten ansiotyöpanos metsätalouteen oli yli 60 %. Metsätalouden merkitys ansiotöiden tarjoajana kääpiöviljelmien miehille ei siten näytä olleen läheskään niin suuri kuin yleisesti otaksutaan, puhutaanhan usein metsätöistä heidän ainoina ansiotöinä.

Suurin suhteellinen merkitys metsätöillä ansiotöinä oli suurimman viljelmäsuuruusluokan miehille Mikkelin ja Kuopion lääneissä. Merkille pantavaa on muuten, että Pohjois-Suomessa, lähinnä Lapin läänissä, jota on totuttu pitämään varsinaisena metsätyöntekijäin kotipaikkana, metsätöiden osuus ansiotöistä ei ollut huomattavan suuri eikä edes suurimman viljelmäsuuruusluokan miehillä noussut saman suuruiseksi kuin Mikkelin läänissä.

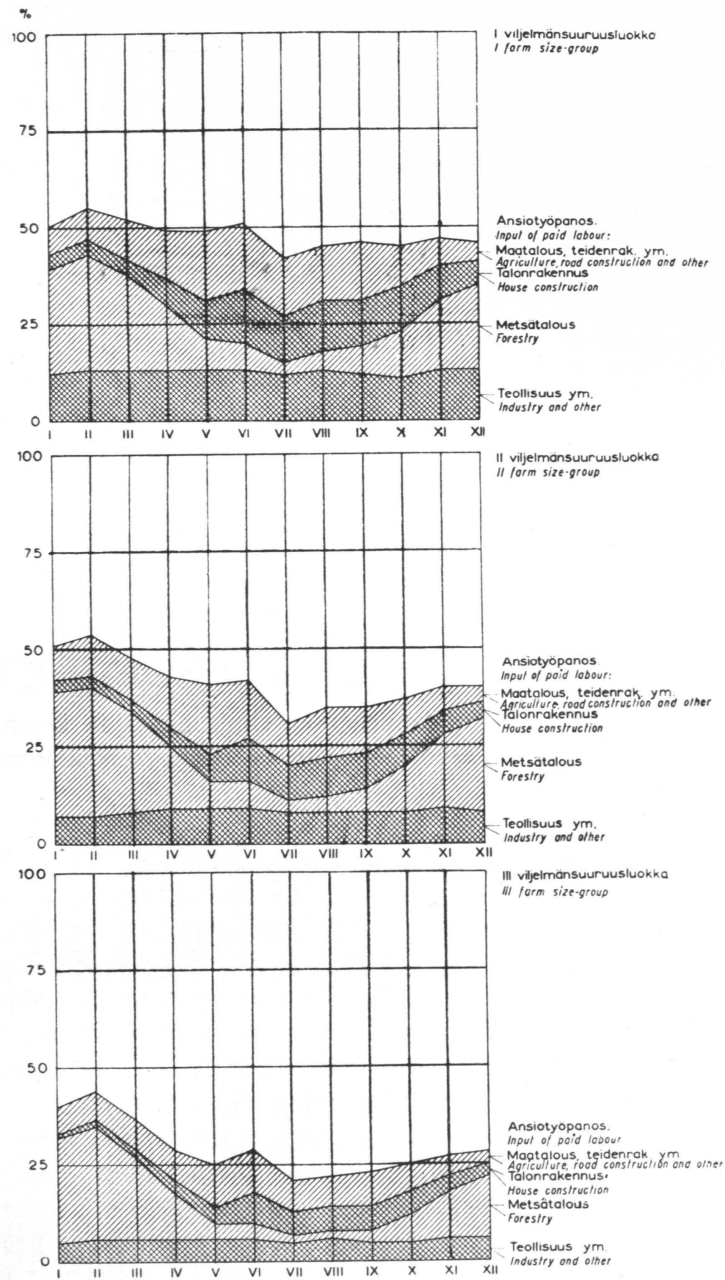
Koska metsätöiden määrä vuonna 1950 jäi tavallista pienemmäksi, vähentää tämä seikka luonnollisesti metsätöiden merkityksestä ansiotöinä tehdyn päätelmän paikkansapitävyyttä minä tahansa vuotena. Missä määrin suurempi kokonaishakkuumäärä lisäisi metsätöiden osuutta kääpiöviljelmien miesten ansiotöissä, on vaikea arvioida. Epäilemättä ainakin osa muuten esiintyvistä avoimen työttömyyden ajasta peitettäisiin metsätöillä. Nehän ovat sängen suhdanneherkkä elinkeino — herkempi niille kuin maaseudun muut ansiotyöt — joten työttömyysaika tavallisesti esiintyy niiden vähentyessä.

427. Ansiotyöpanoksen kausivaihtelu

Kuvaan 7 on piirretty eri alojen ansiotyöpanoksien kausivaihtelu eri viljelmäsuuruusluokissa. Se on saatu laskemalla ansiotyöpanokset kunakin kuukautena prosentteina ao. kuukauden arki ajasta. Jotta eri viljelmäsuuruusluokkien miesten työpanoksia tässä suhteessa voitaisiin verrata, on kuvaan 8 lisäksi piirretty puolilogaritmiseen asteikkoon koko ansiotyöpanoksen kausivaihtelu eri viljelmäsuuruusluokkien miehillä.

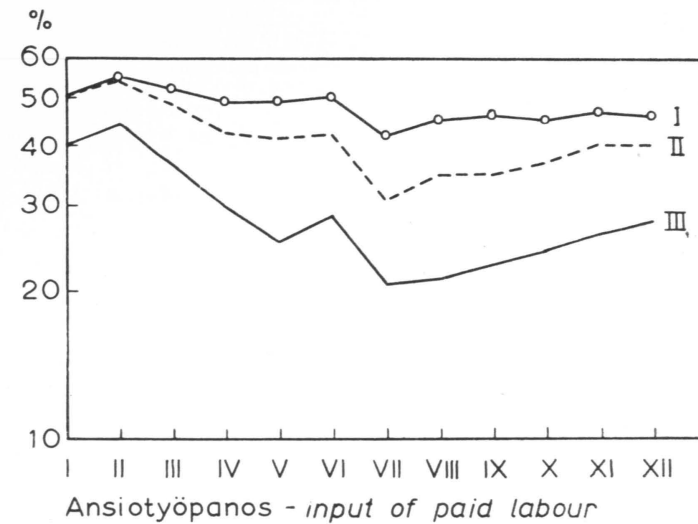
Ansiotyöpanoksen kausivaihtelu ei vuonna 1950 näytä olleen kovin jyrkkä. Jyrkin se oli suurimman viljelmäsuuruusluokan miehillä, heidän ansiotyöpanoksensa oli korkeimmillaan ollessaan noin kaksi kertaa niin suuri kuin pienimmillään ollessaan. Alle yhden peltihehtaarin viljelijöiden ansiotyöpanoksessa havaitaan kausivaihtelua tuskin lainkaan, vastaava suhdeluku heillä oli 1:s.

Eri alojen ansiotyöpanoksien kausivaihtelu oli sängen erilainen suunnaltaan, jolloin ne siten täydensivät toisiaan. Oman työn panoksen kausivaihtelu (kuva 4/s. 31) oli jonkin verran jyrkempi kuin ansiotyöpanoksen

Kuva 7. Ansiotyöpanoksen kausivaihtelu viljelmänsuuruusluokittain, koko maaseutu. Työpanos kunakin kuukautena prosentteina kuukauden koko arki ajasta. Lähde: HEIKINHEIMO 1955 taulukko 15.

Figure 7. Seasonal variation in the total input of paid labour, by farm size classes, all rural districts. The labour input during each month in per cent of all week-days of the month. Source: HEIKINHEIMO 1955 Table 15.

Kuva 8. Ansiotyöpanoksen kausivaihtelu viljelmänsuuruusluokittain, koko maaseutu. Työpanos kunakin kuukautena prosentteina kuukauden koko arki ajasta. Puolilogaritmisen asteikko. Lähde: HEIKINHEIMO 1955 taulukko 15.

Figure 8. Seasonal variation in the input of paid labour by farm size classes, all rural districts. The labour input during each month in per cent of all week-days of the month. Semilogarithmic scale. Source: HEIKINHEIMO 1955 Table 15.

kausivaihtelu. Erotus peittyi sairaus-, opiskelu- ym. ajan ja ennen kaikkea työttömyysajan avulla (kuva 9/s. 61), jota oli runsaimmin talvikuukausina.

Kuva 7 osoittaa, että kääpiöviljelmien miehet tekivät sängen runsaasti ansiotöitä myös kesäkuukausina. Oma maatilatalous ei edes silloin pystynyt tarjoamaan heille tarpeeksi työtä, vaan kesäaikaanakin kääpiöviljelmiltä saattoi irtautua huomattava työvoimamäärä ansiotöihin. Pelkät metsätyöt eivät siten läheskään riittäneet tyydyttämään kääpiöviljelmien miesten ansiotöiden tarvetta, huolimatta siitä, että niiden kausivaihtelu on vastakkainen omien töiden kausivaihtelulle. Todennäköistä on, että ansiotyöpanos voisi kesäaikaanakin olla huomattavasti suurempi kuin kuva osoittaa, jos ansiotöitä vain olisi riittävästi tarjolla.

Eri alojen ansiotyöpanosten voimakasta kausivaihtelua voidaan tuskin pitää muuna kuin vahingollisena, vaikka koko ansiotyöpanoksen kausivaihtelu ei olisikaan kovin jyrkkä. Ammattimaisia työntekijöitä ei täten millään alalla ole paljon; suuri enemmistö on kausityöntekijöitä, kuten edellä eri töitä käsiteltäessä kävi ilmi. Nämä kausityöntekijät joutuvat tekemään kutakin työtä niin lyhyen ajan, että käytännöllinen, työssä saa-

vutettava ammattitaito jää vähäisemmäksi kuin ammattimaisella työntekijällä. Se pienentää työsaavutuksia aikayksikköä kohti, mikä on kansantaloudellinen tappio. Urakkapalkatuissa töissä jäävät lisäksi työntekijöiden ansiot pienemmiksi kuin täysin ammattitaitoinen työntekijä samassa ajassa saavuttaisi.

Toinen voimakkaasti kausiluontoisten, lyhytjaksoisten ansiotöiden haitta on, että siirtymisien aiheuttamia hukkapäiviä tulee runsaasti. Siirtyminen työstä toiseen saattaa edellyttää pitkänkin aikaa kestävä uuden työn etsimistä ja myös työpaikasta toiseen kulkemiseen saattaa kulua paljonkin aikaa. Tällaisia matkojen (ja sään) aiheuttamia hukkapäiviä oli kääpiöviljelmien miehillä 1.3 milj. miespäivää, mikä oli enemmän kuin työpanos raakapuun kaukokuljetukseen (1.1 milj. miespäivää). Lisäksi on luultavaa, että osa hukkapäivistä sisältyy eri töiden työpanoksiin, koska pienet muutaman päivän suuruiset erät helposti sisällytetään johonkin suurempaan (HEIKINHEIMO 1954 a, ss. 90—91). Tällaiset hukkapäivät ovat kansantaloudellisesti katsoen työvoiman tuhlausta, josta ainakin osaksi voitaisiin päästä, jos kausityöntekijäin määrä eri aloilla saataisiin pienemmään. Työntekijöiden kannalta ne myös ovat tuhlausta, tällaisilta päiviltä kun ei makseta palkkaa, eivätkä ne myöskään koidu levoksi.

43. Työttömyysaika

431. Työttömyysajan määrä

Avointa työttömyysaika siinä mielessä kuin esim. teollisuuden palkkatyövällä ei varsinaisella maatalousväestöllä juuri esiinny, työllisyys on maataloudessa paljon vakaampi kuin muilla aloilla. Kun esim. teollisuudessa tuotteiden hintojen tai kysynnän muutokset pyrkivät aiheuttamaan vastaavia muutoksia työllisyydessä, maataloudessa ne aiheuttavat muutoksia pääasiassa maatalousväestön tuloissa, ainakin lyhyellä tähtäimellä. Tämä pitää paikkansa sellaisessa maataloustuotannossa, jota harjoitetaan perheviljelmillä. Perheen työvoimalle, joka on kaikissa oloissa ylläpidettävä, löytyy aina työtä, koska tuotannon suuruutta harvoin sovelletaan muuttuneen kysynnän tai muuttuneiden hintojen mukaiseksi. Jos ne laskevat, laskee samalla myös viljelijäperheen työstään saama tulo. Mikäli maataloutta harjoitetaan hyvin suurilla viljelmillä pääasiassa palkatun työvoiman turvin, saattaa tällä työvoimalla esiintyä samanlaista avointa työttömyysaika kuin muillakin palkatuilla työntekijöillä (Action against unemployment 1950, s. 127).

Edellä sanottu koski ainakin osaksi myyntiä varten harjoitettua tuotantoa perheviljelmillä. Kääpiöviljelmillä, joilta niiden haltijaperheet eivät tavallisesti saa edes kaikkia itse tarvitsemiaan elintarvikkeita, asian laita on toisin. Niiden haltijaperheen jäsenet ovat tottuneet ainakin osan vuotta käymään ansiotöissä. Jos Suomen oloissa metsätöitä ei ole tavallisessa laajuudessa saatavissa esim. metsäteollisuustuotteiden markkinoimisvaikeuksien vuoksi, ilmenee ansiotöiden puute kääpiöviljelmien miehillä samanlaisena avoimena työttömyysaikana kuin pelkästään ansiotulojen varassa elävillä työntekijöillä. Viljelijä tosin saattaa työttömyysaikanaan tehdä työtä omalla viljelmällään, mutta sellaisen työn tuottavuus on usein varsin pieni eikä korvaa ansiotulojen menetystä tai vähenemistä.

Avointa työttömyysaika ansiotöiden puutteen takia oli kääpiöviljelmien miehillä vuonna 1950 yhteensä 1.0 milj. miespäivää. Heidän työttömyystyöpanoksensa oli 0.9 milj. miespäivää. Yhteensä heillä oli aikaa, joka olisi ollut vapaiden työmarkkinoiden käytettävissä, 1.9 milj. miespäivää. Luku on lähinnä samaa suuruusluokkaa kuin maatalouden ansiotyöpanos (2.1 milj. miespäivää). Keskimäärin tämä merkitsi 10 päivän työttömyysaika kaikilla kääpiöviljelmien miehillä, kun vastaava luku kaikilla maaseudun miehillä oli 7 päivää.

Taulukkoon 15 on avoin työttömyysaika ja työttömyystyöpanos laskettu yhteen sekä laskettu näiden osuus prosentteina arki ajasta. Taulukkoon on myös merkitty, kuinka monta prosenttia kääpiöviljelmien miesten em. tavalla laskettu työttömyysaika oli maaseudun miesten vastaavasta ajasta.

On otettava huomioon, että taulukko 15 osoittaa kääpiöviljelmien miesten työttömyysajan liian pienenä, koska työttömyystyöpanos on maaseudun työvoiman tutkimuksessa yleensä ja samalla myös kääpiöviljelmien miehiä koskevassa tutkimuksessa tullut arvioituksi liian pieneksi. Kun maaseudun työvoiman tutkimuksessa saatua työttömyystyöpanosta osoitettavaa lukua verrattiin kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön laatiman tilaston perusteella arvioituun vastaavaan lukuun, osoittautui, että maaseudun työvoiman tutkimuksessa saatu luku oli vain noin puolet em. ministeriön luvusta. Maaseudun työvoiman tutkimuksen tulokset olivat siten tältä kohdin ilmeisesti virheelliset (HEIKINHEIMO 1954 a, ss. 126—128). Koska kääpiöviljelmien miehet muodostivat vain osan mainitun tutkimuksen aineistosta, ei työttömyystyöpanoslukuja heidän osaltaan katsottu voitavan korjata. Työttömyystyöpanos oli maaseudulla Uudenmaan, Hämeen sekä Vaasan läänejä lukuun ottamatta suurempi kuin avoimeen työttömyyteen kuluneiden miespäivien summa. Varsinkin näissä

Taulukko 15. Kääpiöviljelmien miesten avoin työttömyysaika ja työttömyystyöpanos yhdessä, lääneittäin.

Table 15. Unemployed days and labour input to relief work, taken together, of men of dwarf farms, by counties.

Lääni — County	Avoin työttömyysaika + työttömyystyöpanos Unemployed days + labour input to relief work		
	1000 mies- päivää — man- days in thousands	% arkiajasta per cent of all week-days	% kaikkien miesten avoimen työttömyy- den ajasta + työttö- myystyöpanoksesta per cent of all unem- ployed days and total labour input to relief work
Uudenmaan — Uusimaa	32	1	12
Turun ja Porin — Turku and Pori..	183	2	23
Hämeen — Häme	83	2	16
Kymen — Kymi	45	2	13
Mikkelin — Mikkelä	48	1	23
Kuopion — Kuopio	394	3	37
Vaasan — Vaasa	248	3	28
Oulun — Oulu	600	7	40
Lapin — Lapland	262	5	44
Koko maaseutu — All rural districts	1 895	3	31

lääneissä oli kääpiöviljelmien miesten työttömyysaika siten ehkä huomattavastikin suurempi kuin taulukko 15 osoittaa.

Kääpiöviljelmien miesten työttömyysaika ei kokonaisuutena katsoen ollut kovinkaan pitkä, vain noin 3 % arkiajasta. Joskin lääneittäiset vaihtelut olivat varsin pienet, voidaan kuitenkin todeta, että Oulun ja Lapin lääneissä kääpiöviljelmien miesten työttömyys oli suhteellisesti raskaampi kuin muualla maassa. Kun työttömyystyöpanoslukujen virheellisyys otetaan huomioon, saattavat läänien väliset erot tulla suuremmiksikin.

Kääpiöviljelmien miesten työttömyysajan osuus kaikkien maaseudun miesten vastaavasta ajasta oli jonkin verran suurempi kuin heidän lukumääräinen osuutensa — heidän työttömyysaikansa oli siten pitempi kuin muiden maaseudun miesten. Mikkelin läänissä se kuitenkin oli pienempi kuin vastaava lukumääräinen osuus, mikä johtui lähinnä siitä, että siellä niin kääpiöviljelmien miesten kuin muidenkin viljelijöiden oman työn panos oli huomattavan suuri. Työttömyys siellä keskittyi siten tilattomiin miehiin, joilla ei liioin ollut suuria mahdollisuuksia jatkuvien työtilaisuuksien saantiin. On kuitenkin huomattava, että kun kääpiöviljelmien miehille varsin luonteenomainen piilevä työttömyysaika, luppoaika, otetaan

lukuihin mukaan, heidän työttömyysaikansa tulee pitemmäksi kuin tilattomien miesten.

Työttömyys Suomen maaseudulla johtuu suurimmaksi osaksi elinkeinoelämän rakenteesta. Maa- ja metsätalous ovat vallitsevina, kun taas muut elinkeinot ovat kehittyneet varsin heikosti, lukuun ottamatta joitakin Etelä-Suomen alueita. Viljelmät ovat enimmäkseen niin pieniä, etteivät ne tarjoa viljelijäperheelleen riittävästi työtä, ja maa- ja metsätalous taas tarjoavat etupäässä lyhytaikaisia, tilapäisluontoisia ansiotyömahdollisuuksia. Tällöin saattaa kitkatyöttömyyttä esiintyä varsin usein vuoden mittaan, aina työpaikkaa vaihdettaessa. Kääpiöviljelmien miehillä varsinkin kitkatyöttömyyttä esiintyy enemmän kuin muilla viljelijöillä, koska heidän maatilataloutensa tarjoaa vähiten työtä. Maa- ja metsätalous-alueilla myös tilattomien miesten työttömyys nousee suurehkoksi samasta syystä. Etelä-Suomessa sen sijaan tilattomien miesten työttömyys lienee pienempi kuin kääpiöviljelmien miesten, koska tilattomissa on suhteellisesti enemmän eri alojen ammattityöntekijöitä, joiden työsuhde on jatkuva.

Alkuvuodesta 1950 vallitsi lisäksi suhdannetyöttömyys, joka aiheutui metsäteollisuuden tuotteiden vientivaikeuksista. Metsätöitä oli siten alkutalvesta tavallista vähemmän. Voidaan päätellä, että tämäkin työttömyys kohtaa kääpiöviljelmien miehiä raskaammin kuin muita miehiä, koska ansiotöiden tarve yleensä on suurempi heillä kuin muilla viljelijöillä. Tilattomia miehiä taas ei oma viljelämä estä menemästä ansiotöihin heti kun niitä vain on tarjolla, niinkuin kääpiöviljelmien miehillä voi olla asian laita.

Voidaan myöskin ajatella, että kääpiöviljelmien miesten »normaalista» poikkeava ikärakenne olisi eräänä syynä heidän kaikkien miesten työttömyysaikaan jonkin verran suurempaan työttömyysaikaansa. Kääpiöviljelmien miehissä oli (luku 32) varsinkin Etelä-Suomessa suhteellisesti enemmän vanhempia miehiä kuin kaikissa maaseudun miehissä. On sängen todennäköistä, että vanhojen miesten työttömyysaika on pitempi kuin nuorten. He eivät ehkä enää ole halukkaat lähtemään pitemmille työmatkoille, mikäli kotiseudulla ei ole ansiotöitä saatavissa, tai eivät siihen kykene. Toisaalta taas vanhojen miesten kulutustasoaan koskevat vaatimukset ja myös rahatulojen tarve saattavat olla pienemmät kuin nuorilla miehillä, joilla saattaa olla suurikin perhe elätettävänä. Kun työttömyysalueet näyttävät olleen Oulun ja Lapin lääneissä, joissa kääpiöviljelmien miesten ikärakenne oli »normaali», ei tämä seikka näytä vaikuttaneen kääpiöviljelmien miesten työttömyysajan määrään. Etelä-Suomessahan heidän työttömyysaikansa osuus vastasi heidän lukumääräistä osuuttaan.

Pelkkä avoin työttömyysaika ja työttömyystyöpanos eivät yksinään anna kuvaa viljelijäväestön koko työttömyysajasta. Monessa tapauksessa viljelijät eivät halua myöntää työttömyydeksi aikaa, joka kuuluu omalla viljelmällä kaikenlaisiin pikku puuhiin, joissa tuottavuus on vähäinen. Työvoimaa voisi tällaisissa oloissa siirtyä muille tuotannon aloille maatalouden tuotoksen silti pienentymättä. Tätä ilmiötä, jolloin peltohehtaaria tai tuotoksen yksikköä kohti käytetään runsaammin työvoimaa kuin tuotantomenetelmät edellyttävät (WARRINER 1939, s. 51, Action against unemployment 1950, ss. 127—128), nimitetään piileväksi työttömyydeksi tai alityöllisyydeksi. Maaseudun työvoiman tutkimuksessa siitä otettiin käytäntöön nimitys luppoaika.

Luppoaika määriteltiin maaseudun työvoiman tutkimuksessa seuraavan haastattelulomakkeessa olleen kysymyksen avulla:

Kuinka monta omiin töihin merkityistä päivistä olisi asianomainen halunnut ja omien töiden siitä kärsimättä — tai joutumatta toisten suorittaviksi — voinut käyttää ruumiilliseen ansiotyöhön, esim. metsätyöhön, jos sitä olisi ollut jatkuvasti saatavissa niin lähellä, että hän olisi voinut sitä suorittaa kotoa käsin.

Tällä tavalla määritettyä luppoaikaa oli kääpiöviljelmien miehillä vuonna 1950 yhteensä 1.6 milj. miespäivää eli enemmän kuin avointa työttömyysaikaa. Keskimäärin sitä oli 8 päivää kääpiöviljelmän miestä kohti. Luppoaikaa käsitellään tarkemmin luvussa 6.

Koska maaseudun työvoiman tutkimuksessa haluttiin arvioida, kuinka paljon maaseudun miehillä omasta mielestään oli ollut aikaa, joka oli tai olisi ollut työmarkkinoiden käytettävissä, jos heille sopivia ansiotöitä olisi ollut tarjolla, laskettiin aineistoa käsiteltäessä avoin työttömyysaika, työttömyystyöpanos sekä luppoaika yhteen. Tätä aikaa tarkoitetaan, kun seuraavassa puhutaan työttömyydestä.

Taulukoihin 16 ja 17 on merkitty kääpiöviljelmien miesten jakautuminen em. tavalla lasketun työttömyysajan pituuden mukaan. Se ei tarkoita yhtäjaksoista työttömyysaikaa; päinvastoin työttömyysaika varsinkin viljelijöillä, mutta myös kaikilla maaseudun miehillä koostuu lukuisista lyhyehköistä, ehkä vain muutaman päivän pituisista jaksoista, joita kuitenkin vuoden mittaan saattaa esiintyä useita.

Koska työttöminä olleiden kääpiöviljelmien miesten määrä varsinkin Etelä-Suomessa jäi pieneksi, ei mainittua jakautumista voitu tutkia lääneittäin ja viljelmänsuuruusluokittain, vaan erikseen lääneittäin kaikkien kääpiöviljelmien miesten kohdalta sekä viljelmänsuuruusluokittain koko maassa.

Taulukko 16. Kääpiöviljelmien miesten jakautuminen prosentteina työttömyysajan pituuden mukaan, viljelmänsuuruusluokittain. Koko maaseutu.

Table 16. Men of dwarf farms classified according to the number of unemployed days, by farm size classes. All rural districts.

Työttömyysaika, pv Number of unemployed days	Viljelmänsuuruusluokka Farm size class			Kaikki kääpiöviljelmien miehet — All men of dwarf farms
	I	II	III	
	%			
0	58	59	67	63
1—30	19	19	15	17
31—60	10	9	8	9
61—90	6	5	5	5
91+	7	8	5	6
Yhteensä — Total	100	100	100	100

Kääpiöviljelmien miesten jakautumisessa koko työttömyysajan pituuden mukaan oli viljelmänsuuruusluokittain vain vähäisiä eroja. Eniten eroa oli niiden miesten suhteellisissa määrissä, joilla ei lainkaan ollut työttömyysaikaa. Näitä miehiä oli eniten 2—4.99 peltohehtaarin viljelijöissä. Yli 30 päivää työttöminä olleita miehiä oli sen sijaan eri viljelmänsuuruusluokissa jokseenkin saman verran. Suurimman viljelmänsuuruusluokan miehet näyttävät siis olleen työttöminä harvemmin kuin muiden suuruusluokien miehet, mutta kun he olivat, oli työttömyysaikaa keskimäärin yhtä paljon. Molempien pienempien viljelmänsuuruusluokkien miesten luvut sen sijaan ovat silmiinpistävän yhtäläiset.

On sängen luonnollista, että 2—4.99 peltohehtaarin viljelijöissä oli enemmän sellaisia miehiä, joilla ei työttömyysaikaa ollut lainkaan. Samoin voisi ajatella, että pitemmän aikaa työttöminä olleita miehiä olisi heissä vähemmän kuin muissa. Voidaan kuitenkin olettaa, että pitemmän aikaa työttöminä olleet 2—4.99 peltohehtaarin viljelijät olivat lähinnä Itä- ja Pohjois-Suomesta, jossa viljelmää kohti oli useampia miehiä kuin Etelä-Suomessa ja useampia kuin muissa suuruusluokissa. Siten ei näillä viljelmillä ollut miestä kohti huomattavasti enempää työtä kuin pienemmilläkään. Sen sijaan ne 2—4.99 peltohehtaarin viljelijät, jotka eivät lainkaan olleet työttöminä, lienevät suurimmaksi osaksi olleet Etelä-Suomesta, jossa viljely oli jonkin verran intensiivisempää kuin muualla ja jossa suurin osa eri alojen harvalukuisista ammattityöntekijöistä asui.

Pahimmat työttömyysalueet kääpiöviljelmien miesten kohdalla näyt-

Taulukko 17. Kääpiöviljelmien miesten jakautuminen prosentteina työttömyysajan pituuden mukaan, lääneittäin.

Table 17. Men of dwarf farms classified according to the number of unemployed days, by counties.

Lääni — County	Työttömyysaika, pv/v — Number of unemployed days per year					Kaikki kääpiöviljelmien miehet — All men of dwarf farms
	0	1—30	31—60	61—90	91 +	
	%					
Uudenmaan — Uusimaa	77	11	7	3	2	100
Turun ja Porin — Turku and Pori ..	66	16	8	5	5	100
Hämeen — Häme	68	18	9	2	3	100
Kymen — Kymi	74	14	6	2	4	100
Mikkelin — Mikkelä	74	17	5	3	1	100
Kuopion — Kuopio	63	18	9	5	5	100
Vaasan — Vaasa	62	20	9	5	4	100
Oulun — Oulu	53	14	11	9	13	100
Lapin — Lapland	54	15	10	9	12	100
Koko maaseutu — All rural districts	63	17	9	5	6	100

tävät olleen Oulun ja Lapin läänit sekä pienemmässä määrässä myös Kuopion lääni (taulukko 17). Se onkin helposti ymmärrettävissä. Etelä-Suomessa ansiotyöt ovat luonteeltaan jatkuvampia kuin vähemmän teollistuneilla alueilla ja siten jää kitkatyöttömyys — lyhytaikaisten työsuhteiden aiheuttama työttömyys — vähäisemmäksi kuin Pohjois-Suomessa. Edellä ansiotöiden määrää tutkittaessa todettiin, että Oulun ja Lapin lääneissä oli suhteellisesti vähiten sellaisia kääpiöviljelmien miehiä, jotka olivat olleet jonkin alan ammattityöntekijöitä ja saaneet siitä pääasiallisen toimeentulonsa. Oma maatilatalous taas Etelä-Suomessa useammassa tapauksessa kuin muualla maassa joko vie suurimman osan vuodesta kuten niillä, jotka lähinnä ovat erikoismaatalouden harjoittajia, tai vain vähän aikaa etupäässä ilta- ja pyhätöinä hoidettuna, jolloin myöskään luppoaika ei ole sellaista suuruusluokkaa kuin Pohjois-Suomessa. Siellähän omiin töihin osallistui viljelmää kohti useampi mies kuin Etelä-Suomessa, mutta työpanos miestä kohti oli kuitenkin saman suuruinen. Luultavasti myös vuoden 1950 syksyllä paikoitellen Pohjois-Suomessa vierailut halla lisäsi siellä viljelijäväestön työttömyysaika.

Onkin selvää, että juuri Oulun ja Lapin lääneissä vallitsevissa oloissa työttömyysajan täytyi muodostua pitemmäksi kuin Etelä-Suomessa. Toisaalta tosin tuntuisi luonnolliselta, että Etelä-Suomen vauraammissa ja

kehittyneemmissä oloissa kääpiöviljelmienkin miestyövoima pikemmin tuntisi ansiotöiden ja rahatulojen tarpeen verratessaan kulutustasoaan esim. vakinaisesti jossakin ammatissa työskentelevän työntekijän kulutustasoon. Turun ja Porin läänin jonkin verran muuta Etelä-Suomea korkeampi työttöminä olleiden kääpiöviljelmien miesten määrä ehkä selittyy täten. Siellä myös ansiotöitä oli vähemmän kuin esim. Hämeen läänissä (taulukko 10/s. 36). On kuitenkin luultavaa, että myös Etelä-Suomessa oli kääpiöviljelmien miehiä, jotka elivät aivan samanlaisissa oloissa kuin Pohjois-Suomessa. Heidän joukostaan olivat löydettävissä ne, joiden työttömyysaika saavutti saman pituuden kuin Pohjois-Suomessa, joskin heitä oli suhteellisesti paljon vähemmän.

Julkisessa keskustelussa väitetään joskus, että viime aikoina runsain määrin järjestetyt työttömyystyöt ovat omiaan vetämään työvoimaa pois vapaiden työmarkkinoiden töistä, varsinkin metsätöistä, koska ne eivät tavallisesti ole yhtä raskaita kuin metsätyöt ja koska ne sijaitsevat lähempänä kotia. Työttömyys olisi siten ainakin osaksi keinotekoista.

Alkupalvesta vuonna 1950 todettiin erällä metsätyömailla varsinkin hakkuumiesten puutetta (kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön antamia tietoja, Metsälehti 1950) muualla paitsi Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Myöhemmin talvella lienee työvoimaa kaikkialla saatu tarpeeksi. Samanaikainen työttömyys ja työvoiman puute saattavat kuitenkin olla täysin »laillisia» ilmiöitä, sillä työvoiman liikkuvuutta estävät varsinkin viljelijöiden ollessa kysymyksessä monet tekijät. Siksi ei voitane kohtuudella vaatia työttömiksi ilmoittautuneita lähtemään esim. metsätöihin kovin kauas kotipaikkakunnaltaan. Eivätkä kaikki miehet pysty metsätöihin kotiseudullaankaan. Näiden miesten osalta työttömyystöihin pyrkiminen on ilmaus muiden kuin metsätyötilaisuuksien puutteesta.

432. Työttömyysajan kausivaihtelu

Työttömyysajan kausivaihtelun selvittämiseen ei vuosi 1950 ollut erikoisen sopiva. Talvikautena 1949—50 vallitsi huomattavan suuri suhdanne-työttömyys, jolloin työttömien lukumäärä oli suurin sitten 1930-luvun. Kun kesällä puhjennut Korean sota aiheutti parannuksen vientisuhdanteeseemme, pääsi tämä jo syksystä lähtien vaikuttamaan työllisyystilanteeseemme niin, että työttömyys virallisen tilaston mukaan katosi melkein kokonaan (Valtiovarainministeriön suhdannesarjat 1950). Suhdannevaihtelut haittaavat kausivaihtelun selvittämistä, sillä Suomen oloissa suh-

dannetyöttömyys samoinkuin kausityöttömyyskin on suurimmillaan talvikautena.

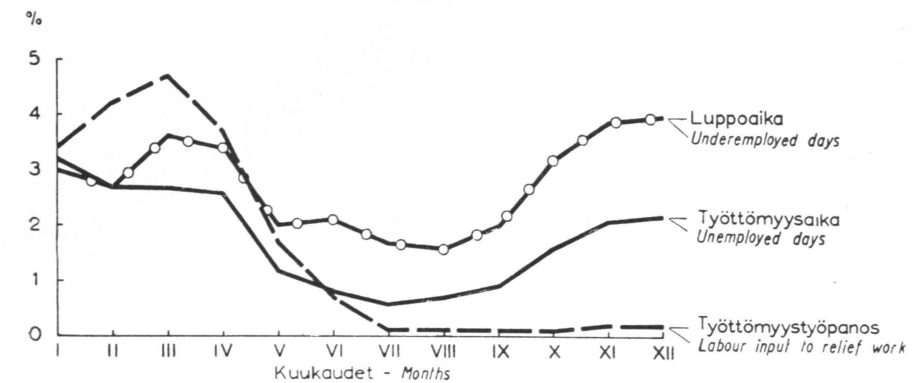
Kääpiöviljelmien miesten avoimen työttömyysajan ja varsinkin työttömyystyöpanoksen kausivaihteluun suhdannevaihtelut pääsevät vaikuttamaan lähinnä metsätöiden laajuuden tai puutteen kautta. Voidaan kyllä olettaa, että korkeasuhdanteen aikana korkeammat palkat vetävät miehiä omista töistä, mutta pulan aikana työttömyysaika ei vastaavasti lisääny, koska korkeammat palkat vetivät ansiotöihin sellaisiakin miehiä, jotka eivät niitä tavallisesti tee ainakaan niin suuressa määrässä. Luppoajan kausivaihteluun suhdannevaihtelut sen sijaan eivät pääse ainakaan samassa määrin vaikuttamaan.

Kuvassa 9 on esitetty avoimen työttömyysajan, työttömyystyöpanoksen sekä luppoajan kausivaihtelu. Se on saatu laskemalla avoin työttömyysaika ja luppoaika sekä työttömyystyöpanos kunakin kuukautena prosentteina kuukauden arki ajasta. Päätelmiä viljelmänsuuruusluokkien välisistä eroista ei voitaisi tehdä, koska keskivirheet näille luvuille muodostuvat suuriksi. Sen vuoksi koko työttömyysajan kausivaihtelu on esitetty vain kaikkien kääpiöviljelmien miesten osalta.

Kuvassa havaitaan selvästi suhdannetyöttömyyden vaikutus nimenomaan työttömyystyöpanoksen vaihtelussa. Sen maksimi oli maaliskuussa, jolloin virallisen tilaston mukaan työttömyys oli suurimmillaan (Valtiovarainministeriön suhdannesarjat 1950). Sen jälkeen työttömyystyöpanos laski nopeasti varsin pieneksi. Syystalvellakaan se ei enää noussut. Parantuneen työllisyystilanteen ansiosta työttömyystyöpanos ei enää tarvinnut avata kuin pienessä mittakaavassa.

Aineiston virheellisyys työttömyystöiden kohdalla aiheuttaa, että sen työpanoksen kausivaihtelu ei kuvassa 9 ole läheskään tarpeeksi jyrkkä. Kuten edellä mainittiin, oli työttömyystyöpanos maaseudun työvoiman tutkimuksessa arvioitu liian pieneksi. Kun työttömyystöitä ei loppuvuodesta juuri enää järjestetty, kuuluisivat puuttuvat työttömyystyöpäivät alkuvuoden kuukausiin, jolloin vaihtelu tulisi vielä jyrkemmäksi. Toinenkin virhe havaitaan: työttömyystöitä olivat kääpiöviljelmien miehet oman ilmoituksensa mukaan tehneet jonkin verran myös kesäkuukausina, joksi aikaa ne yleensä lopetetaan. Virhe aiheutuu siitä, että jokin työttömyystyömaa on saattanut jatkua ns. vapaana työmaana, jolloin miehet eivät ehkä ole olleet selvillä sen luonteen muuttumisesta. Työttömyystyöpanosluvut kesäkuukausina olivat kuitenkin niin vähäiset, että niillä ei ollut käytännöllistä merkitystä.

Avoimen työttömyysajan maksimi oli tammikuussa. Tässä kuussa mie-

Kuva 9. Työttömyysajan kausivaihtelu, kaikki kääpiöviljelmien miehet, koko maaseutu. Työttömyysaika kunakin kuukautena prosentteina kuukauden koko arki ajasta.

Lähde: taulukko 1 / s. 13 ja HEIKINHEIMO 1955 taulukko 15.

Figure 9. Seasonal variation in the number of unemployed days, all men of dwarf farms, all rural districts. The unemployed days during each month in per cent of all week-days of the month. Source: Table 1 / p. 13 and HEIKINHEIMO 1955 Table 15.

het alkavat suuremmissa määrässä hakeutua metsätöihin, ja helmikuussa, jolloin metsätöiden työpanoksen maksimi saavutettiin (kuva 7/s. 50), työttömyyskin laski. Samaan suuntaan vaikutti myös se, että sijoitusprosentti työttömyystöihin nousi jatkuvasti (Valtiovarainministeriön suhdannesarjat 1950). Vähimmillään työttömyysaika oli heinäkuussa. Sen jälkeen työttömyysajan määrä alkoi taas nousta syyskesästä lähtien jyrkästi, huolimatta siitä, että virallisen tilaston mukaan työttömyyttä syksyllä ja syystalvella 1950 esiintyi tuskin lainkaan. Maaseudun työvoiman tutkimuksessa noudatettua menetelmää käyttäen työttömyysajan määrä tuleekin melkoisesti suuremmaksi kuin virallisessa tilastossa, jossa näkyvät vain työttömyyskortistoihin otetut miehet. Viljelijäperheiden miehet, joiden työttömyys useimmiten esiintyy hajanaisina muutaman päivän pituisina jaksoina, eivät läheskään aina joudu virallisen tilaston lukuihin mukaan. Todellinen työttömyys on maassa siten melkoisesti suurempi kuin viralliset luvut ilmoittavat. Tämä käy selvästi ilmi myös kuvasta 9. Avoin työttömyysaika nousi syksyllä ja syystalvella lähes samaan määrään kuin tammi—maaliskuussa.

Luppoajan kausivaihtelu oli jonkin verran vähäisempi kuin avoimen työttömyysajan ja työttömyystyöpanoksen. Huomattava on, että luppoaika ei kokonaan kadonnut kesäkuukausinakaan. Sen kausivaihtelun vähäisyys ja sen esiintyminen myös kesällä osoittavat, että kääpiöviljelmien miehillä olisi omastakin mielestään jonkin verran enemmän aikaa

käytettävissä ansiotöihin kesälläkin, jos sopivia töitä olisi saatavissa. Kysymyksessä olivat kuitenkin varsin pienet keskimääräiset luvut, marraskuussa esim. vain 3 päivää miestä kohti. Kun nämä ovat keskimääräislukuja, on todennäköistä, että ainakin niillä viljelmillä, joilla oli useampi mies, joku näistä miehistä voisi irtautua oman viljelmän töistä kokonaankin, sillä on selvää, että muutaman päivän pituisia eria on vaikeata sijoittaa työmarkkinoille. Vaikkakin työsuhteet maaseudulla muodostuivatkin sangen lyhyiksi, kestivät ne useimmissa tapauksissa pitemmän ajan kuin 2—3 päivää.

5. Kääpiöviljelmien miesten merkitys maaseudun miestyövoimassa

Jonkin henkilöryhmän merkitystä työvoimassa ei Suomen oloissa aina ole helppo mitata. Pelkkä lukumääräinen osuus ei sinänsä anna kuvaa esim. kääpiöviljelmien miesten merkityksestä työvoimassa, koska heidän työpanoksensa sekä tuotantoon kokonaisuudessaan että eri elinkeinoihin saattaa olla erilainen kuin muilla työvoimaan kuuluvilla miehillä.

Seuraavassa rajoitutaan tarkastelemaan kääpiöviljelmien miesten merkitystä eräiden alojen palkatusta työvoimassa. Koska olosuhteet, joissa työ suoritetaan sekä työmenetelmät ansiotöinä tehtävissä töissä lienevät samat niin kääpiöviljelmien miehillä kuin muillakin maaseudun miehillä, ei eri yhteiskuntaryhmien työn keskimääräisessä tuottavuudessa liene eroa niinkuin maataloustyön tuottavuudessa eri viljelmänsuuruusluokissa. Siksi voidaan kääpiöviljelmien miesten merkitystä eri alojen palkatusta työvoimassa mitata Jaskemalla heidän ko. alan ansiotyöpanoksensa prosentteina sen koko ansiotyöpanoksesta sekä heidän osuutensa ko. alan miestyövoimasta ja vertaamalla näitä osuuksia toisiinsa. Nämä luvut on laskettu maa- ja metsätaloudessa sekä talonrakennuksessa ja ne näkyvät taulukosta 18. Kunkin alan palkattuun työvoimaan on luettu ne miehet, joiden ansiotyöpanos siihen vuonna 1950 oli vähintään 1 päivä.

Teollisuuden työntekijöiden lukumääriä ei maaseudun työvoiman tutkimuksen perusteella voitu selvittää. Siten ei myöskään tiedetä kääpiöviljelmien miesten osuutta heistä. On kuitenkin todennäköistä, että kääpiöviljelmien miesten merkitys teollisuuden työntekijäkunnassa oli varsin vähäinen. Heidän työpanoksensa teollisuuteen ym. elinkeinoihin oli keskimäärin vain 9 % näiden alojen koko työpanoksesta, Etelä-Suomen teollisuusalueilla vielä pienempi, vain 4—6 %.

Teiden ja rautateiden rakennuksen koko työpanoksesta oli kääpiöviljelmien miesten työpanos noin 30 %. Kun nämä työt viime vuosina etupäässä ovat olleet työttömyystöitä, ovat kääpiöviljelmien miehet tälläkin alalla tilapäistyövoimaa. Kun varsinaista ammattimaista teiden ja rautateiden rakennustyövoimaa tuskin on paljon (kunnossapitohenkilöstön

Taulukko 18. Kääpiöviljelmien miesten osuus eräiden alojen palkatusta miestyövoimasta (1) sekä heidän ansiotyöpanoksensa osuus ao. alan koko ansiotyöpanoksesta (2).

Table 18. Men of dwarf farms in per cent of paid labour force (1) and their paid labour input in per cent of the total input of paid labour (2), in some occupations.

Lääni — County	Metsätalous Forestry		Maatalous Agriculture		Talonrakennus House construction	
	1	2	1	2	1	2
	%					
Uudenmaan — Uusimaa	19	19	15	6	19	14
Turun ja Porin — Turku and Pori..	32	33	28	17	31	27
Hämeen — Häme	29	30	28	12	25	16
Kymen — Kymi	23	23	21	9	16	12
Mikkelin — Mikkelä	39	38	35	15	36	27
Kuopion — Kuopio	47	45	42	24	40	30
Vaasan — Vaasa	34	36	31	21	29	26
Oulun — Oulu	47	47	42	27	39	26
Lapin — Lapland	54	48	49	27	44	30
Koko maaseutu — All rural districts	38	38	33	17	31	23

työpanos merkittiin eri ryhmään), oli kääpiöviljelmien miesten ko. työpanoksen osuus suurempi kuin heidän lukumääräinen osuutensa (25 %, taulukko 4/s. 17) koko miestyövoimasta olisi edellyttänyt.

Kääpiöviljelmien miesten osuus eri alojen työvoimasta oli yleensä joko samaa suuruusluokkaa tai suurempi kuin heidän osuutensa maaseudun kaikista miehistä (vrt. taulukko 4/s. 17). Kun heidän ansiotyöpanoksensa osuus eri alojen koko ansiotyöpanoksesta ei kuitenkaan läheskään vastannut heidän osuuttaan ao. alan työvoimasta, metsätaloutta lukuun ottamatta, osoittaa se kääpiöviljelmien miesten työpanoksen miestä kohti varsin lyhytaikaiseksi. Ammattimaiset työntekijät olivat siten yleensä löydettävissä muista ryhmistä kuin kääpiöviljelmien miehistä. Metsätalouden ammattimaisissa työntekijöissä he tosin olivat edustettuina lukumääränsä vastaavasti, mutta metsätaloudessa oli näitä yleensä varsin vähän. Tuntuukin siltä, että kääpiöviljelmien miehiä oli suhteellisesti enemmän kuin muita maaseudun miehiä siinä työvoiman ryhmässä, jonka avulla ja kustannuksella työvoima työmarkkinoilla mukautuu eri elinkeinojen kausi- ja suhdannevaihteluihin.

Varsin selvästi tämä on tullut näkyviin metsätalouden kohdalla. Kääpiöviljelmien miehistähän oli suhteellisesti enemmän metsätyöntekijöitä

kuin kaikissa maaseudun miehistä. Metsätalouden ansiotyöt ovat tunnetusti varsin suhdanneherkät ja vastaavasti työvoiman määrä vaihtelee suuresti vuodesta toiseen. On todennäköistä, että juuri kääpiöviljelmien miesten kohdalla työvoima joustaa eniten suhdannevaihteluiden mukaan. Korkeasuhdanteen aikana heistä saadaan suurin osa siitä työvoimasta, joka tarvitaan toteuttamaan määrältään suurentuneet hakkuut ja ajot. Korkeasuhdanteen taituttua tai vaihtuessa lamakaudeksi he pysyvät omilla viljelmillään suorittaen ehkä investointiluontoisia omia töitä ja kärsivät alentuneen kulutustason muodossa metsätalouden suhdannevaihteluiden aiheuttaman työttömyyden saamatta ja osaamatta vaatia esim. työttömyystöitä kaikkien puuttuvien metsätyötilaisuuksien sijaan.

Näin lienee ollut aivan viime aikoihin asti. Ennen sotia ei työttömyystöitä maaseudulla juuri järjestetty 1930-luvun suurtyöttömyyden aikaa lukuun ottamatta (vrt. KAHRA 1938). Metsätyövoiman määrästä on tosin olemassa tietoja vasta 1940-luvulta lähtien, mutta ei ole syytä ajatella työvoimamäärän olleen aikaisemmin sen vakaampi kuin viimeksi kuluneena vuosikymmenenä (vrt. Valtiovarainministeriön suhdannesarjat, joissa tietoja metsätyövoiman määrästä). Maaseudun pienten viljelmien miesten talvityöttömyyttä pidettiin luonnostaan lankeavana asiana, eikä siihen juuri kiinnitetty huomiota (vrt. KUUSI 1931, ss. 636—637).

Täystyöllisyys on nykyisin asetettu erääksi talouspolitiikan tärkeimmistä ohjenuorista. Se on saavuttanut vastakaikua myös maaseudun työvoiman piirissä ja työttömyystöitä on ruvettu vaatimaan paljon suuremmassa määrin kuin aikaisemmin. Niitä on myös järjestetty entiseen verrattuna runsaasti. Niihin on päässyt sijoittumaan osa mm. niistä kääpiöviljelmien miehistä, joiden työttömyys aikaisemmin jäi huomiota vaille. Mutta on varsin luultavaa, että vieläkin jää suuri osa työttömyydestä virallisesti huomaamatta (vrt. lukua 442).

Tällainen joustava sopeutuminen työmarkkinatilanteen muutoksiin on ollut mahdollista vain kääpiöviljelmien miesten piilevän työttömyyden, luppoajan avulla. Jos koko työvoima työskentelisi täysin tehokkaasti omalla alallaan, ei mm. metsätalous saisi tarvitsemaansa lisätyövoimaa korkeasuhdanteen vallitessa. Yhden elinkeinon kannalta saattaa ainakin lyhyellä tähtämellä olla edullista, että sillä on joustava työntekijäkunta, josta työvoimaa saa tarvittaessa ja jonka voi jättää työtilaisuuksia vaille suhdanteiden kääntyessä alaspäin. Koko yhteiskunnan kannalta katsoen tällainen työvoimapolitiikka ei kuitenkaan ole edullista. Kun kulutustaso pystyy nousemaan vain tuotannon noustessa, jarruttaa jonkin yhteiskuntaryhmän työvoiman heikkotehoinen käyttö koko kansan kulutusta-

son nousua. Ennen kaikkea kääpiöviljelmien miesten oma kulutustaso jää alhaisemmaksi kuin muiden ryhmien, puhumattakaan muista vaikeuksista ja haitoista, joita tilapäisluontoisten ansiotöiden varassa eläminen aiheuttaa.

6. Kääpiöviljelmien miesten oman työn tehokkuus

Edellä työttömyyden yhteydessä kosketeltiin lyhyesti ilmiötä, jota nimitetään alityöllisyysajaksi tai luppoajaksi. Se merkitsee, että työvoiman käyttö pinta-alan tai tuotoksen yksikköä kohti on ylittänyt tietojen antajien mukaan »tarpeellisen» määrän. Tämän ilmiön syynä ovat mm. pienet viljelmät ja viljelijäperheiden suuruus. Kun viljelijäperheillä useinkaan ei ole pääomia käytettävissä ja kun toisaalta omaa työvoimaa on runsaasti, on omia töitä koneistettu varsin vähän. Ansiotöiden puutteen ja totunnaisen kulutustason mataluuden vuoksi perheenjäsenet käyttävät aikansa viljelmällä silloinkin, kun sitä ei tarvittaisi nykyisinkään menetelmin työskenneltäessä (vrt. DUERR 1949, ss. 75—79, Action against unemployment 1950, ss. 127—128).

Kun alityöllisyyden määrää on aikaisemmin tutkittu, on päähuomio kiinnitetty maataloustöiden tehostamiseen. Eräät tutkijat ovat lähteneet vallitsevan tuotantofosuunnan ja vallitsevien teknillisten menetelmien pohjalta (WARRINER 1939, ss. 67—70), jolloin laskelmat eivät siis edellytä töiden tehostamista esim. koneistamisen avulla. Mainittu tutkija totesi silti Itä-Euroopan maatalousväestöstä ennen II maailmansotaa 25—30 % liikaväestöksi (surplus population), joka olisi voinut siirtyä maataloudesta tuotoksen vähentymättä. WARRINER piti »tarpeellisen» maatalousväestön määränä 0.60—0.75 henkilöä peltohehtaaria kohti.

Eräät tutkijat ovat liikaväestön suuruutta arvioidessaan ottaneet huomioon myös maanviljelytöiden tehostamisen mahdollisuuden. MOORE (1945) arvioi liikaväestön määrän ns. standard population-käsitteen avulla. Standard population saatiin jakamalla tutkittavan alueen maatalouden eri alojen tuotos luvulla, joka osoittaa koko Euroopan keskimääräistä tuotosta henkilöä kohti. Näin saadun tuotantoon tarvittavan henkilömäärän (standard population) ja todellisen maatalousväestön (actual population) määrän välinen ero oli liikaväestöä (MOORE 1945, s. 63).

Työn tehokkuutta arvosteltaessa tulisi työpanos tuoteyksikköä kohti laskea erikseen kullekin tuotannon alalle (esim. viljan viljely, maidon tuotanto jne.) ja lisäksi alueittain ja viljelmänsuuruusluokittain. Maaseudun

työvoiman tutkimuksessa ei maanviljelyn ja karjanhoidon työpanosta voida jakaa näiden tuotannon alojen kesken. Toisaalta ei myöskään ole riittävästi tietoa maatalouden tuotoksesta viljelmänsuuruusluokittain.

Seuraavassa on omien maanviljely- ja karjanhoitotöiden tehokkuutta pyritty mittaamaan laskemalla työpanos pellohehtaaria kohti (taulukko 19). Laskelmassa on otettu huomioon vain peltopinta-ala. Varsinkin Pohjois-Suomessa viljelmillä on myös luonnonniittyä, jolta korjataan heinää ja joka siten olisi pellohehtaareiksi muunnettuna otettava laskuihin mukaan. Korjatun luonnonniityn alaa alle 2 pellohehtaarin viljelmillä ei vuoden 1950 maatalouslaskennassa kuitenkaan selvitetty. Kun sen ala 2—4.⁹⁹ pellohehtaarin viljelmillä muunnettiin pellohehtaareiksi, jäi korjatun luonnonniityn muunnettu ala myöskin Oulun ja Lapin lääneissä niin pieneksi peltopinta-alaan verrattuna, että se ei vaikuttanut päivän tarkkuudella laskettuun työpanokseen pellohehtaaria kohti. Siksi ei korjatun luonnonniityn alaa ryhdytty arvioimaan alle 2 pellohehtaarin viljelmillä, koska ei liene todennäköistä, että sen suhteellinen määrä näillä viljelmillä olisi sen suurempi kuin 2—4.⁹⁹ pellohehtaarin viljelmilläkään. Työpanosta heinän korjuu luonnonniityiltä sen sijaan kyllä suurentaa Pohjois-Suomessa.

Toiselta puolen laskelmassa on otettu huomioon vain viljelijäperheen 15—64-vuotiaiden miesten oman työn panos juokseviin maanviljely- ja karjanhoitotöihin. Kun naiset suorittavat varsinkin kääpiö- ja pienviljelmillä valtaosan karjanhoitotöistä ja kun alle 15-vuotiaiden ja yli 64-vuotiaiden työpanos maataloudessa on melkoisen suuri (vrt. K. U. PIHKALA 1952), eivät taulukon 19 luvut siis osoita kokonaistyöpanosta pellohehtaaria kohti.

Työpanos pellohehtaaria kohti oli kaikilla kääpiöviljelmien miehillä keskimäärin 44 päivää. Maaseudun työvoiman tutkimuksen mukaan vastaava työpanos 5—9.⁹⁹ pellohehtaarin viljelijöillä oli 29 päivää pellohehtaaria kohti. Kääpiöviljelmien miesten työpanos oli siten 50 % suurempi kuin jo lähinnä seuraavassa suuruusluokassa. Kuitenkin vain 8 % 5—9.⁹⁹ pellohehtaarin viljelmillä tehtyjen yli 15-vuotiaiden miesten ja naisten työpäivistä tuli palkatun työvoiman osalle (Yleinen maatalouslaskenta . . . 1954, ss. 192—193). Kääpiöviljelmien miesten työpanos pellohehtaaria kohti kasvoi joka viljelmänsuuruusluokassa Itä- ja Pohjois-Suomeen mentäessä. Varsinkin Lapin läänin luvut olivat huomattavasti muita suuremmat, mikä osaksi aiheutuu tavasta korjata heinää luonnonniityiltä. Mikäli myös naisten ja lasten sekä vieraan työvoiman työpanos otettaisiin huomioon, on mahdollista, että läänien väliset erot suhteellisesti

Taulukko 19. Kääpiöviljelmien miesten oman työn panos maanviljelyyn ja karjanhoitoon pellohehtaaria kohti, lääneittäin.

Table 19. Input of unpaid labour of men of dwarf farms to agriculture and cattle husbandry per hectare under plough, by counties.

Lääni — County	Viljelmänsuuruusluokka Farm size class			Kaikki kääpiöviljelmien miehet All men of dwarf farms
	I	II	III	
pv/pelloha — days per ha under plough				
Uudenmaan — Uusimaa	52	45	36	39
Turun ja Porin — Turku and Pori	57	46	36	39
Hämeen — Häme	47	41	40	41
Kymen — Kymi	49	36	36	37
Mikkelin — Mikkelä	64	54	46	48
Kuopion — Kuopio	78	67	44	50
Vaasan — Vaasa	63	47	35	38
Oulun — Oulu	92	63	37	44
Lapin — Lapland	147	86	45	58
Koko maaseutu — All rural districts	68	55	39	44

pienensivät, koska naisten tai vieraan työvoiman työpanos lienee Etelä-Suomessa teollistuneilla alueilla jonkin verran suurempi kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa. Epäilemättä huomattavat alueelliset erot ovat silti olemassa.

Viljelmänsuuruusluokkien väliset erot olivat myös suuret. Suurin työpanos pellohehtaaria kohti oli pienissä viljelmänsuuruusluokissa. Koko maassa se oli keskimäärin lähes 75 % suurempi kuin 2—4.⁹⁹ pellohehtaarin viljelijöillä. Myös eron suuruus vaihteli alueittain. Samalla kun työpanos kasvoi itään ja pohjoiseen mentäessä, myös viljelmänsuuruusluokkien väliset erot kasvoivat. Kun Uudenmaan läänissä pienimmän viljelmänsuuruusluokan miesten työpanos oli 44 % suurempi kuin 2—4.⁹⁹ pellohehtaarin viljelijöillä, oli vastaava ero Lapin läänissä 327 %. Tämäkin osoittaa, että Etelä-Suomessa pienimmän suuruusluokan viljelijöillä oli runsaammin muita ansiotyömahdollisuuksia kuin pohjoisessa. Lapin läänissä sen sijaan pienimmän suuruusluokan viljelijöissä oli suhteellisesti yhtä paljon kuin Etelä-Suomessa pääasiallisesti omia maanviljelytöitä tehneitä, vaikka miehiä viljelmää kohti oli enemmän ja tuotanto vähemmän intensiivistä kuin Etelä-Suomessa. Kun ansiotöitä ei ollut tarpeeksi tarjolla, käyttivät pienimmänkin viljelmänsuuruusluokan miehet pohjoi-

nessa omiin töihin melkein yhtä paljon aikaa kuin 2—4.⁹⁹ peltohehtaarin viljelmien miehet.

Maatalouslaskentojen perusteella on tutkittu kokonaistyöpanosta peltohehtaaria kohti eri viljelmäsuuruusluokissa (K. U. PIHKALA 1947 ja 1952). Luvuissa on mukana myös kotitarvepuun korjuun työpanos, viljelijäperheen naisten ja lasten sekä palkatun työvoiman työpanos. Mainittu kokonaistyöpanos vuonna 1950 oli 105.4 muunnettua miespäivää peltohehtaaria kohti 2—3 peltohehtaarin viljelmillä ja 87.5 päivää 3—5 peltohehtaarin viljelmillä. Siten ne olivat melkoisesti suuremmat kuin taulukon 19 luvut, mikä olikin luonnollista, koska kysymyksessä oli laajempi henkilö- ja työryhmä. Myös K. U. PIHKALAN laskelmien mukaan työpanos peltohehtaaria kohti laskee viljelmän peltoalan kasvaessa.

Karjatalouden osuuden lisääntyminen tuotannossa viljelmän koon pienentyessä on omiaan suurentamaan työpanosta peltohehtaaria kohti. Kun naiset suorittavat valtaosan kääpiöviljelmämme karjanhoitotöistä, mies työpanoksen jyrkkä suureneminen peltopinta-alan pienentyessä voinee vain vähäisessä määrin johtua tämän kaltaisesta tuotantosuunnan erilaisuudesta. Kääpiöviljelmillä ei liioin edellä todettu harjoitetun sanottavasti esim. puutarhanhoitoa tai muuta erikoismaataloutta, joten tämäkään enemmän työtä vaativa tuotanto ei keskity kääpiöviljelmille eikä siten anna aihetta melkoiseen eroon työpanoksen suuruudessa. K. U. PIHKALA (1947) toteaaakin, että erilaisen tuotantosuunnan vaikutuksen tultua eliminoiduksi tämänsuuntaiset erot viljelmäsuuruusluokkien työpanoksessa jäivät silti huomattavan suuriksi.

Erilainen tuotantosuunta ei myöskään selitä alueellisia eroja kääpiöviljelmien miesten työpanoksessa ainakaan kokonaan. Tosin karjatalousvaltaisuus lienee Pohjois-Suomessa suurempi kuin Etelä-Suomessa. Toisaalta taas erikoismaatalous, mikäli sitä kääpiöviljelmillä harjoitettiin, keskittyi Etelä-Suomeen, jossa työpanos peltohehtaaria kohti kuitenkin oli pienin. Osaksi — joskaan ei kokonaan — alueelliset erot johtuvat siitä, että maatalouden edellytykset eri puolilla maata ovat erilaiset.

Eräänä syynä kääpiöviljelmien miesten suureen työpanokseen peltohehtaaria kohti suurempiin viljelmiin verrattuna on erilainen koneistamisen aste. Mitä pienempi viljelmiä on, sitä vaikeampi sitä on koneistaa ja siten pienentää ihmistyöpanosta. Pääoman puute estää omien koneiden hankkimisen kääpiöviljelmille, eikä omien koneiden hankkiminen niille ole taloudellistakaan. Mikäli traktorin käyttö metsätöissä pääsee meilläkin yleistymään, avautuu mahdollisuuksia sen tehokkaampaan käyttöön myös pienillä viljelmillä. K. U. PIHKALAN mukaan (1947) erilainen koneistami-

Taulukko 20. Metsätalouden oman työn panos viljelmän metsähehtaaria kohti.

Table 20. Input of unpaid labour to forestry, per hectare of forest.

Alue — District	Viljelmäsuuruusluokka Farm size class		
	I	II	III
	pv/metsäha days per hectare of forest		
Oulun ja Lapin läänit — Oulu and Lapland Counties . . .	1.7	1.5	1.0
Muut läänit — Other Counties	3.7	3.4	2.1

sen aste ei kuitenkaan ole kovin suuressa määrin työpanoksen suuruuteen vaikuttava tekijä.

Työpanoksen suureneminen peltohehtaaria kohti viljelmän koon pienentyessä on useiden tekijöiden yhteisvaikutusta. Jos erilainen tuotantosuunta jätetään huomioon ottamatta, vaikuttavat vähäinen koneistaminen, työn järjestely ja työvoiman laatu sekä kunnossapitotöiden suuri suhteellinen merkitys (vrt. K. U. PIHKALA 1947), että kääpiöviljelmillä työvoiman käyttö on vähiten tehokasta. Mitä pienempi viljelmän peltoala on, sitä voimakkaammin nämä seikat vaikuttavat. Kun varsinkaan syrjäseuduilla ei ole ansiotöitä riittävästi tarjolla, ei tämäkään kannusta kääpiöviljelmien miehiä tehostamaan omia töitään edes siinä määrin kuin olisi mahdollista. Viimeksi mainittu seikka selittänee suureksi osaksi alueelliset erot kääpiöviljelmien miesten työpanoksessa peltohehtaaria kohti.

Taulukko 20 osoittaa kääpiöviljelmien miesten oman työn panoksen metsätalouden töihin (kotitarve- ja myyntipuun korjuu sekä metsänhoitotyöt) metsähehtaaria kohti. Koska kääpiöviljelmien keskimääräinen metsäpinta-ala Oulun ja Lapin läänejä lukuun ottamatta oli varsin pieni (taulukko 3/s. 16), on läänit yhdistetty kahdeksi alueeksi, joista Pohjois-Suomi tarkoittaa Oulun ja Lapin läänejä, Etelä-Suomi muita läänejä.

Kääpiöviljelmien miesten oman työn panos metsätalouteen metsähehtaaria kohti pieneni sitä mukaa kuin keskimääräinen metsäpinta-ala kasvoi. Sitä osoittavat sekä viljelmäsuuruusluokkien että alueiden väliset erot (vrt. taulukko 3/s. 16). Kun vastaava oman metsätyön panos 5—9.⁹⁹ peltohehtaarin viljelmien haltijoilla oli 1.7 päivää ja 10 peltohehtaaria suurempien viljelmien haltijoilla 1.0 päivää, oli se siten kääpiöviljelmillä melkoisesti suurempi. On kuitenkin otettava huomioon, että Etelä-Suomessa kääpiöviljelmien miehet ovat saattaneet hakata ja ajaa kotitarve-

puunsa vieraan metsästä, koska omaa metsää heillä oli hyvin vähän. Työpanos metsähehtaaria kohti ei siten luultavasti ole aivan niin suuri kuin taulukko 20 osoittaa.

Oman työn panoksen pieneneminen metsähehtaaria kohti metsäpinta-alan suurenessa johtuu lähinnä kolmesta syystä. Ensinnäkin kotitarvepuuta korjataan metsähehtaaria kohti pienissä metsälöissä suhteellisesti enemmän kuin suurissa, jolloin työpanos metsähehtaaria kohti kasvaa. Toiseksi työpanos kotitarvepuun km³-kin kohti pienissä metsälöissä pyrkii olemaan suurempi kuin suurissa, koska edellisissä korjataan enemmän työtä vaativaa oksa- ym. jätepuuta. Kolmanneksi lienee oman työn panos myyntipuunkin korjuuseen suurempi pienissä metsälöissä hehtaaria kohti kuin suurissa metsälöissä, koska jälkimmäiset käyttävät enemmän palkattua työvoimaa ja ehkä enemmän pystymyöntiä kuin pienet metsälöt, joiden haltijoille myyntipuun korjuu on myös työllisyyskysymys.

Maaseudun työvoiman tutkimuksessa pyrittiin mittaamaan myös loppoajan määrä miespäivinä. Kyselylomakkeessa ollut loppoajan määritelmä on jo edellä (s. 56) esitetty. Maaseudun työvoiman tutkimuksen II esitutkimus Ranuan kunnassa osoitti, että 44 % loppoajasta tuli maanviljely- ja karjanhoitotöiden, 39 % kotitarvepuun korjuutöiden osaksi (HEIKINHEIMO 1954 a, s. 53). Jälkimmäiseen sisältyi myös halkojen pilkonta, joka päätutkimuksessa on yhdessä muiden kotitalouden töiden kanssa luettu maanviljely- ja karjanhoitotöiden yhteyteen. Koska loppo-aikaa on vaikea jakaa näiden työryhmien kesken ja koska suurin osa siitä näyttää sisältyvän maanviljely- ja karjanhoitotöihin, katsotaan kääpiöviljelmien miesten itsensä arvioiman loppoajan seuraavassa kokonaan peittyvän niihin.

Loppoajan absoluuttinen määrä sekä sen prosenttinen osuus maanviljely- ja karjanhoitotöistä (taulukko 21) oli verrattain pieni muualla maassa paitsi Oulun ja Lapin lääneissä I viljelmänsuuruusluokassa (22 ja 23 %). Loppoajan vähäisyyttä osoittaa myös taulukko 22, johon on laskettu kääpiöviljelmien miesten työpanos maanviljely- ja karjanhoitotöihin peltohehtaaria kohti, kun loppo-aika ensin on vähennetty (redusoitu työpanos). Kun näitä työpanoslukuja verrataan taulukon 19/s. 69 lukuihin, ei voida todeta työpanoksen ratkaisevasti pienentyneen, vaikka loppo-aika onkin vähennetty. On kuitenkin varsin todennäköistä, että kääpiöviljelmien miesten redusoituakin työpanosta voitaisiin melkoisesti pienentää tuotoksen silti vähentymättä. Mainittakoon, että Ruotsissa WIESLANDER (1948, ss. 17—21) on samantapaisesta määritelmästä lähtien tutkinut viljelijäväestön loppo-aikaa (halvarbetslöshet) talousvuonna

Taulukko 21. Kääpiöviljelmien miesten ilmoittama loppo-aika prosentteina maanviljelyn ja karjanhoidon oman työn panoksesta, viljelmänsuuruusluokittain ja lääneittäin.

Table 21. Underemployed days of men of dwarf farms, in per cent of their input of unpaid labour to agriculture and cattle husbandry, by farm size classes and counties.

Lääni — County	Viljelmänsuuruusluokka Farm size class			Kaikki kääpiö- viljelmien miehet All men of dwarf farms
	I	II	III	
	%			
Uudenmaan — Uusimaa	6	7	4	5
Turun ja Porin — Turku and Pori..	15	12	8	10
Hämeen — Häme	11	9	5	7
Kymen — Kymi	8	9	5	6
Mikkelin — Mikkelä	7	5	5	5
Kuopion — Kuopio	14	11	7	9
Vaasan — Vaasa	16	10	8	9
Oulun — Oulu	22	13	11	13
Lapin — Lapland	23	15	12	14
Koko maaseutu — All rural districts	15	11	8	9

1943/44 Norrbottenin läänissä. Pienimmässä viljelmänsuuruusluokassa, ns. tukiviljelmien (peltoa korkeintaan 3 hehtaaria) haltijoilla loppo-aika hänen mukaansa nousi 38 %:iin omien maataloustöiden määrästä. Lähinnä tätä lukua voidaan verrata Lapin läänissä asuvien kääpiöviljelmien miesten loppo-aikaan, joskin erilainen ajankohta vaikeuttaa vertaamista. Vuosina 1943—44 Ruotsissa vallitsi sodanaikainen korkeasuhdanne.

Seuraavassa yritetään arvioida, seuraten MOOREN ja WARRINERIN esimerkkiä, kuinka paljon kääpiöviljelmien miesten omilla maanviljely- ja karjanhoitotöissä olisi tehostamisen varaa eli kuinka suureksi heidän teoreettinen loppo-aikansa muodostuu. Oman metsätalouden töiden sisältämää teoreettista loppo-aikaa ei sen sijaan pyritä arvioimaan, koska harkinnanvaraisenkin normin määrittäminen tarpeellisten tietojen puuttuessa mm. kotitarvepuun käytöstä on mahdotonta. Lisäksi on otettava huomioon, että varsinkin metsänhoidollisten töiden määrää olisi kaikissa metsäsuuruusluokissa lisättävä, jotta niistä saataisiin paras mahdollinen tuotto.

Teoreettisella loppoajalla tarkoitetaan seuraavassa aikaa, jonka kääpiöviljelmien miehet ovat käyttäneet omiin töihin, mutta jonka he näitä töitä

Taulukko 22. Redusoitu maanviljelyn ja karjanhoidon oman työn panos peltohehtaaria kohti, viljelmänsuuruusluokittain ja lääneittäin.

Table 22. Reduced input of unpaid labour to agriculture and cattle husbandry per hectare under plough, by farm size classes and counties.

Lääni — County	Viljelmänsuuruusluokka Farm size class			Kaikki kääpiö- viljelmien miehet All men of dwarf farms
	I	II	III	
	pv/peltoha — days per ha under plough			
Uudenmaan — Uusimaa	49	41	35	37
Turun ja Porin — Turku and Pori..	49	41	33	36
Hämeen — Häme	41	36	38	37
Kymen — Kymi	45	32	35	35
Mikkelin — Mikkelä	60	51	43	46
Kuopion — Kuopio	67	59	41	45
Vaasan — Vaasa	53	42	32	35
Oulun — Oulu	72	55	33	38
Lapin — Lapland	113	73	40	50
Koko maaseutu — All rural districts	57	49	36	40

tehostamalla voisivat käyttää esim. ansiotyöpanoksen suurentamiseen.

Kun ryhdytään arvioimaan maanviljelyn ja karjanhoidon oman työn panoksen sisältämää teoreettista luppoaikaa, on ensiksi määritettävä jokin normi, joka osoittaa »sallitun» työpanoksen suuruuden peltohehtaaria kohti. Parasta olisi, jos normina voitaisiin käyttää tutkimuksen avulla saatua lukua, joka osoittaisi, kuinka suuri työpanos eri suuruisilla viljelmillä eri alueilla tarvitaan määrätyn tuotantosuunnan vallitessa, kun työt on rationalisoitu määrättyyn asteeseen. Tällaista tutkimusta ei kuitenkaan liene tehty. Siksi on turvaututtava harkinnanvaraisiin normeihin.

Teoreettinen luppoaika laskettiin seuraavassa vaihtoehdoisesti kolmea eri normia käyttämällä (taulukko 23). Tapauksessa I käytettiin normina 40 päivän miestyöpanosta peltohehtaaria kohti, joka vastaa ko. miestyöpanosta kääpiöviljelmillä Etelä-Suomessa vuonna 1950 (vrt. taulukko 19/s. 69). Vaihtoehto II, miestyöpanos 30 päivää / peltohehtaari, on ao. työpanos 5—9.⁹⁹ peltohehtaarin suuruisilla viljelmillä vuonna 1950 keskimäärin koko maassa. Vaihtoehto III:n normi, 20 päivää / peltohehtaari, vastaa arvioitua miestyöpanosta 20—24.⁹⁹ peltohehtaarin suuruisilla viljelmillä koko maassa (kokonaistyöpanos 36 päivää / peltohehtaari vuonna 1950, Yleinen maatalouslaskenta 1954, s. 194). Miestyöpanosta kääpiöviljelmiä suuremmilla viljelmillä voidaan käyttää normina, koska

Taulukko 23. Miestyövoiman teoreettinen luppoaika kääpiöviljelmillä eri vaihtoehtojen perusteella laskettuna.

Table 23. Theoretical underemployment of male labour force on dwarf farms, according to different alternatives.

Vaihtoehto Alternative	Oma miestyöpanos Input of unpaid male labour		Teoreettinen luppoaika Theoretical underemployment		
	pv/peltoha days per ha under plough	milj. pv days in milli- ons	milj. miespäivää man-days in millions	% todellisesta työpanoksesta per cent of the actual labour input	1 000 miesvuotta ¹ man-years in thousands ¹
I	40	16.2	1.4	8	5
II	30	12.2	5.4	30	18
III	20	8.1	9.5	54	32

¹ Miesvuosi = 300 pv — Man-year = 300 days.

erilainen tuotantosuunta eri kokoisilla viljelmillä vaikuttaa vähemmän miestyöpanokseen kuin naistyöpanokseen.

Tässä yhteydessä ei ole yritetty selvittää taulukon 23 osoittaman teoreettisen luppoajan alueellista jakautumista. Se onkin vaikeata. Jos eri alueilla käytetään samaa normia, eivät maan eri osissa vallitsevat erilaiset maatalouden harjoittamisen edellytykset tule otetuiksi huomioon. Teoreettinen luppoaika-voitaisiin laskea myös siten, että sen osuus todetusta maanviljelyn ja karjanhoidon omasta miestyöpanoksesta olisi sama eri osissa maata. Tämäkään ei antaisi oikeata kuvaa asiasta, koska alueelliset erot miestyöpanoksessa peltohehtaaria kohti (taulukko 19/s. 69) eivät voi yksinomaan johtua tuotannon erilaisista edellytyksistä.

Kääpiöviljelmien miesten teoreettinen luppoaika oli ensimmäisen vaihtoehdon mukaan laskettuna samaa suuruusluokkaa kuin heidän itsensä arvioima (1.6 milj. miespäivää), molempien muiden vaihtoehtojen mukaan sen sijaan huomattavasti suurempi. Määrältään sitä kahdessa jälkimmäisessä tapauksessa lähinnä voidaan verrata ao. väestön metsätalouden ansiotyöpanokseen (7.4 milj. miespäivää). On otettava huomioon, että avoin työttömyysaika ja työttömyystyöpanos eivät sisälly taulukon lukuihin.

Kun arvioidaan, millaisia mahdollisuuksia edellä esitetyin perustein lasketulla teoreettisella luppoajalla on irtautua kääpiöviljelmien maataloudesta, on otettava huomioon monet tätä irtautumista jarruttavat tekijät.

Eräs tällainen tekijä on, että maatalous meillä on yhtä suuressa määrin elämänmuoto kuin pelkästään taloudellisessa tarkoituksessa harjoitettu

elinkeino. Siihen liittyvät tavat ja katsomukset sekä niiden arvostus muuttuvat vain hitaasti. Näyttää siltä, että kääpiöviljelmien miehet harvoin suorittavat laskelmia oman maataloustyönsä tuottamasta tulosta ja vertaavat sitä palkatuissa töissä saavutettuun ansioon. Jos tällaisia laskelmia ja vertailuja suoritetaan, katsotaan, että oman pienemmän viljelmän tarjoamat immateriaaliset edut korvaavat alhaiseksi jäävän maataloustulon. Sitä paitsi on otettava huomioon, että oma viljelämä tarjoaa mahdollisuuden myös perheen naisten työvoiman käyttämiselle — naisten ansiotyömahdollisuudethan ovat maaseudulla varsin vähäiset. Muulla tavalla ei voida selittää sitä, että pieni maataloustulo oman työn päivää kohti verrattuna palkatuissa töissä saavutettavaan ansioon (vrt. luku 7) ei ole saanut kääpiöviljelmien miehiä nykyistä enemmän siirtymään ansiotöihin tai kohottanut työttömyyslukuja nykyistä paljon suuremmiksi. Ne tekijät, jotka ansiotöihin siirtymistä edistävät, eivät tosin sanoen ole olleet kyllin voimakkaat saadakseen tällaista irtautumista aikaan.

Toinen teoreettisen loppoajan irtautumista jarruttava tekijä on kääpiöviljelmien pieni koko, joka vaikeuttaa töiden rationalisointia. Kalliiden koneiden hankkiminen yksinomaan omaa viljelmää varten ei ole kannattavaa eikä koneiden yhteisomistukseen aina ole osoittautunut onnistuneeksi. On tosin todennäköistä, että yhä useammat kääpiöviljelmien miehet hankkivat koneita, joilla he omien töittensä lisäksi suorittavat palkkiota vastaan naapureidenkin töitä. Kun viljelmät sijaitsevat hajallaan, vähentää tämä koneiden käytön edullisuutta.

Kääpiöviljelmien jatkuva ositus voi edelleen pienentää niiden keskikokoa. Toisaalta voinee kääpiöviljelmien keskikoko edullisissa olosuhteissa ilman erikoistoimenpiteitä suurentuakin. Jos esim. viljelmien perilliset ovat siirtyneet pysyvästi muihin elinkeinoihin, saattavat viljelmät perinnönjaon yhteydessä joutua yhdistetyiksi muihin paikkakunnalla sijaitseviin kääpiöviljelmiin. Tämän tapaista toimintaa on mm. Ruotsissa pyritty lakisäännöksillä edistämään ja siitä on Suomessakin keskusteltu. Mikäli radikaaliin erikoistoimenpiteisiin ei ryhdytä, muodostaa kääpiöviljelmien pieni koko kuitenkin vaikean esteen teoreettisen loppoajan irtautumiselle.

Jos kääpiöviljelmiltä siirtyy esim. 18 000 miestä vakinaisesti muiden elinkeinojen palvelukseen, merkitsee tämä suhteellisesti runsaampaa vieraan työvoiman käyttöä kääpiöviljelmilläkin. Tämä muodostaa myös erään esteen teoreettisen loppoajan irtautumiselle. Tätä vaikeutta voitaisiin jonkin verran vähentää naisten työpanosta suurentamalla. Kehitys on kuitenkin kulkemassa siihen suuntaan, että karjanhoitotyötkin jou-

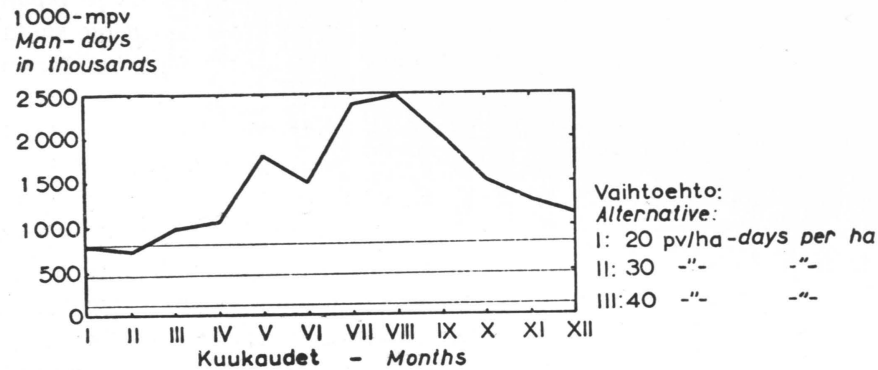
tuvat miesten suoritettaviksi, niinkuin muualla maailmassa on jo tapahtunutkin. Muutenkaan ei naisten työpanoksen suurentaminen ole suotavaa, sillä varsinkin kääpiöviljelmillä heidän työtaakkansa on ennestäänkin varsin raskas.

On syytä myös pohtia, mitä teoreettisen loppoajan irtautuminen vaikuttaa omien maanviljely- ja karjanhoitotöiden kausivaihteluun. Jos teoreettista loppoaikaa vastaava määrä miehiä siirtyy kääpiöviljelmiltä vakinaisesti esim. teollisuuden palvelukseen, jäisivät pois siirtyneiden miesten suorittamat ansiotyöt maaseutuelinkeinoissa sekä heidän viljelmiensä vaatimat työt kääpiöviljelmien maatalouteen jäävien miesten tehtäviksi. Heidänkin keskimääräinen ansiotyöpanoksensa siten kasvaisi. Kuva 10 osoittaa, kuinka paljon teoreettisen loppoajan irtautuminen eri vaihtoehtoissa vähentää maanviljelyn ja karjanhoidon oman työn panosta eri kuukausina, sekä mitä se vaikuttaa kausivaihteluun.

Oletetaan aluksi, että muiden omien töiden sekä ansiotöiden kausivaihtelu pysyisi nykyisellään. Jos teoreettista loppoaikaa vastaava määrä miehiä siirtyy vakinaisesti esim. teollisuuteen, tulee maanviljelyn ja karjanhoidon oman työn panoksen kausivaihtelu nykyistä jyrkemmäksi, koska niistä irtautuva työpanos on talvikuukausina suhteellisesti suurempi osa maanviljelyn ja karjanhoidon koko työpanoksesta kuin kesäaikana. Mitä enemmän irtautuvaa teoreettista loppoaikaa on, sitä jyrkemmäksi kausivaihtelu tulee. Jos 5 000 tai 18 000 kääpiöviljelmän miestä siirtyisi pois, jäisi työvoimaa silti talvikuukausiksikin näihin töihin, mutta jos 32 000 miestä siirtyisi, ei käytettävissä oleva työpanos riittäisi tammi- ja helmikuussa suoritettaviin töihin. On todennäköistä, että kääpiöviljelmien miesten teoreettinen loppoaika on suurimmillaan juuri talvikuukausina, joten kausivaihtelun jyrkentämiseen voi olla jonkin verran varaa. Sitä paitsi avoimen työttömyyden aika sekä työttömyystyöpanos, jotka myös ovat suurimmillaan talvikuukausina, toimivat tässä suhteessa reservinä.

Kehitys on joka alalla kulkemassa kausivaihtelun lievenemiseen sekä nykyistä tasaisempaan työvoiman käyttöön. Mitä vähemmän kausivaihtelua niin omissa kuin ansiotöissäkin on, sitä helpompi on teoreettisen loppoajan irtautuminen tältä kannalta.

Kääpiöviljelmien miesten teoreettinen loppoaika voisi myös sijoittua omalla viljelmällä harjoitettavaan koti- tai käsiteollisuuteen tms., jolloin työpanos näihin voitaisiin soveltaa viljelmän töiden kausivaihtelua vastaavaksi. Tuotantosunnassakin voi tapahtua muutoksia. Kääpiöviljelmät voisivat erikoistua esim. puutarhatuotteisiin, jolloin työvoiman käyttö

Kuva 10. Miestyövoiman teoreettinen luppoaika kääpiöviljelmillä, verrattuna maanviljelyn ja karjanhoidon oman työn panokseen. Kuukausittain, koko valtakunta. Lähde: taulukko 23 / s. 75.

Figure 10. Theoretical underemployment of male labour force on dwarf farms, compared with the input of unpaid labour to agriculture and cattle husbandry. Monthly figures, all rural districts. Source: Table 23 / p. 75.

tulisi tehokkaammaksi, vaikka työpanos viljelyn maan hehtaaria kohti pysyisi suurena. Mahdollisuudet tämän kaltaisiin muutoksiin suuressa laajuudessa ovat kuitenkin Suomessa rajoitetut.

Teoreettisen luppoajan irtautumisen kannalta on ratkaisevan tärkeitä, millaiset ne toimeentulon mahdollisuudet ovat, joilla oma maatalous voidaan korvata. Tilapäisluontoiset ansiotyöt, jollaisia maaseudulla etupäässä on ollut tarjolla, eivät nähtävästi houkuttele miehiä omasta maataloudesta, vaikka niissä saavutettavat päiväansiot olisivatkin korkeammat kuin maataloustulo oman työn päivää kohti. Tällaiset työsuhteet eivät anna riittävää turvallisuuden tunnetta eikä niiden arvostukseen liene korkeaa. Mutta jos tarjolla on pysyviä, ympäri vuoden jatkuvia työmahdollisuuksia kuten Etelä-Suomen teollisuusalueilla on ollut, irtautuu teoreettinen luppoaika helpommin. Etelä-Suomen teollisuusalueillahan kääpiöviljelmien miesten työpanos peltohehtaaria kohti omiin maanviljely- ja karjanhoitotöihin on pienempi kuin niillä seuduilla, joissa teollisuus, kauppa ym. elinkeinot ovat vähän kehittyneet.

Toinen tärkeä seikka on uusien työmahdollisuuksien sijainti. Jos teoreettisen luppoajan irtautuminen esim. Lapin läänistä edellyttää työvoiman siirtymistä Etelä-Suomen nykyisiin teollisuuskeskuksiin, on se todennäköisesti vaikeampaa ja hitaampaa. Se merkitsi irtautumista myös totutusta elämänympäristöstä, ehkä perheestä ja sukulaisista. Muutto

kokonaan uusiin oloihin vaatii sitä paitsi tavallista suurempaa aloitekykyä ja uskallusta. Jos esim. Pohjois-Suomen teollistamissuunnitelmia aletaan toteuttaa, merkitsee se parempia mahdollisuuksia tämän alueen teoreettisen luppoajan irtautumiselle. Elämäntapa myös teollisuuslaitoksia ympäröivällä maaseudulla muuttuu urbaanisemmaksi, rahatulojen tarve kasvaa vastaavasti ja kääpiöviljelmien miehet saavat lähempänä olevia vertailukohteita, joihin oman maatalouden antamaa tuloa voidaan verrata. Esim. perheen nuorison siirtyminen uusiin elinkeinoihin on silloin helpompaa, kun sen ei tarvitse katkaista kaikkia siteitään maaseutuelämään.

Teoreettisin laskelmin arvioitu luppoaika sisältää siten useita eri komponentteja, joiden irtautumismahdollisuudet voivat olla hyvin erilaiset. Teoreettisen luppoajan viimeaikaisesta irtautumisnopeudesta antaa käsityksen K. U. PIHKALAN (1954) tutkimus maatalouden kokonaistyöpanoksesta peltohehtaaria kohti vuosina 1936/38 ja 1949/52. Tänä ajanjaksona laski työpanos 5—10 peltohehtaarin kirjanpitoiloilla 13 % eli keskimäärin noin 1 % vuodessa. Voidaan kyllä olettaa, että työpanos kääpiöviljelmillä on pienentynyt jonkin verran tätä enemmän, koska kirjanpitoilat jo ennen sotia olivat keskimääräistä paremmin hoidettuja, jolloin niillä ei ehkä ole ollut samanlaista rationalisoinnin tarvetta kuin muilla viljelmillä. Jos teoreettinen luppoaika kääpiöviljelmiltä irtautuu suunnilleen samaa vauhtia, kestäisi 1.4 milj. miespäivän suuruisen teoreettisen luppoajan irtautuminen vuoteen 1958, 5.4 milj. miespäivän irtautuminen vuoteen 1980 ja 9.5 milj. miespäivän aina vuoteen 2004, mikäli väestön kehitystä tai viljelmien suuruussuhteissa ehkä tapahtuvia muutoksia ei oteta huomioon. Tämä kehitys voi kuitenkin maan eri osissa tapahtua erilaisella nopeudella. Edellä todettiin, että Etelä-Suomessa kääpiöviljelmien miehissä oli suhteellisesti paljon enemmän vanhoja miehiä kuin kaikissa maaseudun miehissä. Näiden vanhojen ikäluokkien poistuttua työpanos peltohehtaaria kohti todennäköisesti jyrkästi pienenee Etelä-Suomen kääpiöviljelmillä jo varsin lyhyen ajan kuluessa.

Jos edellä esitetyn valossa tarkastellaan vaihtoehtoja I, II ja III, voidaan suurella varmuudella olettaa, että lähimpien vuosikymmenien aikana vaihtoehto III toteutuu vain, jos kääpiöviljelmien koko niin ratkaisevasti suurenee, että ne valtaosaltaan lakkaavat olemasta kääpiöviljelmiä. Tällaisen kehityksen mahdollisuudet lienevät nykyisen yhteiskuntajärjestyksen vallitessa olemattomat.

Vaihtoehto II, maanviljelyn ja karjanhoidon oman miestyöpanoksen pieneminen kääpiöviljelmillä 30 päivään peltohehtaaria kohti, voinee toteutua lähimpien vuosikymmenien kuluessa tasaisen kehityksen tietäkin

ilman viljelmien koon muutosta. Kehityksen nopeus riippuu ratkaisevasti niiden ärsykkeiden voimakkuudesta, jotka houkuttelevat etenkin kääpiöviljelmien haltijaperheiden nuorisoa teollisuuden, kaupan, liikenteen ja palvelusten ammatteihin. Jos houkutuksen voimakkuus ei sanottavasti lisääntynyt, voitaneen vasta 1980-luvulla päästä kääpiöviljelmillä keskimäärin siihen, että oman miestyövoiman panos olisi 30 päivää peltohehtaaria kohti. Huomattavasti nopeampikin kehitys voi olla mahdollinen. Jos palkkatyöntekijöiden ansiotason ja elintarvikkeiden hintatason suhteessa tapahtuu ratkaisevia muutoksia, vaikuttaa sekin tähän nopeuteen.

Ensimmäistä vaihtoehtoa, joka johtaisi keskimäärin 40 päivän miestyöpanokseen peltohehtaaria kohti, voitaneen pitää sinä teoreettisen loppoajan komponenttina, joka on milloin tahansa väliaikaisesti irroitettavissa. Sen varassa voi markkinapuun hakkuumäärä laajentua ja supistua suhdanteiden mukaan ilman, että työttömyyslukuissa tapahtuu vastaavan suuruisia heilahteluja. Suhdanneherkällä rakennusteollisuudella on samoin mahdollisuus saada korkeasuhdanteessakin tarvitsemansa työvoima tästä lähteestä.

Seuraava luku, kääpiöviljelmien miesten vuositulot, osoittaa, mitä teoreettisen loppoajan olemassaolo vaikuttaa oman maatalouden antamaan tuloon ja sitä tietä kääpiöviljelmien miesten kulutustasoon.

7. Kääpiöviljelmien miesten vuositulot

Seuraavassa pyritään arvioimaan kääpiöviljelmien antama maataloustulo oman työn muunnettua miespäivää kohti. Maataloustulolla tarkoitetaan sitä osaa kokonaistuotosta, joka jää yrittäjän ja hänen perheensä suorittaman maataloustyön palkaksi sekä yrittäjän maatalousliikkeeseen sijoittaman puhtaan omaisuuden koroksi (R. PIHKALA 1937, s. 62). Koska laskelmaa varten tarvittavia tietoja ei ole saatavissa 2 peltohehtaaria pienempien viljelmien osalta, rajoitutaan seuraavassa arvioimaan maataloustulo vain 2—4⁹⁹ peltohehtaarin viljelmillä.

Kääpiöviljelmien maataloustulosta ei ole tietoja. Virallinen tutkimus maatalouden kannattavuudesta esittää tiedot maatalouden kokonaistuotosta sekä maatalousylijäämästä keskimäärin kaikilla kirjanpitoiloilla sekä Etelä-Suomessa myös suuruusluokittain (Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta 1954). Kääpiöviljelmät kuuluvat pienimpään suuruusluokkaan (peltoa alle 10 hehtaaria), joskin niitä siinäkin on varsin vähän. Koska maatalousylijäämä myös peltohehtaaria kohti on erilainen eri suuruisilla viljelmillä, ei kaikkien kirjanpitoilojen keskimääräistä maatalousylijäämää voida käyttää kääpiöviljelmien maataloustuloa arvioitaessa.

Kääpiöviljelmien maataloustulo on seuraavassa arvioitu kokonaistuotoksen perusteella. Vuoden 1950 maatalouslaskennasta on saatavissa tiedot kokonaistuotoksesta kaikilla vähintään 2 hehtaaria peltoa käsittävillä viljelmillä sekä sen käytöstä myyntiin ja omaan kulutukseen (Yleinen maatalouslaskenta 1954, ss. 126, 133, 153—160). Omaan kulutukseen käytetty tuotoksen osa on hinnoitettu vähittäismyynti-, myyty osa tuottajahinnoilla.

Viljatuotteiden, perunoiden, maidon, voin, munien ja lihan osalta ihmisille viljelmällä käytetty tuotoksen osa kerrottiin ao. tuotteiden keskimääräisillä vähittäismyyntihinnoilla vuonna 1950 (Sosiaalinen aikakauskirja 1950, ss. 156, 237, 307, 375, 465 ja 1951, s. 52). Myyty osa tuotoksesta taas kerrottiin maataloustuotteiden keskimääräisillä luovutushinnoilla (Pellervon kalenteri 1954, ss. 167—168). Sokerijuurikkaan ja öljykasvien koko tuotos kerrottiin luovutushinnoilla (sokerijuurikas 5: 80 mk/kg, rypsi 87: 85 mk/kg, hinnat saatu Pellervo-Seuran markkinatutkimuslaitokselta). Muut

juurikasvit kuin peruna ja sokerijuurikas katsottiin käytetyn oman karjan rehuksi. Koska maatalouslaskennasta ei saatu tietoja maatalouden koko tuotoksesta, on edellä selostetulla tavalla laskettuun tuottoon vielä lisätty 7 % kokonaistuotosta hevosten, »muiden kotieläinten» ja kasvitarkan tuotoksi. Mainitun tuoton osuus kokonaistuotosta pienimmän suuruusluokan kirjanpitoiloilla Etelä-Suomessa oli 7 % (Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta 1954, s. 35).

Maatalouden tuottoa laskettaessa koko tuotos tavallisesti hinnoitetaan tuottajahinnoilla (vrt. SAULI 1951, ss. 26—27). Riippuu kuitenkin laskelmien tarkoituksesta, millä tavalla hinnoitus on suoritettava. Maataloustuloa päivää kohti verrataan myöhemmin tässä esityksessä eräiden työntekijäryhmien päiväpalkkoihin. Koska palkkatyöntekijöiden on ostettava maataloustuotteet vähittäishinnoilla, muodostuisi maataloustulo tuottajahintoja käytettäessä tässä vertailussa liian pieneksi.

Maatalouden kokonaistuotosta vähennettiin ko. tuotannosta aiheutuneet kustannukset. Näihin vähennyksiin kuuluvat ostotarvikkeiden hinnat, kunnossapitokustannukset ja poistot sekä vieraan työvoiman palkat, mutta ei tuotantopääoman korkoa eikä veroja.

Näistä kustannuksista 2—4.99 peltotehtaan viljelmillä ei ole tietoja. Siksi oletettiin ostotarvikkeiden hintojen ja kunnossapitokustannusten (joihin myös poistot sisältyivät) näillä viljelmillä olleen suhteellisesti yhtä suuret (27 % kokonaistuotosta) kuin pienimmän suuruusluokan kirjanpitoiloilla Etelä-Suomessa (Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta 1954, ss. 35 ja 42). Tämä arvio voi olla liian suuri, koska valtion avustuksia väkirehujen ja -lannoitteiden ostoon ei ole otettu huomioon. Vieraalle työvoimalle maksetuista palkoista ei ole saatavissa tietoja eikä liian sen työpanoksesta maanviljely- ja karjanhoitotöihin. Em. työpanos arvioitiin seuraavasti. Maatalouslaskennasta saadaan tiedot vieraan mies-, nais- ja lapsityövoiman koko työpanoksesta 2—4.99 peltotehtaan viljelmillä, sekä myös siitä, kuinka suuri oli palkatun työvoiman työpanos maanviljely- ja karjanhoitotöihin kaikilla vähintään 2 hehtaaria peltoa käsittävillä viljelmillä (Yleinen maatalouslaskenta . . . 1954, ss. 190—193). Koska parempaakaan lukua ei ollut käytettävissä, oletettiin, että 2—4.99 peltotehtaan viljelmillä palkatun miestyövoiman koko työpanoksesta meni suhteellisesti yhtä paljon (64 %) maanviljely- ja karjanhoitotöihin. Naisten ja lasten ansiotyöpanoksen oletettiin kokonaisuudessaan menneen näihin töihin. Näin arvioitu miesten ansiotyöpanos maanviljely- ja karjanhoitotöihin 2—4.99 peltotehtaan viljelmillä kerrottiin maataloustöiden keskimääräisellä päiväpalkalla (tilapäiset miespuoliset päiväläiset, omassa ruoassa, kesäaikana, Sosiaalinen aikakauskirja 1951, s. 32), naisten työpanos vastaavalla naisen päiväpalkalla. Lasten päiväpalkoista ei ole saatavissa tietoja, tässä ne oletettiin 1/3:ksi miesten päiväpalkoista (lapsen työpäivä muunnetaan maatalouslaskennassa miehenpäiväksi suhteessa 3 : 1, Yleinen maatalouslaskenta . . . 1954, s. 186).

Jäännös, eli maataloustulo jaettiin viljelijäperheen työpanoksella (muunnettuina miespäivinä) omiin maanviljely- ja karjanhoitotöihin, jolloin maataloustuloksi muunnettua miespäivää kohti saatiin 435 mk.

Vuoden 1950 maatalouslaskennasta ei saada selville viljelijäperheen miesten, naisten ja lasten oman työn panosta maanviljely- ja karjanhoitotöihin 2—4.99 peltotehtaan viljelmillä, mutta sen sijaan saadaan peltotehtaan kohti laskettu koko työpanos maatalouden töihin näillä viljelmillä (Yleinen maatalouslaskenta . . . 1954, s. 194). Maatalouden töihin sisältyivät maanviljely- ja karjanhoitotöiden lisäksi vanhojen rakennusten korjaustyöt sekä kotitarvepuun hakkuu- ja ajotyöt. Maatalouden koko työpanos peltotehtaan kohti kerrottiin 2—4.99 peltotehtaan viljelmien peltotalalla. Viljelijäperheen oman työn panos maanviljely- ja karjanhoitotöihin arvioitiin vähentämällä maatalouden koko työpanoksesta vieraan työvoiman työpanos näihin töihin sekä oman työn panos kotitarvepuun hakkuuseen ja ajoon. Vieraan miestyövoiman työpanos maatalouden töihin arvioitiin olettamalla se suhteellisesti yhtä suureksi (77 %) koko työpanoksesta, joka tunnettiin, (Yleinen maatalouslaskenta . . . 1954, ss. 192—193) kuin kaikilla vähintään 2 hehtaaria peltoa käsittävillä viljelmillä (m.t., ss. 190—191). Ei ole tietoa, vastaako tämä oletamus todellisuutta. Naisten ja lasten koko ansiotyöpanoksen (m.t., ss. 192—193) oletettiin menneen 2—4.99 peltotehtaan viljelmillä maatalouden töihin. Samoin vähennettiin viljelijäperheen miesten oman työn panos kotitarvepuun hakkuuseen ja ajoon, joka tunnettiin tämän tutkimuksen perusteella. Lisäksi oletettiin, että viljelijäperheen naiset ja lapset eivät lainkaan osallistuneet kotitarvepuun hakkuuseen ja ajoon (vrt. Yleinen maatalouslaskenta . . . 1954, ss. 190—191). Sen sijaan ei voitu vähentää viljelijäperheen miesten oman työn panosta vanhojen rakennusten korjaustöihin, koska se jo tämän tutkimuksen haastattelulomakkeessa laskettiin yhteen maanviljely- ja karjanhoitotöiden työpanokseen. Kaikilla vähintään 2 peltotehtaan käsittävillä viljelmillä työpanos näihin töihin oli kuitenkin aivan vähäinen.

Tämä laskelma on sikäli puutteellinen, että maatalouden tukemiseksi myönnettyt valtion avustukset ovat mukana vain, mikäli ne sisältyvät tuottajahintoihin. Huomattavimmat avustukset myönnettiin vuonna 1950 väkilannoitteiden ja -rehujen hintojen alennuksiin (vrt. tulo- ja menoarviot vuodelle 1950, Suomen Asetuskokoelma). Suurin osa näistä avustuksista lienee mennyt pienille viljelmille, joiden haltijoiden verotettavat tulot eivät ylittäneet laissa asetettua rajaa. Väkirehujen ja -lannoitteiden ostamisesta aiheutuneet kustannukset on siten tässä arvioitu liian suuriksi, jolloin maataloustulo jää vastaavasti pienemmäksi. Jos oletetaan, että kaikki kääpiöviljelmillä käytetyt väkilannoitteet ja -rehut olisi saatu valtion avustuksen turvin ilmaiseksi, olisi maataloustulo oman työn päivää kohti muodostunut 527 markaksi. Näin runsain määrin näiden tarvikkeiden hankintaa tuskin on avustettu. Jotta ei päädyttäisi liian pieniin arvioihin, käytetään tätä lukua myöhempien laskelmien pohjana.

Kun maataloustuloa laskettaessa eräissä kohdin oli tietojen puuttuessa turvaututtava arvioihin ja olettamuksiin, sisältyy tällaiseen harkintaan tietysti virhemahdollisuuksia. Kuitenkin on tuskin oletettavissa, että ne ratkaisevasti vaikuttaisivat saatuun tulokseen. Osittain ne tasoittavat toisiaan.

Kääpiöviljelmien miesten päivää kohti lasketun maataloustulon teoreettisesti oikea vertaaminen jonkin työntekijäryhmän päiväpalkkaan on vaikeata, koska maataloustuloon sisältyy myös oman pääoman korko. Tämän koron erottaminen ei ole mahdollista, koska ei tunneta oman pääoman keskimääräistä suuruutta ja koska korkoprosentin määrittäminenkin on harkinnanvarainen asia.

Omassa ruoassa olevan tilapäisen maataloustyömiehen päiväpalkka kesäaikana oli 616 mk vuonna 1950 (Sosiaalinen aikakauskirja 1951, s. 32) ja hakkuumiehen keskimääräinen päiväansio 626 mk (HEIKINHEIMO 1954 b, s. 5). Kun näitä verrataan muunnettua miespäivää kohti lasketuun maataloustuloon (527 mk) 2—4.⁹⁹ peltohehtaarin viljelmillä, voidaan siten vain todeta, että vaikka oman pääoman korkokin sisältyy maataloustuloon, se silti jäi pienemmäksi kuin mainittujen työntekijöiden päiväansiot. Mainittakoon, että kun 0.²⁵—1.⁹⁹ peltohehtaarin viljelijöille vastaavasti arvioitiin maataloustulo, päädyttiin miespäivää kohti paljon suurempaan lukuun (noin 700 mk/pv), joskin tämä arvio on huomattavasti heikommalla pohjalla kuin 2—4.⁹⁹ peltohehtaarin viljelijöiden kohdalla. Ero aiheutuu siitä, että maatalouden tuotoksesta alle 2 peltohehtaarin viljelmillä käytettiin suhteellisesti suurempi osa omaan kulutukseen kuin 2—4.⁹⁹ peltohehtaarin viljelmillä ja että oma kulutus hinnoitettiin vähittäismyyntihinnoilla, jotka ovat melkoisesti tuottajahintoja korkeammat.

Oman maatalouden tulon laskeminen miestä kohti vuodessa tuottaa eräitä vaikeuksia. Saatu keskimääräinen maataloustulo miespäivää kohti olisi kerrottava kääpiöviljelmien miesten keskimääräisellä oman työn panoksella maanviljely- ja karjanhoitotöihin. Kääpiöviljelmän mieheksi katsottiin sellainen viljelijäperheeseen kuulunut mies, jonka työpanos omaan maatilatalouteen oli vähintään 21 päivää vuonna 1950. Tutkimuksen piiriin on siten tulleet miehiä, joilla vuonna 1950 oli hyvin löyhä yhteys maatalouteen, esim. asevelvollisia ja opiskelijoita, jotka lomien aikana ovat osallistuneet työhön vanhempiensa viljelmillä. Näiden miesten mukana olo pienentää maanviljelyn ja karjanhoidon keskimääräistä oman työn panosta ja vastaavasti maataloustuloa miestä kohti vuodessa. Kääpiöviljelmien haltijaperheisiin kuuluvien asevelvollisten ja opiskelijoiden määriä ei saada selville. Kaikkien maaseudun miesten arkielämästä meni noin 4 % opiskeluun ja asevelvollisuuteen. Vastaava luku on todennäköisesti kääpiöviljelmien miesten kohdalla pienempi, koska opiskelijoita lienee heissä suhteellisesti vähemmän kuin kaikissa maaseudun miehissä.

Kun maataloustulo miespäivää kohti kerrottiin em. keskimääräisellä

työpanoksella (128 pv), saatiin maataloustuloksi vuonna 1950 miestä kohti 67 000 mk/v.

Kokonaistulojen laskemista varten on arvioitava myös oman metsätalouden antamat tulot sekä ansiotyöstä saadut tulot.

Oman metsätalouden antamista tuloista arvioitiin kantorahatulot (joihin kotitarvepuun kantoarvo myös sisältyi) erikseen sekä oman työn ansio kotitarvepuun hakkuun ja ajon ynnä markkinapuun hakkuun ja ajon työpanoksille erikseen.

Yksityismetsistä saadut kantorahatulot (SELIN 1954, s. 9) jaettiin yksityismetsien koko pinta-alalla, jolloin saatiin kantorahatulot metsähehtaaria kohti. Tämä summa (1 167 mk) kerrottiin 2—4.⁹⁹ peltohehtaarin viljelmien koko metsäpinta-alalla. Kotitarvepuun hakkuun ja ajon oman työn ansio arvioitiin samaksi kuin maataloustulo miespäivää kohti ja se kerrottiin 2—4.⁹⁹ peltohehtaarin viljelijöiden ko. työpanoksella. Markkinapuun hakkuun ja ajon työpanos kerrottiin hakkuumiehen keskimääräisellä päiväansiolle (626 mk, HEIKINHEIMO 1954 b, s. 5). Kun nämä kolme tuloa laskettiin yhteen ja summa jaettiin 2—4.⁹⁹ peltohehtaarin viljelijöiden lukumäärällä, saatiin metsätalouden antamat tulot miestä kohti.

Metsätalouden tuloiksi miestä kohti saatiin 44 000 mk. Tällöin oletettiin, että kantorahatulot metsähehtaaria kohti olisivat yhtä suuret niin kääpiö- kuin isommillakin viljelmillä. Ei kuitenkaan ole selvyyttä, pitääkö tämä oletamus paikkansa, eikä siitä, minkä suuntainen mahdollinen virhe on.

Ansiotulot arvioitiin käytettävissä olleiden tunti- tai päiväpalkkatietojen sekä tästä tutkimuksesta saatujen työpanoslukujen perusteella.

Ansio työpanos teollisuuteen, kauppaan ym. elinkeinoin kerrottiin sahatyöntekijän päiväpalkalla (8 × tuntipalkka, Sosiaalinen aikakauskirja 1951, s. 289). Maatalouden ansiotyöpanos kerrottiin lääneittäin omassa ruoassa olevan tilapäisen miespuolisen päivätyöläisen kesäpäiväpalkalla (Sosiaalinen aikakauskirja 1951, s. 32). Metsätalouden ansiotyöpanos jaettiin hakkuu- ja ajotyöpanoksen kesken siten, että hakkuutyöpanoksen osuus metsätalouden koko ansiotyöpanoksesta oletettiin yhtä suureksi (72 %) kuin maaseudun työvoiman tutkimuksen mukaan kaikilla maaseudun miehillä. Tähän saatava sisältyä virhe, koska vähintään 5 hehtaaria peltoa käsittävien viljelmien miehet osallistunevat suhteellisesti enemmän ajotöihin kuin kääpiöviljelmien miehet. Toisaalta taas tilattomat miehet tehnevät etupäässä hakkuutöitä. Hakkuutyöpanos kerrottiin alueittain hakkuumiehen keskimääräisellä päiväansionormilla (Sosiaalinen aikakauskirja 1951, ss. 34—35). Kun tämä normi loppuvuodesta oli korkeampi kuin alkuvuodesta, saatiin laskelmassa käytetty päiväansionormi painottamalla alkuvuoden päiväansionormi luvulla 2 ja loppuvuoden luvulla 1, koska $\frac{2}{3}$ metsätyöpanoksesta kuului alkuvuoteen. Arvioitu ajotyöpanos kerrottiin ajotyön päiväansionormilla (Sosiaalinen aikakauskirja 1951, s. 34). Ajotyöpalkasta katsotaan tavallisesti 40 % ajomiehen palkaksi. Hevosen osuuden katsotaan peittävän hevosen hinnasta, ruokkimisesta, ajokaluston hankkimisesta ym. aiheutuvat kustannukset. Hevosen osuutta voidaan kui-

tenkin pitää osittain palkkana siitä, että viljelijä viljelee hevoselleen rehun ja hoitaa sen. Edellä maataloustuloa laskettaessa ei rehulle laskettu hintaa, koska sen katsottiin tulevan jalostetuksi muiksi tuotteiksi. Se itse tuotettu rehu, joka hevosille syötetään niiden suorittaessa ajotyötä vieraan metsässä saa kuitenkin hinnan vasta tässä hevosen osuudessa ajotyöpalkasta. Siksi otettiin ajotyötuloja laskettaessa huomioon koko ajotyön palkanormi. Ansiotyöpanos talojen sekä teiden ja rautateiden rakentamiseen kerrottiin valtion palveluksessa olleiden tie-, rata- yms. työntekijöiden keskimääräisillä urakka-ansioilla (tuntiansio \times 8), jotka saatiin eri kalleusryhmissä. Oulun ja Lapin läänit kuuluivat kalleimpaan, muut alueet halvimpaan ryhmään (Sosiaalinen aikakauskirja 1951, s. 260). Raakapuun kaukokuljetuksen ansiotyöpanos kerrottiin 10-tuntisen uittotyöpäivän ansiolla (Sosiaalinen aikakauskirja 1951, s. 35). Näin saadut erilaiset ansiotulot laskettiin yhteen ja jaettiin 2—4.⁹⁹ peltohehtaarin viljelijöiden lukumäärällä.

Keskimääräisiksi ansiotuloiksi saatiin miestä kohti 72 000 mk. Pienhköjä virheitä on voinut aiheutua siitä, että työpanokset erilaisiin töihin (mm. teollisuus, kauppa jne.) jouduttiin kertomaan yhden alan päivä-ansioilla. Asevelvollisten ja opiskelijoiden mukana olo pienentää myös ansiotöistä saatujen tulojen arviota.

Oman maa- ja metsätalouden antamien tulojen ja ansiotöistä saatujen tulojen summaan lisättiin vielä rahaksi arvioitu etu omasta asunnosta miestä kohti (8 250 mk/v). Kokonaistuloiksi saatiin yhteensä 191 000 mk.

Ei ole tietoa, minkä suuruisia asunnot eri kokoisilla viljelmillä keskimäärin olivat vuonna 1950. Vuonna 1937 suoritettun maaseudun asunto-oloja selvittävän tutkimuksen mukaan (MODEEN 1938, s. 405) »pienviljelijöiden» (viljelmällä peltoa korkeintaan 10 hehtaaria) asunnoista 57 % käsitti enintään 2 huonetta. Koska tässäkin ryhmässä asunnon huoneluku kasvoi viljelmän peltoalan kasvaessa, oletettiin, että 2—4.⁹⁹ peltohehtaarin viljelijöiden asunnoissa oli keskimäärin 2 huonetta. Tämä oletamus saattaa olla virheellinen, koska sodanjälkeisessä rakennustoiminnassa on pyritty saamaan isompia asuntoja kuin aikaisemmin. Ei kuitenkaan ole tietoja, missä määrin sodanjälkeinen rakennustoiminta on vaikuttanut kääpiöviljelmien miesten asumistasoon. Asuntoetu arvioitiin vuonna 1950 suoritettun vuokratiedustelun antamien tietojen perusteella (Sosiaalinen aikakauskirja 1951, ss. 331—342). Keskimääräiseksi kuukausivuokraksi huoneen ja keittiön käsittävissä asunnoissa (uunilämmitys, ennen vuotta 1940 valmistuneet talot) saatiin 825 mk. Kun se jaettiin viljelijäperheeseen kuuluvien miesten luvulla (1.²), saatiin keskimääräinen asuntoetu miestä kohti.

Tästä laskelmasta puuttuvat uudisraivauspalkkiot. Niitä maksettiin alle 5 peltohehtaarin viljelmillä 50—90 % työkustannuksista. Jos työkustannukset lasketaan maataloustyöntekijän päiväpalkan perusteella, saadaan noin 7 000 mk vuodessa miestä kohti (keskimääräinen työpanos 12 päivää). Kokonaistuloksi kääpiöviljelmän miestä kohti keskimäärin saadaan siis 198 000 mk/v.

Tällä tavalla laskettuja kääpiöviljelmien miesten kokonaistuloja ja palkkatyöntekijöiden vuosituloja on varsin vaikea verrata edellä jo mai-

nituisista syistä. Mikäli jonkinlainen rinnastus silti halutaan tehdä, on ainoa päätelmä, että kääpiöviljelmien miesten kokonaistulot ovat pienemmät kuin esim. sahatyöntekijöiden (293 000 mk), vaikka edellisiin työlle laskettavan palkan lisäksi sisältyy pääomatuloja.

Sahatyöntekijän vuositulot = $122 \times 8 \times 300$ (Sosiaalinen aikakauskirja 1951, s. 289), jolloin on oletettu, että poissaolo- ja ylityötunnit keskimäärin vastaavat toisiaan. Työttömyyttä ei sahatyöntekijöillä vuonna 1950 suuremmassa laajuudessa ollut, talvikauden 1949—50 työttömyys keskittyi suurimmaksi osaksi metsätöitä tekevään väestön osaan.

Edellä suoritettu vertailu ei liioin osoita 2—4.⁹⁹ peltohehtaarin viljelmien haltijaperheiden ja sahatyöntekijäperheiden kulutustasojen välistä suhdetta. Kääpiöviljelmien haltijaperheisiin kuuluvien muiden henkilöiden maataloustulo ja ansiotulot on myös otettava huomioon kulutustasoa laskettaessa. Perheen naisten maataloustulo nousee varsin lähelle miesten vastaavaa tuloa. Toisaalta saattaa myös sahatyöntekijäperheeseen kuulua useita ansiotöissä olevia jäseniä. On kuitenkin todennäköistä, että kääpiöviljelmien haltijaperheidenkin kulutustaso jää alemmaksi kuin palkkatyöntekijöiden (vrt. K. U. PIHKALA 1954, s. 279). Sen vastapainoksi he ehkä voivat laskea ne immateriaaliset edut, jotka itsenäinen, riippumaton asema viljelmän haltijana heille tuo. Nämä immateriaaliset edut ovat kuitenkin kääpiöviljelmien haltijaperheiden kohdalla sangen vaatimattomat verrattuna varsinaiseen viljelijäväestöön. On mahdotonta objektiivisesti arvostella, riittävätkö ne korvaamaan palkkatyöntekijöihin verrattuna alemman kulutustason.

8. Sosiaalinen maatalouspolitiikka

Maatalouspolitiikka on se osa valtion, kunnan tai järjestön toiminnasta, jonka tarkoituksena on maatalousolojen parantaminen. Toiminta voi kohdistua joko maatalousolojen yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen parantamiseen tai maataloustuotannon edistämiseen (Maatalouden tietosanakirja 1929, ss. 912—914).

Maatalouden yhteiskunnallisten olojen parantaminen on maatalouspolitiikan sosiaalipoliittinen puoli, koska se, kuten sosiaalipoliitiikka yleensä pyrkii poistamaan yhteiskunnallisia epäkohtia. Suomessa sosiaalinen maatalouspolitiikka lähinnä pyrkii vaikuttamaan maanomistusoloihin ja korjaamaan niissä olevia epäkohtia. Siten se on eräs yleisen sosiaalipoliitiikan erikoisala. Nykyisin siihen Suomessa kuuluu lähinnä asutuspolitiikka, joskin myös maataloustuotannon edistäminen on saanut selviä sosiaalipoliittisia piirteitä, kuten erilaiset tukipalkkiot heikoimmassa taloudellisessa asemassa oleville maatalouden harjoittajille osoittavat.

Seuraavassa pyritään tarkastelemaan Suomessa harjoitettua sosiaalista maatalouspolitiikkaa, sikäli kuin se on kohdistunut maanomistusolojen parantamiseen.

Suurin sosiaalinen epäkohta maaseudulla tämän vuosisadan kahdella ensimmäisellä kymmenluvulla oli epäitsenäisen maatalousväestön suuri suhteellinen määrä maata omistaviin verrattuna (vrt. GEBHARD 1913). Torppareiden ja mäkitupalaisten oikeudet ja velvollisuudet maan omistajaa kohtaan olivat epämääräiset. Päivätyövelvollisuudet saattoivat muodostua hyvin raskaiksi, ja lisäksi oli tarjolla vaara joutua pois vuokratulta tilalta, ilman korvausta suoritetusta työstä ja parannuksista. Tilattomien kohdalla olivat pahimmat epäkohdat huonot asunto-olot (ilman omaa asuntoa olevien, loisina elävien perheiden runsas lukumäärä) sekä toimeentulon epävarmuus. Itsenäistyneen Suomen ensimmäinen suuri sosiaalinen uudistus olikin maanvuokrajärjestelmän lopettaminen. Ns. torpparivapautuslaki (vuonna 1918) antoi torppareille ja mäkitupalaisille oikeuden lunastaa vuokraamansa alueet itsenäisiksi tiloiksi valtion rahallisen avustuksen turvin. Jokseenkin samaan aikaan ryhdyttiin myös tilattoman väestön

asuttamiseen. Ensimmäinen asutuslaki, ns. Lex Kallio, annettiin vuonna 1922.

Näiden molempien varsin laajakantoisten uudistusten päätarkoituksena näyttää olleen pysyttää maatalousväestön osuus suhteellisen korkeana (vrt. Asutustoimintakomitean . . . 1933, ss. 151—156), samalla kun sen keskuudessa vallinneet sosiaaliset epäkohdat poistettaisiin sen yhteiskunnallista rakennetta muuttamalla. Samaa tarkoitukseen ovat pyrkineet myöhemmätkin asutuslait (mm. maanhankintalaki 1945, vrt. VENNAMO 1954, ss. 2—3).

Suhteellisesti suuri maatalousväestö katsottiin edulliseksi monestakin syystä. Maataloudessa, varsinkin itsenäisenä yrittäjänä työskentelyä pidetään yleensä elämänmuotona, joka on omiaan kasvattamaan henkisesti terveitä ihmisiä. Toisaalta katsottiin maatalouden parhaiten pystyvän tarjoamaan tilattomalle väestölle, samoin kuin väestön kasvullekin työtä ja kunnollisen toimeentulon (vrt. Asutuslainsäädäntötoimikunnan . . . 1943, ss. 69—78).

Teollisuus, kauppa, liikenne ym. elinkeinot olivat kehityksensä alussa saaneet suurimman osan tarvitsemastaan työvoimasta juuri epäitsenäisen maatalousväestön piiristä. Myös myöhemmin on näiden elinkeinojen kehitys tapahtunut maataloudesta siirtyneen työvoiman turvin. Varsin yleisesti oltiin 1920- ja 1930-luvulla kuitenkin sitä mieltä, että nämä elinkeinot eivät jatkuvasti kykenisi sijoittamaan edes väestön kasvua palvelukseensa. Mikäli teollistuminen yhä jatkuisi, pelättiin teollisuuden tuotoksen kasvavan niin suureksi, että sitä ei pystyittäisi kotimaassa kuluttamaan, eikä liioin viemään ulkomaille. »Tämä panee pelkäämään, ettei maamme teollisuudella ole, vaikka sitä koettaisimme mahdollisimman suuressa määrin tukea, mahdollisuutta kehittyä niin nopeasti, että koko väestön lisäys voitaisiin sijoittaa teollisuuteen. Siitä on seurauksena, että kaupungeissa tulee aina olemaan huomattava määrä työttömiä. Näiden määrän täytyy, ellemme voi ainakin osaa väestön lisäyksestä sijoittaa maaseudulle, vuosi vuodelta yhä lisääntyä, kuten nykyisin on (edelläolevan) tilaston mukaan käynytkin.» Näin päätteli asutustoiminnan edistämistä selvittelemään asetettu komitea (Asutustoimintakomitean . . . 1933, s. 156). Lisää aihetta tälle pelolle tuntui antavan 1930-luvun ankara pulakausi, jolloin teollisuuden työntekijät suurin joukoin jäivät työttömiksi kaikissa teollistuneissa valtioissa, vaikka työttömyys Suomessa kohosi etupäässä maa- ja metsätalousväestöä ainakin aluksi (vrt. SUVIRANTA 1931, ss. 103—105). Kun vuoden 1936 asutuslakia käsiteltiin eduskunnassa, esitettiin keskustelussa monesti asutustoiminnan perusteluna työttömyy-

den pelko (vrt. Valtiopäivät 1935). »Sen (asutustoiminnan) voimaperäinen toteuttaminenhan on juuri paras ennakkotoimenpide työttömyyden torjumiseksi», lausui silloinen kulkulaitosministeri LINNA (Valtiopäivät 1935, s. 1689). Eräs pääperustelu tilattomien asuttamiselle oli siten työllisyyspoliittinen.

Maareformin eri vaiheissa, mm. maanhankintalain nojalla, on uusia itsenäisiä tiloja muodostettu seuraavan asetelman osoittamat määrät (Suomen Tilastollinen vuosikirja 1944—45, s. 356 ja 1951, s. 85, Asutustoiminnan aikakauskirja 1951, s. 14).

Torpparivapautuslain nojalla vv. 1918—41	100 000	
Tilattoman väestön asutustoiminnalla, josta		
valtion maille vv. 1925—50	6 700	} 41 800
valtion ostamille maille vv. 1894—1950	5 700	
asutuskassalainoilla ja vuoden 1922 asutuslain nojalla vv. 1924—50	28 700	
muulla tavalla	700	
Maanhankintalain nojalla vv. 1945—50	56 000	

Lisäksi syntyi sotien välisenä kautena varsin runsaasti uusia tiloja valtion asutustoiminnan ulkopuolella. Lähinnä tämä tapahtui entisiä tiloja osittamalla, jolloin myös asutustoiminnan kautta syntyneitä tiloja saatettiin jakaa. Tällä tavalla muodostuneiden tilojen luvusta ei ole tarkkaa tietoa. Kun vuonna 1950 oli kaikkiaan 466 000 tilaa (Yleinen maatalouslaskenta ... 1954, s. 21), oli vastaava luku 271 000 tilaa vuonna 1901 (GEBHARD 1908, s. 41). Puolen vuosisadan aikana oli tilojen lisäys siten 195 000, joista asutustoiminnan kautta oli muodostettu 97 000.

Puolen vuosisadan kuluessa on maaseudulla ja maataloudessa tapahtunut huomattava sosiaalinen rakennemuutos. Maanvuokraajat ovat käytännöllisesti katsoen kokonaan hävinneet ja tilattomien maataloustyöntekijöiden luku on pienentynyt sekä absoluuttisesti että suhteellisesti. Seuraava asetelma osoittaa miespuolisten ammatissa toimivien maataloustyöntekijöiden lukumäärän ja osuuden maaseudun koko ammatissa toimivasta miespuolisesta väestöstä eräinä vuosina (GEBHARD 1913, s. 89, Suomen Tilastollinen vuosikirja ... 1928, s. 52, 1937, s. 54, 1949, s. 36, 1953, ss. 44—45).

Vuosi	1901	1920	1930	1940	(1950)
Miehiä	..	198 000	162 000	136 000	(46 000)
%	(48)	33	26	22	(11)

Vuoden 1901 luku tarkoittaa maataloustyöntekijöiden ruokakuntien osuutta maatalousväestön ruokakuntien koko lukumäärästä. Mikäli »ilman

varsinaista ammattia olevat päiväläiset» luetaan maatalousväestöön, nousevat vuosien 1920—1940 luvut jonkin verran korkeammiksi. Sama aleveva suunta niillä kuitenkin on silloinkin, ja väheneminen on prosentuaalisesti samaa suuruusluokkaa. Vuoden 1950 luvut eivät ole vertailukelpoiset edellisten vuosien lukujen kanssa, siksi erilaiselle pohjalle ammatti- ja elinkeinotilasto nykyisin rakentuu. Luvut osoittavat kuitenkin, että aleveva suunta maataloustyöntekijöiden lukumäärässä on jatkunut.

Maataloustyöntekijöiden lukumäärän väheneminen on osaksi aiheutunut harjoitetusta määrätietoista asutuspolitiikasta, osaksi teollisuuden, kaupan ym. elinkeinojen laajenemisesta. Myös valtion toiminnan ulkopuolella tapahtunut maatalouteen sijoittuminen lienee saanut vauhtia siitä yleisestä maataloutta ja asutustoimintaa suosivasta mielipiteestä, mikä maassamme sotien välisenä kautena vallitsi.

Asutustoimenpiteitä suunniteltaessa on harkittu, paljonko maatalouskelpoista maata muodostettaville tiloille tulisi antaa, jotta ne takaisivat viljelijäperheelle riittävästi työtä ja kunnollisen toimeentulon. Eri laeissa on tämä päämäärä katsottu saavutettavan, kun tiloille annetaan peltoa ja maatalouskelpoista maata 5—10—15 ha. Näiden ns. viljelystilojen lisäksi on muodostettu ns. asuntoviljelmiä ja -tontteja, joiden tarkoituksena on ollut antaa asunto ja osa elintarvikkeista sellaisille perheille, jotka saavat pääasiallisen toimeentulonsa ansiotöistä viljelmän ulkopuolelta. Näitä asuntoviljelmä pyrittiin lähinnä muodostamaan seuduille, joissa oli tarjolla ansiotyömahdollisuuksia.

Varsinkin asuntoviljelmät ovat olleet peltoalaltaan pieniä. Usein ei myöskään viljelystiloiksi tarkoitettujen tilojen peltoala ole noussut 5 hehtaariin, koska raivaustoiminta on eri syistä saattanut jäädä kesken. Niinpä 61 % torpparivapautuslain mukaan, 64 % eri asutuslakien mukaan, 53 % maanhankintalain mukaan sekä 48 % muulla tavalla muodostetuista viljelmistä oli v. 1950 peltoalaltaan 5 hehtaaria pienempiä (Yleinen maatalouslaskenta ... 1954, s. 53).

Seuraava asetelma osoittaa kääpiöviljelmien lukumäärän ja osuuden kaikista vähintään ¼ hehtaaria peltoa käsittävistä viljelmistä eri vuosina (GEBHARD 1908, s. 41, Yleinen maatalouslaskenta ... 1954, s. 21). Vuoden 1901 luvut tarkoittavat 0.5 peltohehtaaria suurempia viljelmiä.

Vuosi	1901	1929—30	1941	1950
Kääpiöviljelmiä	97 000	157 000	148 000	194 000
%	36	54	52	53

Viljelmien lukumäärän väheneminen vuodesta 1930 vuoteen 1941 joh-

tuu siitä, että luovutetulla alueella olleet viljelmät eivät vuonna 1941 ole luvuissa mukana.

Tilattoman väestön maatalouteen sijoittaminen on kieltämättä tarjonnut etuja sille itselleen. Verrattuna vuosisadan kahden ensimmäisen kymmenluvun oloihin ovat sen elinehdot ja kulutustaso huomattavasti parantuneet. Pienuudesta huolimatta viljelmät ovat tarjonneet haltijaperheelleen ainakin asunnon ja osan elintarvikkeista taloudellisesti varsin vaihtelevina aikoina molempien maailmansotien välisenä kautena. Suuri lamakausi 1930-luvulla koetteli raskaasti maatalousväestöämme, mutta oma pien- tai kääpiöviljelämä takasi kuitenkin jonkinlaisen suojan työttömyyttä ja puutetta vastaan. Myös asunto-olot ovat ratkaisevasti parantuneet.

Maareformien avulla on tilaton maatalousväestö saatu melkein kokonaan katoamaan, osan siirryttyä muihin elinkeinoin. Vuoden 1950 väestönlaskennan mukaan suuri enemmistö, yli 90 % maatilataloudesta pääasiallisen toimeentulonsa saaneesta ammatissa toimivasta väestöstä oli itsenäisiä yrittäjiä tai heitä avustavia perheenjäseniä (Suomen Tilastollinen vuosikirja . . . 1953, ss. 44—45). Tuntuu siltä, että tilaton maatalousväestö ei enää ole sellainen sosiaalinen epäkohta kuin aikaisemmin. Sen asema on palkkatyöntekijöihin yleensä kohdistuneen sosiaalipolitiikan sekä maaseudun olojen yleisen paranemisen ansiosta huomattavasti edullisempi kuin ennen. Suurimman sosiaalisen probleemin maaseudulla muodostavatkin nykyisin kääpiöviljelmien miehet. Heistä on tullut maatalousväestön heikoimmassa taloudellisessa ja sosiaalisessa asemassa oleva pohjakerros.

Kuten edellä kävi ilmi, muodostui kääpiöviljelmien miesten oman työn panos esim. peltohehtaaria kohti laskettuna hyvin suureksi. Niinpä varsin monet asuntoviljelmiksikin tarkoitetuista viljelmistä muodostuivat haltijaperheensä pääasialliseksi toimeentulon lähteeksi. Kääpiöviljelmien miesten vuositulot jäivät kuitenkin varsin alhaisiksi lähinnä siitä syystä, että maataloustulo oman työn päivää kohti oli pienempi kuin esim. maataloustyöntekijän päiväansio, vaikka maataloustuloon sisältyi myös pääomatuloja. Siten heidän kulutustasonsa jäi alhaisemmaksi kuin muiden yhteiskuntaryhmien.

SAULI (1951, s. 160) on todennut, että viljelmän haltijaperheiden tulotaso nousee varsin voimakkaasti viljelmän koon kasvaessa. Tämä onkin selvää, sillä mahdollisuudet tehokkaaseen, rationaaliseen maataloustuotantoon ovat yleensä sitä paremmat mitä suurempi viljelämä on, ellei oteta huomioon erikoismaataloutta, jota meillä harjoitetaan vähäisessä määrin.

Teknillinen kehitys maataloudessa onkin voimakkaimmin edistynyt suurilla viljelmillä. Toisaalta ovat eri alojen palkkatyöntekijöiden sosiaaliset olot sekä ansiot itsenäisyyden aikana huomattavasti parantuneet. Tämä on tapahtunut myös siksi, että maareformit ovat sitoneet maatalouteen väestöä, joka muuten olisi tarjonnut työvoimansa muihin elinkeinoin ja painanut niiden palkkatasoa alaspäin. Varsinkin teollisuustyöntekijöiden hyvä järjestymisen on kuitenkin toinen heidän palkkatasoonsa vaikuttanut tekijä. Ei kylläkään ole tietoja tilattoman väestön jakautumisesta eri elinkeinoin, mutta maaseudun työvoiman tutkimus tuntuu viittaavan siihen, että heistä enemmistö oli eri alojen, mm. teollisuuden ammattimaisia työntekijöitä. Ainakin näiden tilattomien kulutustaso lienee korkeampi kuin kääpiöviljelmien miesten, vaikka kohonneet työpalkat ovat tulleet myös viimeksi mainittujen hyödyksi sikäli kuin he tekevät ansiotöitä.

Maareformit ovat aikanaan merkinneet huomattavaa sosiaalista parannusta maaseudun epäitsenäiselle väestölle, ensimmäistä askelta parempiin sosiaalisiin oloihin. Kun muidenkin yhteiskuntaryhmien olot samanaikaisesti paranivat, merkitsivät ne useimmiten vain absoluuttista, mutta eivät suhteellista parannusta. Uusi kehitysvaihe on tuonut mukanaan uusia epäkohtia.

Kirjallisuusluettelo — References

- Action against unemployment. 1950. International labour office. Studies and reports, New Series 20. Geneva.
- Asutuslainsäädäntötoimikunnan mietintö 1943. Komiteanmietintö n:o 6 — 1943. Helsinki.
- Asutustoiminnan aikakauskirja. 1951. N:o 7. Helsinki.
- Asutustoimintakomitean mietintö 1933. Komiteanmietintö n:o 11 — 1933. Helsinki.
- DUERR, WILLIAM A. 1949. The economic problems of forestry in the Appalachian region. Cambridge.
- ELLILÄ, K. J. 1950. Maataloustuotantomme suuntakysymyksiä. Maatalous 43, ss. 3—6. Helsinki.
- »— 1953. Maataloustekniikan kehitys ja maatalouspolitiikka. Kansallis-Osake-Pankki. Taloudellinen katsaus, ss. 251—258. Helsinki.
- GEBHARD, HANNES. 1908. Tilastollinen tutkimus yhteiskunta-taloudellisista oloista Suomen maalaiskunnissa v. 1901. Viljelyn maan ala ja sen jakautuminen. Helsinki.
- »— 1913. Tilastollinen tutkimus yhteiskunta-taloudellisista oloista Suomen maalaiskunnissa v. 1901. Maanviljelysväestö. Helsinki.
- HEIKINHEIMO, LAURI. 1954 a. Metsätyövoiman tutkimusmenetelmä. Maaseudun työvoiman tutkimuksia I. Summary: Method of surveying forest labour. Finnish labour force studies I. Acta forestalia fennica 63. Helsinki.
- »— 1954 b. Sahatavaran vientitulon jakaantumisesta vuosina 1913—1953. Summary: On the distribution of income from Finnish sawn timber exports in the years 1913—1953. Acta forestalia fennica 61. Helsinki.
- »— 1955. Maaseudun miestyövoiman arkiajan käyttö. Maaseudun työvoiman tutkimuksia II. Summary: Use of rural manpower. Finnish rural labour force studies II. Acta forestalia fennica 63. Helsinki.
- JUTIKKALA, EINO. 1934. Väestö ja asutus 1500-luvulta 1800-luvun puoliväliin. Suomen kulttuurihistoria II. Jyväskylä.
- »— 1942. Suomen talonpojan historia. Porvoo.
- »— 1953. Uudenajan taloushistoria. Helsinki.
- KAHMA, J. 1950. Ainoa mahdollinen tie. Talouselämä, s. 981. Helsinki.
- KAHRA, ELJAS. 1938. Työttömyys vuosina 1928—36. Työttömyysneuvoston julkaisuja. Helsinki.
- KILPI, O. K. 1913. Suomen ammatissatoimiva väestö ja sen yhteiskunnalliset luokat vuosina 1815/75. I. Maaseutu. Helsinki.
- KOROLEFF, A. et al. 1951. Stability as a factor in efficient forest management. Pulp and paper research institute of Canada. Woodlands research index 89. Montreal.
- Kotiteollisuuskomitean mietintö. Komiteanmietintö 1950. Helsinki. Moniste.
- KUUSI, ERNO. 1931. Sosialipolitiikka I—II. Porvoo.
- Lausunto metsätyövoiman tarpeen vähentämisestä ja metsätyövoiman saattamisesta nykyistä vakinaisemmalle kannalle. 1952. Talouspoliittisen suunnitteluneuvoston työvaliokunnan asettaman asiantuntijatoimikunnan ... Helsinki. Moniste.
- Maaseudun elinkeinokomitean mietintö. Komiteanmietintö 1951. Helsinki. Moniste.
- Maatalouden tietosanakirja. 1929. II osa. Helsinki.
- Metsälehti. 1950. 3. 2. 1950. Helsinki.
- MODEEN, G. 1938. Maaseudun asunto-olot. Sosiaalinen aikakauskirja ss. 397—416. Helsinki.
- MOORE, W. E. 1945. Economic demography of Eastern and South-Eastern Europe. League of Nations. Geneva. Sitaatti teoksessa Action against unemployment.
- Pellervon kalenteri 1954.
- PIHKALA, K. U. 1947. Työn käyttö suomalaisessa maataloudessa. Asutuskysymys ja maataloutemme kehitysmahdollisuudet, ss. 92—107. Helsinki.
- »— 1952. Ihmistyön käyttö Suomen maatalousviljelmillä v. 1950. Maatalous 45, ss. 167—173. Helsinki.
- »— 1953. Itsenäinen perheviljelmä maaseudun talous- ja yhteiskuntaelämän perustana. Maaseudun Tulevaisuus n:o 58. Helsinki.
- »— 1954. Arviointia asutusohjelmamme taloudellisista vaikutuksista. Kansantaloudellinen aikakauskirja, ss. 261—286. Helsinki.
- PIHKALA, RURIK. 1937. Maanviljelystalouden alkeet. Porvoo.
- RISTIMÄKI, TOINI. 1955. Nuorukaisten ja täysi-ikäisten miesten arkiajan käyttö. Maaseudun työvoiman tutkimuksia III. Summary: Annual round of activity of youths and adult men. Finnish rural labour force studies III. Acta forestalia fennica 63. Helsinki.
- SAKSA, P. J. 1952. Viljelmien suuruusluokat. Uusi Suomi 3/5 1952. Helsinki.
- SAULI, LIISA. 1951. Viljelijäperheiden elintaso maataloushallituksen kirjanpitoiltoilla tilivuosina 1935/36—1948/49. Summary: The standard of living of farm families on the bookkeeping farms of the board of agriculture in the fiscal years 1935/36—1948/49. Acta agralia fennica 75. Helsinki.
- SELIN, LAURI. 1954. Metsätaloutemme verotetut tulot vuosina 1950—1953 erään laskelman valossa. Summary: Forestry income taxed in Finland in 1950—1953 in the light of a calculation. Acta forestalia fennica 61. Helsinki.
- Sosiaalinen aikakauskirja 1950 ja 1951. Helsinki.
- SUNILA, J. E. 1922. Viljelmän suuruusasteet. Suomen Maatalous I. ss. 277—285. Porvoo.
- Suomen Asetuskokoelma 1950. Helsinki.
- Suomen tilastollinen vuosikirja. Eri vuosilta. Helsinki.
- SUVIRANTA, BRUNO. 1931. Suomi ja maailman taluspula. Taloudellisen neuvottelukunnan julkaisu n:o 12. Helsinki.
- SVENNILSON, INGVAR. 1948. Den framtida tillgången på arbetskraft och dess återverkningar på den ekonomiska utvecklingen. Forhandlingerne ved Det Nordiske Nationaløkonomiske Møde i København den 19. — 21. August 1946, ss. 72—90. København.
- Taloudellinen tilannekatsaus, laadittu elokuussa 1951. 1951. Valtiovarainministeriön kansantalousoasto. Helsinki.

- Tilastokatsauksia, julkaissut tilastollinen päätoimisto. 1953. N:o 7. Helsinki.
- Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta. XL. Tilivuosi 1951—1952. 1954. Maataloushallituksen tiedonantoja N:o 313. Helsinki.
- Valtiopäivät 1935. Pöytäkirjat II. Helsinki.
- Valtiovarainministeriön kansantalousosaston suhdannesarjat. Vv. 1950—1953. Helsinki.
- WARRINER, DOREEN. 1939. Economics of peasant farming. London — New York — Toronto.
- VEDEL—PETERSEN, K. 1948. Forhandlingerne ved Det Nordiske Nationaløkonomiske Møde i København den 19.—21. August 1946. København. Puheenvuoro.
- VENNAMO, VEIKKO. 1954. Sotienjälkeisen asutustoiminnan merkityksestä. Kansamme Talous n:o 6, ss. 2—3. Helsinki.
- WESTERMARCK, N. 1949. Factors influencing the seasonal variation of labour consumption on Swedish family farms. Reprinted from the annals of the Royal Agricultural College of Sweden. Vol. 16. Uppsala.
- WIESLANDER, G. 1948. Arbetskraftsbalansen inom Norrbottens läns skogsbruk intill år 1970. Umeå.
- Yleinen maatalouslaskenta v. 1950. Osa I: Yleinen osa. 1954. Suomen virallinen tilasto III. Maatalous 45. Helsinki.

Use of manpower of dwarf farms Finnish rural labour force studies IV

Summary

1. Introduction

By the turn of the century rural Finland had a numerous dependent population of farmless and cottagers, manpower that agriculture was unable fully to utilize. Thanks to this »surplus» population rapidly growing industry was able to find the labour force it required. Industrialization provided new opportunities of making a livelihood for this surplus population, and emigration also took away a part. Part of it was attached to agriculture by means of land reforms, and it is for this part the problem of a relative surplus of population in Finland still awaits solution.

2. Object and method of investigation

The investigation into the manpower of dwarf farms is an integral part of the 1950 rural labour force survey carried out by the Institute of Forest Economics, Helsinki University. The purpose of the present work is to study the use of manpower of dwarf farms in 1950. A *dwarf farm* in the following refers to a farm with 0.25—4.99 ha under plough. The farms are classified according to the acreage under plough:

Class I	0.25—0.99	hectares	under	plough
Class II	1.00—1.99	»	»	»
Class III	2.00—4.99	»	»	»

The manpower of dwarf farms refers to men of 15—64 years of age, members of the family holding the farm, whose input of unpaid labour to farming was not less than 21 days in 1950. They are called in the following *the men of dwarf farms*. The men of dwarf farms living in the Aaland Islands are not included.

The aim is to find out the extent to which the labour input in 1950 was to farming for the worker's own account and the part played by paid work outside the farm. Unemployment, labour input to relief work and underemployment have been measured in terms of man-days. In addition, an estimate is made of the extent to which manpower from dwarf farms could be transferred to other occupations, theoretically, and of the total annual income of the men of dwarf farms. The basic tables showing the weekday activities of the men of dwarf farms are published in the book »Use of rural manpower» (HEIKINHEIMO 1955).

The material for the rural labour force survey was collected in connection with the 1950 census as a sample. The total of men of dwarf farms in the sample is shown in Table 1/p. 13. A separate paper has been published on the survey method (HEIKIN-

HEIMO 1954 a); it gives details of the sampling and raising methods and of the accuracy of the survey results. The accuracy of the results of the survey of dwarf farm manpower may be somewhat lower than that of the rural labour force survey in general. Loss of small groups may be more common here as the activity of the men of dwarf farms is split up into numerous small groups, difficult to remember in the interview. However, it is impossible to determine how much greater the possibility of response bias is in the forms of the men of dwarf farms. The influence of sampling biases and compilation errors, on the other hand, is of the same order in all the sections of the rural labour force survey.

3. Dwarf farms and their manpower

Table 2/p. 15 shows the total of dwarf farms and Fig. 1/p. 16 their territorial distribution. Table 3/p. 16 shows the average forest area of the dwarf farms.

Table 4/p. 17 gives the totals of the men of dwarf farms in 1950 and their percentage of all the farmers and all rural men. Table 5/p. 18 shows the number of men per farm. It is to be noted that in South Finland many have left the farming of dwarf holdings for other industries and the number of men participating in work on the farm averaged less than 1.

The same is indicated by Fig. 2/p. 19. In it is illustrated the age structure of the men of dwarf farms as compared with all rural men. The horizontal columns indicate number of men of dwarf farms in per cent of all rural men in each 5- or 10-year age group. The percentage is shown in the corner of each column.

If the age structure of the men of dwarf farms were similar to that of all rural men all the columns would be of equal height. However, their percentage was higher in the old than in the young age groups. In the industrialized areas of South Finland this percentage was higher the older the age class. In the East and North Finnish areas, on the other hand, dominated by agriculture and forestry, the percentage of the 20—29 age group only was significantly lower than that of the other age groups. There the flight from the land has obviously started later than in South Finland.

4. Use of manpower on dwarf farms

41. Input of unpaid labour

The input of unpaid labour covers the input of unpaid labour to farming (agriculture and housekeeping, forestry, land clearing and building work), to hunting, fishing, reindeer breeding and to handicraft and small scale industry. The total input of unpaid labour by the men of dwarf farms (29.9 million man-days) amounted to 52 per cent of their total activity. Fig. 3/p. 21 shows the total activity of men of dwarf farms.

Table 6/p. 22 shows the input of unpaid labour and its sub-groups in per cent of the total activity. Table 7/p. 24 shows the distribution of the men of dwarf farms by their input of unpaid labour to farming. Farming was taken to include agriculture plus cattle husbandry, housekeeping, building and clearing of new land. Remembering that the number of men per farm was higher in East and North Finland than in South Finland (Table 5/p. 18) and that cultivation in South Finland was more intense than elsewhere (e.g. special forms of agriculture were concentrated in

South Finland), the differences between the districts stand out more markedly than in Tables 7 and 8 (cf. Table 19/p. 69 input of unpaid labour to agriculture per hectare under plough).

The dissimilar economic structure in the different parts of the country is largely responsible for the above territorial differences. East and North Finland are districts dominated by agriculture and forestry, while other industries are little developed. As the chances of finding paid work are smaller there than in the other parts of the country and the habitual level of consumption is low the men of dwarf farms have less desire or need to intensify their unpaid labour. In the industrialized districts of South Finland the diversified forms of economic life provide more opportunities for other work and the need of monetary income is greater than in the more natural economy of East and North Finland. Doubtless the conditions for agriculture are also weaker in East and North Finland. The importance of the dwarf farm's own forestry is greater than in South Finland (Table 6/p. 22). However, this does not suffice to account for the territorial differences.

Fig. 4/p. 31 shows the seasonal variation in the input of unpaid labour in the various farm size classes. Monthly labour inputs are computed in percentages of total monthly activity, which gives an idea of the mutual ratios of the groups included in the input of unpaid labour. Fig. 5/p. 32 shows the total input of unpaid labour and input of unpaid labour to agriculture by the men of the different farm size classes, plotted on a semi-logarithmic scale to enable comparison between farm size classes.

The seasonal variation in the total input of unpaid labour was not very marked. It is worth noting that even with farmers who have 2.00—4.99 hectares under plough unpaid labour did not account for the total activity in the summer even. As long as farming for their own account is the principal or only source of livelihood for the men of dwarf farms the seasonal variation in the input of unpaid labour remains slight. Particularly in the winter the input of unpaid labour soon grows beyond the requirements of effective work. It may be assumed that men who spend the bulk of the year at paid work tend to concentrate the most important part of their unpaid labour in the summer holidays for example. At other times the work is carried out at night and during weekends or by the female members of the family.

42. Input of paid labour

Farming for the worker's own account is unable in Finnish conditions to provide an adequate livelihood, especially not for the men of dwarf farms, as the acreages under plough and growing forest on the holding are small. Their input of paid labour (20 million man-days), however, is a third less than the input of unpaid labour. Table 9/p. 35 shows the input of paid labour and its sub-groups in per cent of the total activity.

Table 10/p. 36 reveals the distribution of the men of dwarf farms by their input of paid labour. The totals both of men spending the bulk of the year at paid work and of men engaged exclusively in unpaid work at farming seem to have been highest in South Finland. The latter total probably includes those engaged in special forms of agriculture (e.g. market gardeners) concentrated in South Finland and men of advanced age, relatively numerous there, for whom it is more difficult to find paid

work. North Finland again showed the highest number of men only occasionally engaged in paid work.

Tables 11—13 (p. 38 p. 41 p. 43) show the distribution of the men of dwarf farms by their input of paid labour to forestry, to agriculture and to house construction. The general feature of this distribution is that the men of dwarf farms included but few professional workers (labour input not less than 151 days per year) at the occupations listed. The vast majority of the men of dwarf farms represented temporary labour in these occupations (cf. Table 18 / p. 64). If we deduct the professional workers in agriculture, forestry and house construction from the numbers of men engaged in paid work for the bulk of the year (Table 10 / p. 36) we get the figures in Table 14 / p. 46. These figures indicate the number of men of dwarf farms who were professional workers in industry, commerce and communications, white-collar occupations and certain other trades (e.g. road workers). In addition, this group includes the men whose input of paid labour to various types of work totalled a minimum of 151 days per year, i.e. the true general labourers. It is probable that in East and North Finland this group includes relatively more general labourers than in South Finland.

Fig. 6 / p. 48 shows the structure of the paid labour input of men of different farm size classes. The diagram was obtained by computing the paid labour inputs of the different occupations in per cent of the total input of paid labour. Although forest work in Finland is considered the principal paid work of small farmers and the men of dwarf farms the significance of other paid work seems to be greater. In South Finland, the paid labour input to industry etc. was considerably greater than that to forestry. In 1950 there was a declining trend in forestry; hence it is possible that the input of paid labour to forestry was exceptionally small that year.

Figs. 7 / p. 50 and 8 / p. 51 reveal the seasonal variation in the input of paid labour. It was less marked than that of unpaid labour; the difference lay in days of illness, days spent on studies etc., and above all in the unemployment time (cf. Fig. 9 / p. 61) which was at its worst in the winter months.

Apart from industry etc., the seasonal variation in the inputs of paid labour to different occupations was fairly great. This cannot be considered favourable even though the seasonal variation in the total input of paid labour may not be very marked. In such conditions professional workers are few and hence occupational skill and, in jobs paid for on a piece-rate basis, the earnings of the workers are smaller than those of professional workers. In addition, there are numerous wasted days due to trips from one work site to another and to looking for work. The total of days wasted by the men of dwarf farms on trips (and because of weather) was 1.3 million man-days. Moreover, some of the wasted days have evidently been included in the labour input to various jobs as small items of a few days are readily tacked on to a bigger item (HEIKINHEIMO 1954 a).

43. Unemployment

Unemployment of the men of dwarf farms due to lack of paid labour totalled 1.0 million man-days. Labour input to relief work totalled 0.9 million man-days Table 15 / p. 54 shows these figures in per cent of total activity. However, it must be borne in mind that in the rural labour force survey the labour input to relief work

was under-estimated. The figures obtained were only approximately half the official figures which must be considered accurate (HEIKINHEIMO 1954 a, pp. 161—162). As the men of dwarf farms constitute but a part of the material of the investigation concerned it was not considered possible to correct the relief work labour input figures for them, although the figures pertaining to all rural men were corrected to comply with the official figures. In this way the figures in Table 15 / p. 54 and Tables 16 / p. 57 and 17 / p. 58 are too small.

Open unemployment plus labour input to relief work do not alone provide a picture of the total unemployment of the farmer population. In many cases farmers are unwilling to consider as unemployment the time they spend on their own farm on work of low productivity. In such conditions manpower could be employed in other branches of production without adversely affecting the yield of agriculture. This phenomenon, the use of more manpower per hectare under plough or unit of yield than the production methods presuppose (WARRINER 1939, p. 51, Action against unemployment 1950), is termed underemployment. Underemployment of the men of dwarf farms in 1950, according to their own estimate, totalled 1.6 million man-days, i.e. almost as much as open unemployment plus labour input to relief work.

To ascertain the number of week-days of the men of dwarf farms in 1950 that were or would have been at the disposal of the labour market had suitable paid work been available, open unemployment, labour input to relief work and underemployment were added together. The distribution of the men of dwarf farms by the unemployment computed in this way is shown in Tables 16 / p. 57 and 17 / p. 58.

The unemployment of the men of dwarf farms seems to have been greatest in North Finland (counties of Oulu and Lapland). There frictional unemployment — unemployment due to work contracts of short duration or work of a temporary character — swells more than it does in the industrialized districts of South Finland. The need of paid work, too, is greater there than in South Finland as there are more men per farm to do the farm work than in South Finland. As farming for the farmer's own account in South Finland takes up either the greatest part of the total activity — in special forms of agriculture — or but little time if done principally at night and during weekends, underemployment also is not as marked as in North Finland. There the input of unpaid labour per man was of the same order as in the south although the number of men per farm was greater. Fig. 9 / p. 61 shows the seasonal variation in open unemployment, in labour input to relief work and in underemployment. Due to the misleading character of the figures for labour input to relief work its seasonal variation remains too slight; the missing unemployment days should be referred to the early winter of 1950. It is worth noting that underemployment did not disappear completely in the summer months even.

5. The significance of the men of dwarf farms in rural manpower

This chapter is in the first place a summary of Chapter 42 and indicates that the men of dwarf farms are primarily temporary workers in the different occupations (Table 18 p. 64).

6. Effectiveness of the input of unpaid labour by the men of dwarf farms

Table 19/ p. 69 is a calculation of the input of unpaid labour to agriculture and cattle husbandry by the men of dwarf farms per hectare under plough. For all men of dwarf farms this amounted to 44 days, increasing distinctly as the acreage under plough on the dwarf farm contracted. In East and North Finland this figure, too, was bigger than in South and West Finland. The corresponding labour input by farmers with 5.00—9.99 hectares under plough, according to the rural labour force survey, was 29 days.

The increased contribution of cattle husbandry to the production as the size of the farm shrinks usually adds to the labour input per hectare under plough. As women carry out by far the greatest part of the cattle husbandry work on dwarf farms the radical increase in the input of male labour seen with declining acreages under plough is probably due to but a small extent to this type of difference in agricultural production. Nor was it found that e.g. gardening or other special forms of agriculture requiring more work were carried out to any appreciable extent on dwarf farms.

The increase of labour input per hectare under plough with declining farm size is due to the aggregate effect of several factors. A low degree of mechanization, the organization of work, the quality of the labour force and the great relative importance of maintenance work (cf. K. U. PIHKALA 1947) result in a situation where the use of manpower is least effective on dwarf farms. The smaller the farm the more marked the effect of these factors. As, in the remote districts in particular, enough paid work is not available there is no incentive for the men of dwarf farms to intensify their efforts. This may in part account for the territorial differences in the labour input per hectare under plough by the men of dwarf farms, though the natural conditions for agriculture also vary in the different parts of the country. In the county of Lapland the habit of harvesting hay from natural meadows increases the labour input there.

Table 20 / p. 71 shows the input of unpaid labour to forestry per hectare of forest on the farm. The dwarf farms with more forest were situated in the counties of Oulu and Lapland and as the forest area on dwarf farms even grew with the increase in acreage under plough (Table 3 / p. 16); Table 20 / p. 71 shows that the labour input decreases as the acreage of the forest enterprise expands.

The drop in input of unpaid labour per hectare of forest with forest area growing is primarily due to three factors. Relatively more wood for domestic use is harvested per hectare from small than from bigger forest enterprises. Secondly, even the labour input per cu.m. solid measure in small-scale forestry tends to be greater than in forestry on a larger scale; in the former, branches and other waste wood are harvested, an operation that consumes more work. Thirdly, the input of unpaid labour to logging timber for sale is probably greater per hectare in small than in larger-scale forest enterprises. The latter use more hired manpower and perhaps go in more for sales of standing timber than small forest enterprises where the harvesting of timber for sale is a question of employment too for the owner-families.

The rural labour force survey also studied the amount of underemployment (cf. p. 101). Table 21 / p. 73 indicates the underemployment time as reported by the men of dwarf farms themselves in per cent of their input of unpaid labour to agriculture and cattle husbandry. Table 22 / p. 74 reveals that this estimate is quite modest —

when underemployment time was deducted from the input of unpaid labour to agriculture and cattle husbandry the reduced labour input per hectare under plough obtained was only 9 per cent lower than the true labour input in question.

In the present investigation an attempt was made to estimate how much room the input of unpaid labour to agriculture and cattle husbandry by the men of dwarf farms left for intensification of work (cf. MOORE 1945, WARRINER 1939), i.e., what their theoretical underemployment amounted to. Theoretical underemployment thus refers to time actually spent by the men of dwarf farms on unpaid work but which, by intensifying their work, they could spend e.g. on increasing their input of paid labour.

Theoretical underemployment (Table 23 / p. 75) was computed by using alternatively three standards showing the amount of »permissible» labour input per hectare under plough. Standard I, 40 days per ha under plough, equals the input of unpaid labour to agriculture and cattle husbandry by the men of dwarf farms in South Finland. Standard II, 30 days per ha under plough, equals the labour input in all rural districts on farms with 5.00—9.99 hectares under plough; and Standard III, 20 days per ha under plough, equals the labour input in all rural districts on farms with 20.00—24.99 hectares under plough. The input of male labour on farms larger than the dwarf farms can be used as a standard as the difference in the line of production on farms of different sizes affects the male labour input less than the female.

The extraction of theoretical underemployment is complicated by many factors. Agriculture on small farms too is just as much a form of living as it is an occupation for economic gain. The men of dwarf farms seldom seem to calculate the income from their unpaid labour input to agriculture and to compare it with their earnings from paid work. And even if calculations are made the opinion is that the immaterial benefits of having a farm of their own, even if the holding is small, compensate for the low income from agriculture. There seems to be no other explanation for the fact that the small income from agriculture per day of unpaid labour (cf. Chapter 7) compared with the earnings attainable from paid work has not induced the men of dwarf farms to take up paid work to a greater extent than they do.

Another factor complicating the extraction of theoretical underemployment is the small size of the dwarf farms which greatly hampers the rationalization of work. This in fact is the worst impediment to extraction.

Another problem is that a permanent transfer of, say, 18 000 men (Table 23 / p. 75) to the service of other occupations would imply a relatively more abundant use of outside labour on dwarf farms.

Fig. 10 / p. 78 shows how much the extraction of underemployment according to the various alternatives reduces the input of unpaid labour to agriculture and cattle husbandry in the different months, and how it would affect the seasonal variation.

If the seasonal variation in other unpaid work and in paid work remains unchanged the permanent transfer of the manpower corresponding to the theoretical underemployment e.g. to industry would accentuate the seasonal variation in unpaid labour input to agriculture. The labour input extractable from agriculture represents a higher proportion of labour input to agriculture in the winter months than in the summer season. Taking the third alternative, the labour input available would not »suffice» for the work to be done in January and February. The other two alternatives leave manpower over for work to be done in the winter months. However, it is probable that

the theoretical underemployment of dwarf farm men reaches its peak just in the winter months, and hence there may be some possibility of sharpening the seasonal variation. The time of open unemployment and the labour input to relief work, also at their maximum in the winter months, constitute a reserve in this respect. The less the seasonal variation both in unpaid and paid work the easier it is to extract the theoretical underemployment time from this point of view.

Thus theoretical underemployment includes several components that may be extracted very differently. An idea of the scale of theoretical underemployment is provided by the recent investigation by K. U. PIHKALA (1954) into the total input of labour to agriculture per hectare under plough in 1936/38—1949/52. During this period the labour input per hectare under plough on bookkeeping farms of 5—10 hectares under plough dropped by 13 per cent, or an average of approx. 1 per cent per year. If the theoretical underemployment on dwarf farms could be extracted on roughly the same scale, a theoretical underemployment of 1.4 million man-days would cover a period lasting to 1958, of 5.4 million man-days to 1980 and of 9.5 man-days to 2004, if the development of population and possible changes in farm-size ratios are disregarded. However, the development on dwarf farms may be more rapid even than on well-managed bookkeeping farms with more advanced rationalization.

It can be assumed that theoretical underemployment according to Alternative III can be utilized in the next twenty to thirty years only if there is a marked increase in the size of dwarf farms. Theoretical underemployment according to Alternative II is probably valid without a change in farm size even. Its scale is decisively dependent on the incentives that exist to attract the men of dwarf farms to industry, commerce, communications and service occupations. Theoretical underemployment according to Alternative I can probably be utilized at any time for a temporary period. This is the source from which forestry and the construction industry, sensitive to business cycles, draw the additional manpower required during boom trends without affecting unemployment figures.

7. Annual income of the men of dwarf farms

The investigation makes efforts to estimate the agricultural income of the men of dwarf farms per day of unpaid labour input. Agricultural income refers to that part of total income that remains to pay for the agricultural work carried out by the entrepreneur and his family and to represent the interest on the real capital invested by the entrepreneur in agricultural business (R. PIHKALA 1937). As data required for the calculation are not available for farms of less than 2 hectares under plough, the estimation of agricultural income is limited to farms with 2.00—4.99 hectares under plough.

The official investigation of the profitability of agriculture provides data on agricultural income on bookkeeping farms which, with a few exceptions, have a minimum of 10 hectares under plough. For this reason the agricultural income was estimated on the basis of the total yield of agriculture, on which data are available from the 1950 Census of Agriculture (General Census of Agriculture, 1954). The part of the yield sold was computed at producer prices, the part used for the farmer's own consumption at retail prices; this in order to make the agricultural income of the men of dwarf farms comparable with the earnings of certain paid labour. Expenses were

deducted from the total yield. They were assumed to be equal in proportion (27 per cent of total yield) to expenses on bookkeeping farms of the lowest size class. Interest on production capital could not be deducted as the average own capital is an unknown quantity and as the interest rate to be considered is open to discussion. The agricultural income thus obtained was divided by the total input of unpaid labour to cultivation and cattle husbandry (including labour input by women and children). The agricultural income obtained per converted man-day was 527 marks. As far as possible state subsidies to support agriculture have been taken into account in the calculation.

It is quite difficult to compare this figure, which includes the interest on own capital, theoretically correctly with the daily wage of a worker. The daily wage of a temporary farm worker providing his own food was 616 marks in the summer time. Hence, although the agricultural income of the men of dwarf farms includes interest on own capital, their income per day for unpaid labour was lower than the daily wage of a farm worker.

Multiplying the agricultural income per man-day by the average labour input to agriculture and cattle husbandry (128 days) gave the annual agricultural income per man. If we add to this the estimated income from forestry for the farmer's own account, estimated earnings from input of paid labour, and the benefit of having his own dwelling converted to terms of money, the annual income of the men of dwarf farms amounted to 198 000 marks (in 1950). This calculation, admittedly, includes certain potential errors with a reducing effect. However, the cumulative error is hardly over 5 per cent. Incidentally, the annual income of a saw mill worker (hourly wage $\times 8 \times 300$) amounted to 293 000 marks in 1950.

8. Social agricultural policy

The high number of dwarf farms in Finland is largely the result of deliberate agricultural policy with a social background. The desire has been to keep the proportion of agricultural population high since it is considered that agriculture is the occupation best able to provide work and a decent living both for the farmless in the rural districts and for population increase. In addition, during the depression of the 1930's, colonization work was considered a very effective factor in relieving unemployment.

The new farms created both in connection with the abolition of tenant farming and through colonization were for the most part small, in the dwarf farm class. 64 per cent of the farms established under the various Colonization Acts were smaller than 5 hectares under plough. The unrestricted right to divide up farms (e.g. for inheritance purposes) has also greatly increased the number of dwarf farms.

Thanks to the land reforms, both the dependent farming population and the farmless agricultural population has almost completely disappeared. At the beginning of the century they constituted the bottom layer of the rural population, with the poorest economic and social standing. Now the men of dwarf farms qualify for this position. Obtaining land of their own meant for them the first step towards better social and economic conditions. As the conditions of the other social groups have improved simultaneously, the land reforms mostly implied only an absolute but not a relative improvement. This is indicated e.g. by the annual income calculations of the present investigation.